

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI (AMERİKAN KÜLTÜRÜ VE EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI**

**ARTHUR MİLLER'İN OYUNLARINDA
AMERİKAN HÜLYASI VE YABANCILAŞMA OLGUSU**

Yüksek Lisans Tezi

**Tez Danışmanı
Prof.Dr.Belgin ELBİR**

H. Zülal Arslan Erdoğan

ANKARA - 2006

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AMERİKAN KÜLTÜRÜ VE EDEBİYATI
ANA BİLİM DALI

ARTHUR MİLLER'İN OYUNLARINDA
AMERİKAN HÜLYASI VE YABANCILAŞMA OLGUSU

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı : Prof.Dr.Belgin ELBİR

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tez Sınav Tarihi

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ		1
I. “Amerikan Hüyası” ve “Yabancılaşma Olgusu” Üzerine		13
II. “The Man Who Had All The Luck” (1944)		42
III. “A Memory of Two Mondays” (1955)		62
IV. “The American Clock” (1980)		79
V. “The Last Yankee ” (1993)		102
SONUÇ		126
KAYNAKÇA		133
ABSTRACT		137
TÜRKÇE ÖZET		138

I. GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı, çağdaş Amerikan oyun yazarı Arthur Miller'ın "The Man Who Had All the Luck" (1944), "A Memory of Two Mondays" (1955), "The American Clock" (1980), "The Last Yankee" (1993) ve tezin girişinde bahsedilecek olan "The Golden Years" (1940) isimli oyunlarında "Amerikan hülyası" sonucu bazı bireylerde ortaya çıkan "yabancılaşma olgusu"nun nasıl yansıtıldığını incelemektir. Önce, Arthur Miller hakkında kısa bir bilgi sunulacak, sonra "Amerikan hülyası" olgusu ve "yabancılaşma olgusu" kavramları ve bu kavramlar arasındaki bağlantının kısaca açıklaması yapılacaktır.

17.10.1915 tarihinde New York şehrinde doğmuş olan Arthur Miller, yahudi kökenli bir aileden gelmektedir. 1929 yılında Amerika'da meydana gelen ekonomik kriz Miller ailesini de etkilemiştir. Arthur Miller'ın babasının giyim sektöründeki işinin sona ermesiyle, Miller ailesi ekonomik krizde Brooklyn'e taşınmak zorunda kalmıştır. Miller, 1933 yılında liseden mezun olduktan sonra değişik işlerde çalışmış ve bu arada ilk kısa hikayesi olan "In Memoriam" isimli eserini yazmıştır. 1934 yılında Michigan Üniversitesinde gazetecilik bölümünde öğrenime başlamış ve aynı zamanda Michigan Daily gazetesinin editörlüğünü yapmıştır.

Arthur Miller'ın yazdığı ilk tiyatro oyunu olan "No Villain" isimli oyun Michigan Üniversitesi tarafından 1936 yılında "Avery Hopwood" ödülüne layık görülmüştür. Miller, üniversiteden mezun olduktan sonra, 1939 yılında CBS ve NBC kanalları için radyo oyunları yazmaya başlamıştır. 1940 yılında Grace Slattery ile evlenerek iki çocuk sahibi olmuştur. Arthur Miller'ın 1944 yılında yazdığı "The Man Who Had All the Luck" oyunu, aynı zamanda Broadway'de sergilenen ilk oyunu olmuştur. Bunun yanında "The Man Who Had All the Luck" oyunu; Theatre Guild National Award ödülünü kazanmıştır. Miller, 1945 yılında konusu ırkçılık karşıtı olan Focus isimli ilk romanını yayınlamıştır. Miller'ın 1947 yılında

Broadway’de ikinci olarak sergilediği oyunu “All My Sons” New York Drama Critics Circle Award ödülünü almıştır. Miller, 1949 yılında yazdığı “Death of a Salesman” oyunu ile da Pulitzer ödülünü almıştır. Miller’ın diğer ödüllü oyunlarından birisi de 1953 yılında yazdığı “The Crucible” oyunudur. 1956 yılında Miller, Marry Slattery’den boşanarak, ünlü film yıldızı Marilyn Monroe ile evlenmiştir. 1958 yılında Miller’ın senaryosunu yazdığı “The Misfits” filminde Marilyn Monroe başrol oynamıştır. 1956 yılında yazdığı “A View From the Bridge” adlı oyunu Londra’da gösterime girmiştir. Arthur Miller’ın diğer oyunlarının isimleri şöyledir: “After the Fall” (1964), “The Price” (1968), “The Creation of the World and Other Business” (1972), “Elegy for a Lady” (1982), “I Can’t Remember Anything” (1987), “The Ride Down Mount Morgan” (1991), “Broken Glass” (1994). Arthur Miller, 2005 yılında 90 yaşında hayata gözlerini kapatmıştır. (ed.Bigsby, The Cambridge Companion To Arthur Miller, s. XIV-XIX)

Miller’ın bu çalışmanın konusu olan oyunlarına bakıldığında, öncelikle “Amerikan hülyası” ve “yabancılaşma olgusu” arasında doğrudan bir neden- sonuç ilişkisi olduğu saptanmaktadır. Diğer bir deyişle, Arthur Miller’ın yukarıda adı geçen oyunlarında; Amerikan kapitalist toplumunun bireylerinden yerine getirmelerini beklediği “Amerikan hülyası”nı, bazı bireylerin başaramamaları ve bazı bireylerin de bu hülyaya kör bir tutkuyla kendilerini kaptırmaları sonucunda, “Amerikan hülyası”nı yanılsamalara dönüştüren bireylerin, hem kendilerine hem de topluma karşı yabancılaşmaya başladıkları görülmektedir.

“Amerikan hülyası” ve “yabancılaşma olgusu” kavramlarının ne olduğuna geçildiğinde ise öncelikle “Amerikan hülyası” hakkında saptanan bulgular şöyledir: “Amerikan hülyası”nın tanımı Amerikayı kuran atalardan biri olan Thomas Jefferson’ın bağımsızlık bildirgesindeki şu ifadelerinin altında yatmaktadır:

Bütün insanlar eşit yaratılmıştır, ve onlar Yaratıcı tarafından ödüllendirilen belirli ve ellerinden alınamaz haklara sahiptir ki bunlar arasındakiler de yaşam, özgürlük ve mutluluk peşinde koşma haklarıdır. (eds. Wright and Swedenberg, American Tradition, s. 16)

Böylelikle, “Amerikan hülyası”nın tarihi temellerini oluşturan Amerikan kuruluş miti doğmuştur.

“Amerikan hülyası”nın günümüzdeki modern tanımı incelendiğinde, Jefferson’un klişe olmuş tanımının biraz daha geliştirildiği anlaşılmaktadır. Buna göre Robert F. Barsky “ Arguing The American Dream” isimli makalesinde, “Amerikan hülyası”nın yıllar boyu nasıl tanımlandığını aşağıdaki şekilde belirtmektedir:

“Amerikan hülyası” çoğu zaman sahip olma terimleri içerisinde (araba, ev, yat, para), hayat tarzı şeklinde (boş vakit, çekirdek aile, iyi bir iş), politik görüş çerçevesinde (özgürlük, hürriyet, demokrasi) ve olası dünyalarda (göç, kaynaşma, hareketlilik) tanımlanmıştır.(eds. Cote and Khouri, American Dream 1930-1995 , s. 194)

Arthur Miller’ın tezde adı geçen oyunlarında “Amerikan hülyası” olgusuna nasıl yer verdiğine değinilmeden önce, bu olgu ile bağlantılı olan Miller’ın “The Golden Years” oyunundan kısaca bahsedilecektir. Colombus’un Amerika’yı keşfinden sonra, 16. yy. da altın peşinde koşan İspanyol istilacıları, Amerika Kıtasının yerlileri olan Aztek ve İnka İmparatorluklarını yerle bir ederek, bugünkü New Mexico’nun temellerini atmışlardır. (Divine, Robert A.- Breen T.H.,American Past and Present, XXV) Bahsedilen bu tarihi olayı Arthur Miller (1940 yılında yazdığı ve ilk olarak 1987 yılında BBC Radyo oyunlarında yayınladığı)“The Golden Years” isimli oyununda ele almıştır. 3 perdeden oluşan bu oyun Amerikan

sömürgeciliğinin nasıl başladığını anlatmaktadır. “The Golden Years” oyununda İspanyol istilacılarının altın bulma umuduyla yeni dünyaya gelmeleri ve burada düştükleri yanılsamalar anlatılmaktadır. İlk olarak “Amerikan hülyası”na kapılıp altın peşinde koşan İspanyol istilacılarının bu hülyayı çarpıtarak koskoca Aztek imparatorluğunu nasıl yerle bir ettikleri gözler önüne serilmektedir. İspanyol istilacılar için Amerika’nın yeni olanakları ve umutları (örneğin; refaha kavuşma, maddecilik tutkusu) simgelemesi açısından Arthur Miller, “The Golden Years” oyunu ile “Amerikan hülyası”nın başlangıcına gönderme yapmaktadır. Bir başka deyişle, Miller’ın bu tarihi olayı “The Golden Years” oyununda ele almasının sebebinin yazarın, İspanyol öncülerinin altın bulma (maddecilik tutkusu) hülyası ile Amerika’ya gelmelerini, “Amerikan hülyası”nın bir başlangıcı olarak görmüş olabileceğidir. Daha önce bahsedildiği gibi “Amerikan hülyası”nın resmi tanımı ilk kez 1776 tarihindeki Bağımsızlık Bildirgesi’nde yapılmaktadır. “The Golden Years” oyunu incelendiğinde bu oyunda “Amerikan hülyası” kavramı açıkça geçmese de İspanyol istilacılarının yeni bir kıta olan Amerika’ya zengin olma umuduyla gelmeleri; “Amerikan hülyası”nın ‘maddecilik tutkusu’, ‘refaha kavuşma isteği’ gibi unsurlarını çağrıştırmaktadır. Bu yüzden “Amerikan hülyası” olgusunun dolaylı da olsa “The Golden Years” oyunu ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. (Ayrıca, oyunda ki İspanyolların Amerika’ya altın elde etme arayışları içerisinde gelmeleri; 1849 tarihli Kaliforniya’ya altın aramak için hücum eden insanları da çağrıştırmaktadır.)

Genel olarak “The Golden Years” oyununa bakıldığında bu oyunda iki ana karakter vardır. Bunlardan birisi İspanyol istilacılarının lideri Hernando Cortez, diğeri ise Aztek imparatoru olan Montezuma’dır. Montezuma’nın şu yanılsaması onun ve halkının İspanyol istilacılar tarafından yok edilmesine neden olmuştur: Montezuma, Aztek bölgesine gelen Cortez’i, Aztek efsanesine göre yıllar sonra altın bir çağ açmak için geri döneceğine inanılan Quetzalcoatl isimli beyaz tanrı sanmaktadır. Montezuma’nın çevresindekiler ve yeğeni Guatemotzin, Cortez’in bir tanrı

olmadığını söylemelerine rağmen, Montezuma kendi varsayımına inanmakta şöyle ısrar etmektedir:

Montezuma: Esen rüzgarın centilmen lordu, seher vaktinin beyaz tanrısı Quetzalcoatl , bize gelişiyle savaştaki patlamaları sona erdirecek. O bir gün geri döneceğine söz verdi...

Guatemotzin: Bu İspanyol istilacılar katil...!

Montezuma: "Döneceğim!" dedi, "ellerimi uzattığımda, altın yıllar yeniden parlayacak" (Miller, The Golden Years and The Man Who Had All The Luck, s. 28)

Oysa, Montezuma'nın tanrı zannettiği Hernando Cortez aslında 'zengin olma' hırsına kapılmış birisidir. Cortez, bu uğurda birçok insanı katletmiştir. Böylece onun maddecilik tutkusu yanılsamaya dönüşmüştür. Cortez'in sevgilisi Marina, bu zalimliği Cortez'in yüzüne şöyle vurmaktadır:

Onlar hayvan değiller! Senin yaptığın gibi, hançerlenecek ve yakılacak kimseler değildiler! Hernando, sen kıyı boyunca ilerlediğinden beri, onbinlerce çocuğu babasız bıraktın. (The Golden Years and The Man Who Had All The Luck, s.39)

Oyunda ilerleyen sahnelerde Montezuma, Cortez'e ülkesinin bütün kapılarını açarak, hizmet etmeye hazır olduğunu belirtir. Montezuma'nın bu zaafından yararlanan Cortez ve adamları Aztek imparatorluğunun tüm hazinelerini yağmalar. 3. perdenin 2. sahnesinde Montezuma hatasını anladığında, artık çok geçtir. Cortez, Montezuma'yı esir alarak, ülkeyi yakıp yıkmakla tehdit eder ve onun askerlerinden geçiş yollarını açmalarını ister. Montezuma halkına istemeyerek de olsa ihanet ettiği düşüncesiyle büyük acılar çeker. Montezuma halkının daha fazla zulüm görmesine dayanamayarak, askerlerinden geri çekilmelerini ister. Montezuma'nın yardımcılarında Cagama, imparatorlarını hainlikle suçlayarak onu vurur.

3. perdenin 4. sahnesinde Montezuma ölmek üzereyken şunları söylemektedir:”Tarih bir imparatorun altın yılları ararken, nasıl öldürüldüğünü açıklasın. Kendi eli dışında, hiçbir el tarafından değil” (The Golden Years and The Man Who Had All The Luck, s.107) Montezuma bu ironik sözleriyle gerçekte bireyin kaderinin kendi ellerinde olduğunu ima etmektedir.

Arthur Miller’ın tezde adı geçen oyunlarında “Amerikan hülyası” sonucu bireyin yabancılaşması temasına geçmeden önce “yabancılaşma olgusu”nun ne olduğu açıklanacaktır: Ruhbilimci ve aynı zamanda toplumbilimci olan Erich Fromm’un Sağlıklı Toplum isimli kitabında, bu terimin eski çağlarda ruhsal dengesizliği olan insanları betimlemek için ortaya çıktığı belirtilmiştir. Fransızca’daki kökeni “aliènè”, İspanyolca’daki kökeni ise “alienado” olduğu ve kendisine yabancılaşmış insanlar için bu terimin kullanıldığı da eklenmiştir.(s.135) Yabancılaşma kavramı Fromm tarafından aşağıda şöyle açıklanmıştır:

Yabancılaşma dediğimizde, kişinin kendisini bir yabancı gibi duyduğu deneyim biçimini anlatmak istiyoruz. Bu durumda diyebiliriz ki İnsan kendisine yabancı birisi olmuştur. Kendisini, dünyanın merkezi, edimlerinin yaratıcısı olarak görmez, tersine, edimleri ve bu edimlerin sonuçları, onun boyun eğdiği, hatta taptığı efendileri olmuştur. (Fromm, Sağlıklı Toplum ,s.134)

Yabancılaşma çeşitleri ve bunların sebeplerine geçildiğinde, değişik yabancılaşma biçimlerinin olduğu görülmektedir. Örneğin; Karl Marx’ın Ekonomik Yabancılaşma kuramı, Hegel’in İşçinin Yabancılaşması kuramı, Bireyin Toplumsal Kaynaklı Psikolojik Yabancılaşması kuramları gibi. (Fromm, Marcuse, Durkheim) Bu kuramlar tezin “yabancılaşma olgusu” bölümünde ayrıntılı olarak anlatılacaktır.

Oyun incelemelerine geçildiğinde, ilk olarak Arthur Miller'ın "The Man Who Had All The Luck"(1944) oyunu incelendiğinde "Amerikan hülyası" ve "yabancılaşma" olgularının şu şekilde ele alındığı görülmektedir: David, değerini statü elde edebilme ve başarı ile ölçmektedir. David'i yanılsamalara düşüren etkenlerin başında; onun kendi öz benliğini değil de, toplumsal kimlik rolünü üstlenmiş olması ve tabiatıyla David'in Amerikan kapitalist toplumunun temel bir değer yargısı olan 'maddecilik tutkusu' ögesini benimsemesi yatmaktadır. Bu bağlamda editörlüğünü Eric ve Mary Josephson'un yapmış olduğu Man Alone isimli kitapta, Josephson'ların önsözünde bireyin statü sahibi olma konusundaki düşüncelerine "The Man Who Had All The Luck" oyunundaki David karakteri bir örnek teşkil etmektedir: " Bireysel sahiplenmenin egemen olduğu bir tüketici toplumda statü edinmenin tek yolu para harcama ve mal elde edebilmektir." (Man Alone s.28) David daha çok para kazanma ve başarı elde etme hırsına kapılarak bütün yatırımlarını Amerikan vizonu üzerine yapar. Bunun yanında, David bütün başarısının karşılığında tanrı'ya bir bedel ödemesi gerektiği yanılsaması içine girer. Böylece David, sürekli tanrı tarafından verilecek bir felaketi bekleyerek delirme noktasına gelir ve hem kendisine, hem de ailesine ve çevresine yabancılaşmaya başlar.

Arthur Miller'ın "A Memory of Two Mondays" (1955) oyunu ise Karl Marx'ın ekonomik yabancılaşma kuramı ışığında açıklanabilir. Marx'ın ekonomik yabancılaşma kuramına göre, kapitalist sistemin işgücü emeğini satın aldığı işçi, ürettiği metalara ve (bu sistemde işçi de bir meta haline geldiği için) artık gayri şahsi olan kendisine yabancılaşmaktadır. Karl Marx ekonomik yabancılaşma kuramını şu şekilde özetlemektedir:

Üretim süreci, bir yandan, ardı arkası kesilmeden, maddi serveti, sermayeye, kapitalist için daha fazla servet ve zevk yaratma aracına çeviriyor. Öte yandan işçi, üretim sürecine bir servet kaynağı olarak girdiği halde, süreci, kendisinin de zenginliğinin

kaynağı olabilecek bütün araçlardan yoksun olarak terk ediyor. Sürece girmeden önce kendi emeği, emek-gücünün satışı ile kendisinden ayrıldığı, ona yabancılaştığı ve kapitalist tarafından el konularak sermaye ile birleştirildiği için, süreç sırasında da bu emek, kendisine ait olmayan bir üründe gerçekleşmek zorundadır. (Marx, Kapital, s.545)

Yukarıdaki açıklamada görüldüğü üzere işçinin yabancılaşması süreci kapitalist sistemin kitle üretim araçları olan toplu üretime geçilmesiyle başlamaktadır. “A Memory of Two Mondays” oyununda otomobil yedek parçaları üreten bir fabrikada çalışan işçilerin “Amerikan hülyası”nın yarattığı kapitalist sisteme yabancılaştıkları sergilenmektedir. Örneğin Amerikan kapitalist sistemi temsil eden patronları Bay Eagle, sık sık işçileri kontrol etmektedir. Bunun yanında, “Amerikan hülyası”nın gerçekleri de gözler önüne serilmektedir. Bir parça ışık görebilmek için camları temizleyen işçiler, karşıdaki apartmanın genelev olduğunu görürler. Böylece “Amerikan hülyası”nın maddecilik tutkusu, zenginlik hevesi gibi unsurlarında kendi öz benliklerini yitiren bireyler, sonunda bu hülyanın mal alışverişine dayalı, insani ilişkilerden yoksun bir ortama dayalı olduğunu anlayarak, “Amerikan hülyası”nın hiç de görüldüğü gibi bir ütopya olmadığını farkına varırlar. Oyundaki bütün işçi karakterleri bir labirentte dolaşan fareler gibi çıkış noktası aramakta ve yıllardır aynı yerde ve monotonlukta çalıştığı işlerine ve çevresindeki insanlara yabancılaşmaktadırlar. İşçilerden Gus’ın, oyunun sonunda bunalıma girip, ölü bulunduğu anlatılmaktadır. Gus, kapitalist sisteme yabancı kalarak hüsrana uğrayan karakterlerden sadece birisidir. Ayrıca, Amerikan kapitalist toplumunda bazı bireylerin, “Amerikan hülyası”nın temel unsuru olan maddiyata, manevi değerleri hiçe sayacak derecede, önem vermeleri onların öz benliklerini kaybetmesine neden olmaktadır. Daha da ötesi, “Amerikan hülyası” sonucu ortaya çıkan kapitalist düzen bireysel girişimi ve bireyi ön plana çıkarırken, gitgide büyüyen endüstrileşme ile beraber bireyi mekanikleştirip, gayri şahsiliğe iterek bir paradoks oluşturmaktadır.

“The American Clock”(1980) oyununa bakıldığında, “Amerikan hülyası”nın, 1929 yılındaki Amerikan ekonomik buhranı döneminde ne hale geldiğini Arthur Miller bir röportajda şöyle açıklamaktadır:

Ben geleneksel Amerikalı olarak b y t ld m. Her şey her yıl gittikçe daha iyiye gidiyordu. Sonsuz bir patlamaydı. D   nd m ki sistem hiç yanlış yapmayacaktı çünkü bu şekilde reklamı yapılmıştı. Balon k p   n n patlaması mahvedici idi çünkü öylesine büyük patlamı tı. Buhranla dağılan şey de h k mete olan herhangi bir inan tı. (ed.Roudane, Conversations with Arthur Miller s. 307)

Röportajın devamında, Arthur Miller ekonomik buhranda “Amerikan hülyası”nın ini e geçmesinin insanlar üzerindeki olumsuz etkilerinin insanlarda suç sendromlarına, deliliklere ve intiharlara kadar vardığını belirtmiştir. İnsanların suç sendromlarında yatan temelleri ise Miller, aşağıda  u şekilde belirtmiştir:

30’lu yıllarda kendilerinin gerçek Amerikalılar olduğuna inanmak için insanlar kaderlerinden kendilerinin sorumlu olduklarına inanmı tılar. Eğer bir adam kendisini yılda 15 000 \$ yaparken bulduysa, bu kendine saygınlığını arttırdı. Bunu kaybettiğinde ise kendini suçladı. (s. 307)

“The American Clock” oyununda, Arthur Miller “Amerikan hülyası”nın; 1929 yılındaki Amerikan ekonomik kriziyle   k   n n beraberinde çoğu bireyin maddi ve manevi olan (psikolojik)   k   n  de meydana getirdiğini yansıtmaktadır. “Amerikan hülyası”nın kötü sonuçlarına bir türlü inanmayan bireyler bunalıma girerek kendilerine ve Amerikan kapitalist toplumuna giderek yabancıla mı lardır. Hatta oyunda bazı

işadamları, “Amerikan hülyası”nın sonucunun gerçekleriyle yüzleşmek istememişler ve ekonomik krizdeki başarısızlığın kabahatini kendilerinde bularak, intihar etmişlerdir.

Tez çalışmasında ele alınan son oyun “The Last Yankee” (1993) oyununda ana karakter Leroy Hamilton, Amerikanın kurucu atalarından biri olan Alexander Hamilton’un soyundan gelmektedir. Leroy’un en son ‘yankee’ yi temsil etmesiyle Arthur Miller, 1776 Bağımsızlık Bildirgesi’nde yer alan “Amerikan hülyası”na ve bu hülyanın temellerini oluşturan Amerikan kuruluş mitine gönderme yapmaktadır. Günümüzün “Yankee”si olan Leroy; modern çağda Amerikanın bir suç ülkesi haline gelmesiyle, artık insanlara güvenmeyen ve tek başına kalmış bir ‘yankee’dir. Leroy, hem ailesine hem de topluma yabancılaşmış bir birey haline gelmiştir. Daha da ötesi, Leroy toplumsal kimlik rolünü reddederek, atalarından miras kalan kendi ‘yankee’ kimliğine bile yabancılaşmıştır. Örneğin; Leroy, “Amerikan hülyası”nın ‘maddecilik tutkusu’, ‘rekabet etme’, ‘ünvan sahibi olma’ gibi unsurlarını onaylamamakta ve çok para kazanmayı istememektedir. Bu yüzden de Leroy marangozluk mesleğini tercih ederek, sıradan bir hayat kurmuştur. Miller, Leroy’u bu şekilde yansıtmakla insanlara “Amerikan hülyası”nın kuruluş mitinden günümüze kadar nereye geldiğini göstermek istemiştir. Öte yandan, Arthur Miller, diğer oyunlarında olduğu gibi bu oyunda da her zamanki iyimser bakış açısını sergileyerek, bireylerin yabancılaşma sorununu çözmeleri için açık kapı bırakmaktadır: Birey bir yandan kendi öz benliğine sahip çıkıp, diğer yandan da Amerikan kapitalist toplumunun değer yargılarını benimsemeden, bu toplumu olduğu gibi kabul ederse işte o zaman onun için bir umut doğacaktır. Böylece, birey yeni bir bilinçle topluma kaynaşmak için bir başlangıç yapacaktır.

Genel olarak Artur Miller’ın tezde adı geçen bütün oyunlarına bakıldığında, çoğu bireyin “Amerikan hülyası”nın unsurlarını bir saplantı haline getirerek çarpıttığı gözlemlenmektedir. Başarı ve para peşinde

koşmayı büyük bir tutku haline getiren bazı karakterlerin topluma ve kendilerine yabancılaşmakla kalmayıp, ruhsal dengelerini de bozarak hastalandıkları ve bunlardan bazılarının intihara teşebbüs ettikleri de görülmektedir. Bunun yanında, tez çalışmasında kronolojik bir sırayla incelenen Miller'ın oyunlarında, 'yabancılaşma' temasının her oyundan bir sonraki oyuna doğru daha fazla vurgulandığı görülmektedir. Böylece, Miller'ın sözkonusu oyunlarında 'yabancılaşma' sürecinin giderek bir sonraki oyunda daha erken yer aldığı gözlemlenmektedir. Örneğin "The Man Who Had All the Luck" (1944) ve "A memory of two Mondays" (1955) oyunlarının ortalarından sonlarına doğru ortaya çıkan 'yabancılaşma' sorunu vurgulanmaktayken, özellikle 1980 sonrasındaki oyunlarında; "The American Clock" (1980) ve "The Last Yankee" (1993) oyunlarında olduğu gibi, bu sorun en baştan itibaren vurgulanmaktadır: "Amerikan Clock" oyununda 'yabancılaşma' teması oyunun en başından 1930'lu yıllara geri dönülerek (flashback) ön plana çıkarılmaktadır. "The Last Yankee" oyununda ise Alexander Hamilton'un soy ağacından gelen Leroy Hamilton ile arasındaki bağlantı ile 'yabancılaşma' sorunu oyunun başında doğrudan ortaya konulmaktadır. Ayrıca, bu oyun birbirine yabancılaşmış insanlarla dolu olan bir hastane odasında başlamaktadır. Arthur Miller'ın adı geçen oyunlarında; Miller, bir yandan 'yabancılaşma' sorununun acı gerçeklerini ortaya koyarken, bir yandan da her oyunda bu sorunun üzerinden gelinebilmesi için birey ile toplum arasındaki bir uzlaşmanın gerekliliğini tavsiye etmektedir. Arthur Miller'ın 1944-1993 yıllarındaki sözkonusu oyunlarında, yazarın yabancılaşma temasını işlediği kronolojik tutumunun değişmediği görülmektedir. Sadece, tezde incelenen ilk oyundan son oyuna kadar ele alınan 'yabancılaşma' temasının bir sonraki oyunlarda daha ön plana çıktığı görülmektedir. Bu da 'yabancılaşma' sorununun günümüz Amerika'sında ne derece büyüdüğü gözler önüne serilmesidir.

Kısaca, Arthur Miller tezde ele alınan bütün oyunlarında "Amerikan hülyası"nı oluşturan; başarı anlayışı, ilerleme fikri, zengin olma hevesi,

bireysel girişimcilik özgürlüğü, maddecilik tutkusu gibi unsurları ve bütün bu unsurların bireylerin üzerindeki olumsuz etkisini ve onlarda ortaya çıkan “yabancılaşma olgusu”nu irdelemektedir.

Bu çalışmanın amacı sadece “Amerikan hülyası” ve “yabancılaşma olgusu” kavramlarının Miller’ın adı geçen oyunlarında nasıl ele alındığını incelemek değil, aynı zamanda yazarın bu olgulara karşı sergilemiş olduğu tutum ve yaklaşımını da ortaya çıkartmaktır. Çalışmanın birinci bölümünde “Amerikan hülyası” ve “yabancılaşma olgusu” kavramları açıklanacaktır. Ondan sonraki dört bölümde; her oyun birinci bölümdeki söylenenler ışığında incelenerek, teker teker ele alınacaktır. “Sonuç” bölümünde ise toplu bir değerlendirme yapılacak ve yazarın ‘yabancılaşma’ sorununa nasıl yaklaştığı konusuna bir açıklık getirilecektir.

I. “AMERİKAN HÜLYASI” VE “YABANCILAŞMA OLGUSU” ÜZERİNE

Amerika'nın kuruluş mitine tarihi olarak baktığımızda, beraberinde kök salan “Amerikan hülyası” olgusunun da, bu mitte doğru orantılı olarak gelişerek devam ettiğini görmekteyiz. Bu sebeple, aşağıdaki tarihsel çerçevede Amerika'nın kuruluş mitini ele almak yararlı olacaktır.

1607 tarihinde, İngiltere Krallığına bağlı İngiliz sömürgeciler, Amerikan yerlileri olan Kızılderililer üzerinde egemenlik kurarak Jamestown'a yerleştiler. 1620 yılında İngiltere'deki katoliklerin dini baskısından kaçmak isteyen ve din özgürlüğü arayan hacılar (protestanlar) “May Flower” antlaşmasıyla Virginia'ya doğru deniz yolculuğuna çıktılar. Bu hacılar, Plymouth kayalarına ve Massachusetts Körfezi'ne yerleştiler. (1630 yılında John Winthrop burayı New England olarak isimlendirdi.) 1634 tarihinde Mary Land kolonisini de kurdular. (Divine-Breen,American Past and Present, s. 32) Bunun yanında, Fransız istilacılar 1534 yılında Kanada'yı ve 1673 – 1682 tarihleri arasında Mississippi nehrinden körfeze kadar olan bölgeyi de sömürgeleri altına aldılar. Böylece İspanyollar Güney Amerika'da , Fransızlar Kuzey Amerika'da, İngilizler de Amerika'nın Atlantik Okyanusu boyunca kolonileşmeye devam ettiler. Ekonomik refah ve din özgürlüğü isteklerinden yola çıkan İngiliz koloniciler, 17. yy.'ın ortalarına doğru, New Hampshire, Conneticut ve Rode Island bölgelerinde yayılmaya başladılar. Böylece gelecek Amerika Birleşik Devletlerinin “tohumları atılmış” oldu. (American Past and Present , s. XXV)

4 Temmuz 1776 tarihinde yayınlanan Amerikan Bağımsızlık Bildirgesiyle beraber Amerikan kolonileri, Amerika Birleşik Devletlerini oluşturup, İngiltere Krallığı'ndan bağımsız bir devlet konumuna gelmişlerdir. (Cook - Waller, The Longman Handbook of Modern American History : 1763-1996, s. 55) 1812 – 1914 yılları arasında ise Amerika küçük bir koloni statüsünden, dünyanın önde gelen ekonomik lideri statüsüne yükselmiştir. (Daleiden,The American Dream (Can It Survive the 21 st century) , s. 704)

“Amerikan hülyası”nın tarihi temellerini oluşturan Amerikan kuruluş mitinin yanında, “Amerikan hülyası”nı şekillendiren tarihi figürlerin rolü çok büyüktür. Bu yüzden “Amerikan hülyası”nın tanımına geçmeden önce, Amerika’nın kurucularının ve bazı düşünürlerin bu hülyanın oluşmasına nasıl katkıda bulunduklarına değinmek faydalı olacaktır. Editörler Bruun ve Getzen tarafından hazırlanmış, içinde çeşitli Amerikan kurucu atalarının, Amerikalı filozofların ve siyasetçilerin “Amerikan hülyası” değerleri veya kimliği konuları hakkındaki görüşlerini birinci ağızdan beyan etmiş oldukları demeç ve yazıların derlendiği American Values and Virtues isimli kitap incelendiğinde bazı tarihi figürlerin “Amerikan hülyası”nı şekillendirip, katkıda bulundukları görülmektedir. Örneğin; Amerika kurucularından biri olan Thomas Jefferson hiçbir şeyi umutsuzca düşünmemenin ve her türlü zorluğun üstesinden kararlılık ve azim sayesinde, gelinebileceğinin ‘Amerikan karakterinin’ öğeleri olduğunu belirtmiştir. (s.34) Bunun yanında Ralph Waldo Emerson’a göre,”Yankee; bir konu üzerine azimle gittiğinde, hiçbir gücün kendisini durduramayacağı kişidir.” (s. 35)

Pragmatizm felsefesinin öncüsü Amerikalı filozof William James’in Amerikan karakterinin özelliklerini oluşturan şu sözleri ise dikkat çekicidir: “Eğer gerçekten kaliteli olmak istiyorsan, o kaliteye zaten sahipmiş gibi davran.” (eds.Bruun-Getzen,American Values and Virtues, s. 604) Josh Billings de Amerikan karakterinin diğer kültürlerden farkını şu görüşleriyle özetler: “Cennetin bahçesine bir İngiliz’i koyduğunuzda, o bahçede tamamıyla bir kusur bulacaktır ; bu bahçeye bir Yankee’yi koyduğunuzda ise, o bu kusuru nasıl bir avantaja dönüştüreceğini görecektir.” (American Values and Virtues, s. 469)

Abraham Lincoln’e göre, ‘mal sahibi ve zengin olma’ öğesi Amerikan toplumunda önemli bir yer tutmalı ve “Amerikan hülyası”nın ‘maddecilik hevesi’ öğesi de ön plana çıkarılmalıdır:

Mal sahibi olmak emeğin bir meyvesidir; mal sahibi olmak çok istenilen bir şeydir ve dünyadaki pozitif bir yarardır. Bu, bazılarının zengin olmak zorunda olduklarını, bazılarının da zengin olabileceklerini gösterir ve böylece mal sahibi olmak endüstriyi ve serbest girişimi cesaretlendirmektedir. Bir vatandaş evsiz ise diğlerinin de evini yıkmamalıdır, aksine bu vatandaş gayret ederek çalışıp, kendi için bir ev yaparak örnek olmalı ve böylece kendi malı inşa olduğunda şiddetten korunacağını garanti etmelidir. (American Values and Virtues, s. 467)

Daniel J. Boorstin The Image isimli kitabında Amerikan kimliğinin refaha kavuşma hevesi, bireysellik, kendine güvenme, serbest girişimde bulunma, özgürlüğüne düşkün olma, demokrasiye inanma, gibi öğeleri taşıdığını belirtmektedir. Boorstin'e göre tarihi figürlerin erdem dolu sözlerle oluşturup, geliştirdiği Amerikan kimliğinin özellikleri, gerçekte Amerikan milletin egosunda mevcut olup, onun narsistliğini yansıtmaktadır. (s.50)

“Amerikan hülyası”nı şekillendiren bazı tarihi figürlerin yanında, sınır mentalitesi de bu hülyayı insanlar arasında motive etmek açısından dikkate değerdir. Sınır mentalitesi, “Amerikan hülyası” doğrultusunda yeni Amerika kıtasına yerleşmek ve ilerlemek için sürekli bir hareketlilik demektir. Bu hareketlilik beraberinde Amerika'ya yerleşmeye giden sınır öncülerinin Avrupa kimliğinden ayrılıp, yeni Amerikan kimliğine dönüşmelerini de sağlamaktadır. Örneğin, Israel Zangwill “The Melting pot” başlıklı konuşmasında şöyle demiştir:”Amerika Tanrının, içinde bütün kültürlerin eriyerek karıştığı,kazanıdır. Ve bu kazanda Avrupa'nın bütün ırkları eriyip bambaşka olmuştur.” (eds.Bruun-Getzen,American Values and Virtues, s.452)

Diğeri bir yazar David Mogen “The Frontier Archetype” isimli makalesinde sınır mentalitesinin tarihi sınır çerçevesinde yok olmadığını fakat günümüzde değişen zamana adapte olduğunu belirtmiştir. Kendi içinde adaptasyon imajı

olarak bu mentalite yeni “Amerikan hülyası” görüşlerini yaratmaya devam etmiştir. (eds.Mogen-Busby,The Frontier Experience and the American Dream,s.28)

“Amerikan hülyası”nı tetikleyen bu kavrama Amerikan şairi Walt Whitman’ın Amerika’ya göç eden öncülerle ilgili yazdığı ‘Pioneers’ başlıklı şiiri iyi bir örnektir:

HEY ÖNCÜLER!

*Bütün geçmişi geride bırakarak,
Biz daha yeni, daha kudretli dünyayı şaşırtalım,
değişik dünya,
Taze ve güçlü dünyayı biz ele geçirelim,
büyük emek ve
İlerleme dünyası
Öncüler! Hey öncüler! (eds. Blair and Hornberger,The Literature of the United States, s.201)*

Görülmektedir ki, sınır mentalitesi “Amerikan hülyası”nın oluşması ve gelişmesinin temellerini oluşturmaktadır. William Jennings Brayn “Amerikan Misyonu” isimli konuşmasında Amerikan slav, İrlanda, İskoçya, Anglo-Saxon gibi birçok kültürün bir araya gelerek Amerikan kültürünü nasıl oluşturduğundan övgüyle bahsederek, bütün bu kültürlerin kendi içerisinde muhteşem olduğunu fakat Amerikan Kültürünün “Bütün değerlerin karışımı” olarak en büyük olduğunu vurgulayarak bu durumu özetlemiştir. (eds.Bruun-Getzen,American Values and Virtues, s. 11)

“Amerikan hülyası”nın özünü en net belirten tanım 1776 yılında yayınlanan Thomas Jefferson’un “Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi”nde bulunabilir. Tezimizin giriş bölümünde detaylıca açıklanan sözkonusu tanıma göre; “Amerikan hülyası”nın özünü oluşturan şey her bireye vadedilen “iyi bir yaşam, özgürlük ve mutluluk peşinde koşma” ideallerinden ibarettir.

Thomas Jefferson, “Amerikan hülyası”nın bu ideallerini her Amerikan vatandaşının gerçekleştirmesini beklemekte ve her bireyi bu hülyaya inanmaya davet etmektedir. Nitekim, Jefferson’un bu bildirgeyi noktlayan son açıklamaları da sözkonusu davetin bir kanıtı sayılabilir: “Ve bu bildirgeye destek için, İlahi Kudretin korumasına sıkı bir güven duymakla beraber, bizler karşılıklı olarak herbirimizin yaşamını, servetini ve kutsal onurunu vaat etmekteyiz.” (eds.Wright and Swedenberg, American Tradition, s. 16)

“Amerikan hülyası”nı oluşturan unsurlara bakıldığında, (bunların “Amerikan hülyası”nın ortaya çıkışından günümüze kadar), tezin “giriş” bölümünde değinildiği üzere, günümüzde “Amerikan hülyası”nın modern tanımının; maddecilik hevesi, mutluluk peşinde koşma, işe önem verme, bireysel başarı tutkusu ve umut etme gibi unsurları da içine aldığı görülmektedir.

Maddecilik hevesinin “Amerikan hülyası”nın en önemli unsuru olarak vurgulandığı söylenebilir. Çünkü toplum tarafından her bir Amerikan vatandaşının zengin olma, servet edinme amacını gerçekleştirmesi beklenmektedir. Bu ögeyi gerçekleştirenler sistem içinde kalırken, gerçekleştiremeyenler de sistem dışına itilip, kendilerine, ailelerine ve Amerikan toplumuna karşı yabancılaşmaktadır. Dolayısıyla bazı bireylerin bu konuda başarılı olamamaları “Yabancılaşma olgusu”nu doğurmaktadır.

“Amerikan hülyası”nın “maddecilik” ögesinin temelini Amerikanın kuruluş mitinden aldığı daha önce saptanmıştı. Diğer bir nokta ise, bazı tarihi figürlerin “Amerikan hülyası”nın “maddecilik” unsurunu Amerikan vatandaşının sürekli takip etmesini isteyerek, bu amacı ileriye dönük yaşatmalarıdır. Örneğin ; Alexis De Tocqueville’nin “Democracy in America” başlıklı yazısında söyledikleri, aslında Thomas Jefferson’un Amerika’nın bağımsızlık bildirgesinde açıkladığı “Amerikan hülyası”nın servet peşinde koşma ilkesinin öneminin vurgulanarak bu ögenin devam ettirilmesi isteğinden ibarettir:

Bundan böyle servet aşkı, ya bir prensip ya da başlangıçtaki hareket nedeni olarak Amerikalıların yapacakları bütün şeylerin temelinde yatarak, izlenecektir. Servet aşkı, onların bütün tutkularına bir çeşit aile benzerliği verecektir. Denilebilir ki bu isteklerin coşkunuğu Amerikalıları planlı yapabilir; bu plan onların zihinlerini kaygılandırırsa da, hayatlarını disipline eder. (eds. Bruun- Getzen, American Values and Virtues, s. 468)

Yazar Joseph Daleiden'e göre de "Amerikan hülyası" ekonomik refah peşinde koşmaktır. Bu konuda, toplum da bireye yardımcı olmalıdır: "Bu uzun yarıştta, Amerikan toplumu mutluluk konusunda çok büyük sayıdaki insanlara bireyin, toplumun ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarını dengelemeyi deneyerek iyimser bir tablo çizebilir. (The American Dream (Can It Survive the 21 st century), s. 15) Bunun yanında, Daleiden, bireyin de "Amerikan hülyası"na ulaşması için çaba göstermesi gerektiğini şu sözlerle belirtmiştir:"Neyin başarılabilceğı konusunda birazda gerçekçi olmalıyız. Biz insanları kurtaramayız, fakat biz onların kendilerini kurtarmalarını sağlayabiliriz. Herkese mutluluk garanti edemeyiz."(s. 14)

Daleiden'in yukarıdaki görüşlerinden şu sonuç çıkarılabilir: "Amerikan hülyası"nın "servet peşinde koşma" ögesi ile Amerikanın Bağımsızlık Bildirgesinde yayınlanan "Amerikan hülyası"nın "mutluluk peşinde koşma" ögesi arasında bir paralellik olduğu söylenebilir. Buna göre bireyin ekonomik refaha kavuşup mutlu olması için de hem bireyin, hem de toplumun gayret etmesi gerekmektedir.

"Amerikan hülyası"nın diğeri bir ögesi, bireyin işine önem vermesi ve işinde başarılı olma tutkusudur. 19. yy.'ın sonlarına doğru, Hoover'in "kuvvetli bireyselcilik" (Rugged individualism) kavramına göre başarı peşinde koşmak bireyin "kişisel çıkarına" bakmasına dayanmaktadır. (Hearn,The American Dream in the Great Depression, s. 25) Bunun yanında Hearn'e göre ilginç

olan şey de Amerikalıların para kazanmaya taparak din ile iş başarısı arasında ilişki kurmalarıdır. (s. 26)

“Amerikan hülyası”nın iş ve başarı kavramları arasındaki mantık “çok çalışan, çok kazanır” dır. Calvin Coolidge’e göre Amerikan vatandaşı için, iş son derece önemlidir; “Amerikan insanının en önemli işi; işidir.” (eds. Bruun-Getzen,American Values and Virtues, s. 469)

“Amerikan hülyası”nın bir diğer unsuru da “umut etmek”tir. Daniel J. Boorstin The Image isimli kitabında Amerika’nın, üzerinde insanların hülyalarını gerçekleştirmek istedikleri, kara parçası olduğunu belirtir. “Amerikan hülyası”nın da, Amerika’daki insanların umutlarını en eksiksiz biçimde anlattığını vurgular. Çünkü bu hülya, insanların geçmişteki zor hayatlarının gerçekleri ile yeni Amerikanın arasındaki farklılığı sembolize eder. Boorstin’in dikkat çektiği önemli bir nokta ise eğer Amerika gerçekleşmesi beklenen hülyalar karası ise, bunun nedeninin nesillerin bu hülyayı keşfetmek için acıya dayandıkları ve bu hülyaya yaşamaktan çok, bu hülyaya ‘erişmek istemelerindendir.’ (s.240)

Bunun yanında 20. yy.’ın Amerikalı yazarlarından Thomas Wolfe da “Amerikan hülyası”nın “umut etme” unsurunu vurgulayan düşünürlerden birisidir. Örneğin; “The Promise of America” başlıklı yazısında Wolfe, Amerika’nın umut vaat eden fırsatlar ülkesi olduğunu ve bu ülkedeki her bireyin eşit bir şekilde özgür ve rahatça yaşayabileceğini aşağıdaki şu sözlerinde belirterek, bireyleri “Amerikan hülyası”na teşvik etmektedir:

Her insanın şansı- her insanın doğumuna bakılmaksızın, onun parlayan, altın fırsatı her insanın yaşama, çalışma ve kendisi olma hakkına ve onu kendisi yapan insanlığı ve hayallerinin birleştirilebildiği her ne varsa olabilmek için, arayan bu insan;Amerikanın umut vadettiğine delalettir.(eds. Blair and Hornberger,The Literature of the United States, s. 1093)

“Amerikan hülyası”nın ne anlamlara geldiği incelendiğinde, bu hülyanın    lerinin özünü koruyarak geliştiği görülmektedir. Başlangıç olarak, Joseph Daleiden The American Dream isimli kitabının  n sözünde yıllar boyu “Amerikan hülyası”nın birçok insan için şu manalara geldiğini belirtir: Dini baskıdan kurtulmak, kendi mülkiyeti olan kara parçasında çalışmak, yeni bir başlangıç için bir şans yakalamak, oy verme hakkını kullanmak, eşit fırsatlar içerisinde yaşamak,  n, g   ve servet kazanmak...gibi.

Bunun yanında David Mogen “The Frontier Archetype and the Myth of America Patterns That Shape the American Dream” isimli makalesinde, “Amerikan hülyası”nın esas anlamının ‘sınırsız olanaklara olan inançları’ sembolize eden, (Amerikan öncülerinin) sınır mirasına referans etmekle yapıldığını belirtir. (eds.Mogen, David and M. Busby,The Frontier Experience and the American Dream, s. 26) Ralph Waldo Emerson, Mogen’in görüşlerini şu sözleriyle teyit etmektedir: “ Amerika demek fırsatlar, özgürlük, güç demektir.” (eds. Bruun- Getzen,American Values and Virtues, s. 485)

Daha sonraki yıllarda ise örneğin; American Dream:1930-1995 isimli kitabın giriş bölümüne bakıldığında “Amerikan hülyası”nın incelemesinin ütöpik bir formül şeklinde yapıldığı göze çarpmaktadır. Bu formüle göre “Amerikan hülyası”nın anlamı refah, mutluluk ve bireysel özgürlük demektir. (eds. Cote- Khouri, s. 14) Diğer yandan Charles R. Hearn kitabının giriş bölümünde “Amerikan hülyası”nın maddecilik başarısı anlamına geldiğini belirtmiş ve bunu aşağıdaki sözleriyle şöyle eleştirmiştir :”Popüler mitolojide, kendini yaratmış adam bizim en çok takdir ettiğimiz kahramanlardan biri olmuştur ve yokluktan – varlığa hikayesi de en gözde masallarımızdan biri olmuştur.”(The American Dream in the Great Depression ,s. 3)

“Amerikan hülyası”nın günümüzde gelişimine geçmeden önce, son olarak “Amerikan hülyası”nın misyonunundan da söz etmek gerekmektedir. Çünkü bu misyon “Amerikan hülyası”nın devam etmesini sağlamaktadır. Buna göre; David Mogen, Amerikan idealizmini ve umudunu, Amerikan milletin

inançlarında, onların ifade etmeleri gereken kaderlerini belirleyici ve tek misyonunu şöyle açıklamıştır: “Amerikalılar sadece başarı, zenginlik ve güç kazanmak için değil, aynı zamanda kendilerinin insanoğlunun en büyük umudunu temsil ettikleri inancına sahip oldukları için kaderlerinin belirlendiğine (Manifest destiny) inanmaktadırlar.” (eds.Mogen-Busby,The Frontier Experience and the American Dream,s. 22) Bunun yanında David Mogen, “Amerikan hülyası” misyonunun, Amerikan toplumunu birleştirici ve Amerikan kimliğini oluşturan bir rolü olduğunu belirtmektedir.(s.23)

Genel kapsamda düşünüldüğünde; Robert F. Barsky’nin söylediği gibi “Amerikan hülyası” misyonu insanların Amerika’ya göç etmesini motive ederek, bir bütünleştirme propagandası seviyesine getirilmiştir. Barsky’nin Amerika’ya ilticalarda alıntı yaptığı şu propaganda başlıkları ise söz konusu bütünleştirme çabasının bir örneğidir: “Altın kaplı sokaklar”, “özgürlük”, “Kalifornia Altın Kızları”, “yeşil alanlar”, “paçavralardan, zenginliklere” gibi. (eds.Cote-Khoury,American Dream 1930-1995, s. 198)

“Amerikan hülyası”nın 20. yy.’dan günümüze kadar olan gelişimine 1920 li yıllardan başlayarak bakmak gereklidir. Bu dönemde A.B.D. sanayileşmede büyük bir çıkış yapmış, sanayileşmeye paralel olarak ekonomide büyüme kaydederek kendini dünyada lider bir ülke konumuna getirmiştir. Jones Folsom, 1920’li yılların ”Altın yaldızlı” yıllar olduğunu ve bu dönemin Amerika Birleşik Devletleri’nin bir endüstri devi olarak ortaya çıkmasını belirlediğini, ve bu dönemde Amerikanın taşra ve dünyadan izole olmuş geçmişinden terfi ederek, dünyanın ekonomik gücünü elinde tutan bir ülke haline geldiğini vurgulamıştır.(eds.Mogen-Busby,The Frontier Experience and the American Dream,s. 87)

Bunun yanında Amerikan kapitalist sisteminin 1920 li yıllarda oturmasıyla beraber, “Amerikan hülyası”nın ‘başarı’ ögesi ‘iş başarısı’ şeklinde görülmeye başlamıştır. Bu hülya aracılığıyla işin reklamının yapıldığını görmekteyiz : Hearn’e göre işin reklamını yapanların yaratmakta başarılı

oldukları bir çeşit mistizme göre, ‘ iş bir milletin ve dünyanın gûnahtan kurtuluşudur’ görüşü şeklinde olmuştur. (The American Dream in the Great Depression, s.25) Ayrıca Charles R. Hearn bu dönemde ‘çalışmanın incili’, ‘kendine güven’, ‘maddeciliğe düşkünlük’, ‘tasarruf’ ve ‘hırs’ kavramlarının, hiçbir yerde olmadığı kadar açık bir şekilde, klasik Amerikan başarı hikayelerinde örneklerle anlatıldığını belirtmektedir.(s. 4)

Böylece klasik başarı hikayelerinde yer alan “Amerikan hülyası”nın işte başarıyı vurgulayan ögesinin devam ettirilerek, Amerikan milletin bu hülyayı canlı tutması sağlanmıştır. Bunun yanı sıra, Amerikan tüketici toplumunda, kapitalizmin önemli bir özelliği olan pazarlama tekniği kullanılarak, “Amerikan hülyası”nın ‘işte başarı’ ögesinin reklamını yapan klasik başarı hikaye kitapları ile bu öge ticari bir reklama dönüştürülerek Amerikan kapitalist pazarına çıkartılmış olduğunu anlamaktayız. Örneğin bu konuda, Daniel J. Boorstin modern kapitalist kitle toplumunda insan modellerinin; “modern kahramanlar” olarak pazarda satışa sunulduğunu, ve bu modellerin kitle üretim vasıtası yoluyla çoğaltılarak marketi ve hedef kitleyi tatmin etmekte olduklarını ileri sürmektedir. (Boorstin, The Image (A Guide to Pseudo – Events in America),s. 48)

“Amerikan hülyası”nın 1929 ekonomik kriz yıllarındaki gelişimine baktığımızda Charles R. Hearn The American Dream In the Great Depression isimli kitabının ön sözünde dikkat çekici olan şu soruyu sorar: “Amerikan hülyası”nın bizim en çok ilgimizi çeken ve vazgeçemediğimiz kültürel mit olarak benimsediğimiz başarı ögesine, ki bu öge tarihimizde ki en çok zararı veren ekonomik kriz olan Büyük Buhran’ın gerçekleriyle çarpışınca, ne oldu?”(s. 1)

Bu sorunun cevabı Arthur Miller’in “The American Clock” oyununu incelediğimizde bulabiliriz: Bu oyunda Miller’in 1929 yılında Amerika’da ortaya çıkan ekonomik buhranda “Amerikan hülyası”nın çöküşünün insanlar üzerinde ne derece olumsuz etkiler gösterdiğini tespit edebiliriz. Baums

ailesinin üyesi olan baba Moe bütün servetini buhranda yitirmiş ve hüsrana uğramış karakterlerden sadece biridir.

Charles Hearn ise yukarıdaki sorusunun cevabını özetle şöyle vermiştir: 1930 lu yıllardaki buhran “Amerikan hülyası”nın başarı ögesi için bir kriz dönemidir ve bu dönem 1920 li yılların refah dönemi ile karşılaştırıldığında, Amerikalılar yıkıcı bir hayal kırıklığına uğramışlardır.(The American Dream In the Great Depression, s. 24)

Hearn 1930’ lu yılların Amerikan Kapitalizminin çökmesiyle başarı mitine zarar verdiğini belirtmektedir. Bunun yanında 1940’lı ve 1950 ‘li yılların çoğu yazarlarının ise çoktan lekelenmiş olan Amerikan İmajının değerini düşürmeye devam ettiklerini bildirmiştir.(s. 166)

Ayrıca Hearn Amerikan kapitalizminin Amerikan milletin fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarını tatmin etmekte yetersiz olduğunu vurgulamıştır. “Amerikan hülyası” vaat ettiklerini tutmayarak milyonları, fakirliğe ve hayal kırıklığına sürüklemiştir. (s. 82)

Kısaca Charles Hearn’e göre Ekonomik Buhran; “Amerikan hülyası”nın maddecilik başarısının bir kaba dönüşmesidir. Hearn, yarışı seven Amerikan toplumunda bireyin maddecilik başarısı peşinde koşmasının kaçınılmaz bir durum olduğunu ve bu toplumdaki mücadelesinde bireyin kurtuluşunun kolay olmadığını sözlerine eklemektedir. (s. 166)

Öte yandan, Jean François Cote ve Nadia Khouri 1930 – 1995 yılları arası şekillenen “Amerikan hülyası”nı dünya görüşü olarak en iyi temsil eden yıllar olarak değerlendirdiklerini belirtmiştir. Çünkü bu yıllar boyunca “Amerikan hülyası”nın varlığı daha da belirgin hale gelmiştir.(American Dream 1930-1995, s.15)

Bu noktada Charles Hearn'in de yukarıdaki yazarların görüşlerine şu şekilde katıldığını görmekteyiz; Hearn'e göre Buhrandan sonra daha zor ve rekabete dayanan " başarıyı elde etmek" ögesi devam etmiştir. "Kendini nasıl satarsın?" motifine sık sık kitaplarda ve makalelerde yer verilmiştir. (Hearn, The American Dream In the Great Depression ,s.144)

1930 lu yıllarda ekonomik buhran ve akabinde hükümetin durumu düzeltmek için getirdiği Yeni Anlaşma (New Deal) politikası sonucu "Amerikan hülyası" politik bir çerçevede tekrar yerini almıştır, 1932 yılında tarihçi James Truslow Adams "Amerikan hülyası" (içindeki fikirleri yeni olmasa da) ifadesini tekrar dile getirmiştir. (eds.Cote-Khoury,American Dream 1930-1995, s. 13)

Diğer yandan, Hearn, Amerikanizmin kendini yaratan adamlar olan (Lincoln, Henry Ford, Rockefeller, yokluktan- varlığa kahramanları gibi) kahramanlara ve onların kuvvetli bireyseliğine 'halkın tapmasıyla' tekrar beslendiğini ifade etmiştir. (Hearn, Charles R.,The American Dream In the Great Depression ,s. 171)

Bunun yanında Hearn büyük buhranda bile Amerikalıların bir fırsatlar ülkesi olan Amerikan imajından veya başarı miti ile bağdaştırdıkları önceden sağlanmış değerlere olan inançlarından vazgeçmeye hazır olmadıklarını da belirtmektedir.(s. 59) Aksine Hearn'in belirttiğine göre Amerikalılar şu soruyu sormaya başlamışlardır; "Kötü zamanlarda kişi nasıl kar edebilir?" Hearn, Amerikalıların "kör iyimserliğinin" devam ettiğini belirterek, "Çok Çabuk Zengin Olma Fırsatları" gibi sloganların çıktığını sözlerine eklemiştir. (s. 61) Hearn, magazin dergilerinde çıkan makalelerin aynı başlıklar üzerinde yoğunlaştığını vurgulamıştır. Örneğin; "tam olarak şimdi (1930) zengin olmak için başlamanın zamanı" veya "para harcamaya cesaretiniz var mı?" gibi.(s. 64)

Bu bağlamda Hearn'in yukarıdaki düşüncelerine benzer bir yaklaşım Jean F. Cote isimli yazarda da görülmektedir. Cote'a göre, Büyük Buhranı takip eden yıllar sosyal bir düzen sağlamak için sloganlarla geçmiştir. Bunlar Cote'un deyimiyle günün "sihirli" sözleri olmuştur. Hepsinin de özünde Amerikan başarı hikayelerinin propagandası yapılmaktadır. (eds.Cote-Khouri,American Dream 1930-1995, s. 14)

"Amerikan hülyası"nın günümüzdeki gelişimini incelediğimizde, Diane Elam "Generic Dreams" başlıklı makalesinde 1994 yılında imaj kampanyalarının arttığını belirtmektedir. Bunun sebebinin de Amerika'yı yeniden yapılandırma politikası olduğunu ifade etmektedir : "Bizler olabilme süreci içerisinde olan bir milletiz, öyle bir millet ki kendini sil baştan yaratmak için koşmaktadır." (eds.Cote- Khouri, American Dream 1930-1995, s. 155)

Aşağıda Hutchinson ailesinin yazdığı "Uncle Sam's Farm" başlıklı şiirin son kıtasının alıntısı yapılmıştır. Burada iyimser bir bakış açısıyla "Amerikan hülyası"nın devam ettiği sembolize edilmektedir. Ve son kıta bütün insanları "Amerikan hülyası"nı benimsemeye davet etmektedir:

*Hadi gelin gecikmeden;
Her milletten gelin,
Her yerden gelin;
Karalarımız yeterince geniş,
Sakın panik olmayın;
Çünkü Sam Amca hepimize
bir çiftlik verecek kadar zengindir.*

(eds. Bruun-Getzen, American Values and Virtues, s. 463)

Öte yandan Martin Luther King "The American Dream" isimli konuşmasında, Amerika'nın temelde bir hülya olduğunu, ve bu hülyanın

henüz gerçekleşmediğini vurgulamaktadır. (American Values and Virtues, s. 38)

Longdon Elsbree'nin "Our Pursuit of Loneliness: An Alternative to this Paradigm" başlıklı makalesinde, yazar 1960' lı ve 1970' li yıllardaki (Ken Kesey gibi) çeşitli yazarlar tarafından Amerikan mitinin ele alınması esnasında, bu mitin karşılığında ödenmesi gereken bedellerinin (örneğin; akıl sağlığını yitirmek gibi) sorgulanmakta olduğu belirtilmiştir.(eds.Mogen-Busby,The Frontier Experience and the American Dream, s. 31)

Bu noktada, Daniel Boorstin de yukarıda Elsbree'nin görüşlerine benzer bir yaklaşım sergileyerek 20. yy. da kahraman figürünün edebiyat eserlerinin hemen hemen hepsinde kaybolduğunu ve onun yerine kurban figürünün geldiğini vurgulamıştır.(The Image (A Guide to Pseudo – Events in America),s. 53)

Kısaca Modern Çağda Amerikan edebiyatında yer alan Amerikan kuruluş mitindeki kahramanların ve daha sonra kapitalist toplumda 'kendini yaratmış adam' olarak betimlenen başarı hikayelerindeki kahraman figürlerinin giderek kurban figürlerine dönüştüğü anlaşılmaktadır. Bunun sonucunda, "Amerikan hülyası"nın ütöpik ideallerinin 20. yy.'ın sonlarına doğru hayal kırıklığına dönüştüğünü görmekteyiz.

Boorstin'e göre Amerikan tarih kitaplarında adı geçen eski Amerikan kahraman figürlerin yerini modern çağda magazin ve gazetelerde, sinema ve televizyon ekranlarında 'ün sahibi' olan figürler almıştır. (The Image (A Guide to Pseudo – Events in America),s.63) Boorstin bugün Amerikan kimliğinin en önemli özelliğinin de bu kimliği oluşturan 'şöhret' ögesi olduğunu vurgulayarak; bir üne sahip olmanın söz konusu kimliğin ayırt edici niteliklerinden olduğunu ifade etmiştir.(s.47)

Joseph Daleiden'e göre ise günümüzde "Amerikan hülyası" özellikle 1990' lı yıllarda varlığını sürdürmüştür. Daleiden 1990' lı yılların Amerikanın altın çağının potansiyellerini koruduğuna inanmaktadır. (The American Dream (Can It Survive the 21 st century) , s.13)

Öte yandan David Antebi "Whose American Dream?" makalesinde, 1989 yılında, New York şehrinde yaşayan insanların %19.3 ünün ve çocukların %30 unun fakirlik sınırlarının altında yaşadığını tespit etmiştir. Antebi 1991 yılında ise fakirlik oranının %25 arttığını ifade etmektedir. Bunun yanında David Antebi 1995' li yıllarda "Amerikan hülyası"na ne oldu? sorusunun cevabının Amerikan toplumunda, Amerika'nın kenar mahallelerinde acı çekerek hayatta kalma mücadelesi veren insanlara dikkat çekilmesi ile verilebileceğini ifade etmektedir. (eds.Cote-Khoury,American Dream 1930-1995, s. 220)

Cote ve Khouri ye göre günümüzde "Amerikan hülyası" "tarihin sonu" veya "muhteşem hikayelerin sonu" olmasa da Amerikanizm ideolojisinin sonu olarak bitmiştir.(s. 4)

Bu hülyanın geleceğine yönelik yapılan yorumları incelediğimizde , 1999 yılında basılan The American Dream : (Can it survive the 21st century) İsimli kitabında, Daleiden günümüzde Amerikalıların çok çalışmalarına rağmen hüsrana uğrayıp bir türlü mutluluğu yakalayamayacaklarını ve bunun sebebinin ise tüketmeye eğilimli olan saplantıları olduğunu vurgulamaktadır. (s.237) "Amerikan hülyası"nın geleceğine yönelik senaryolara göz attığımızda, Daleiden'in Amerika'nın geleceği ile ilgili kurduğu senaryosunda, 2050 yılında Amerikan ekonomisinin daha da kötüye gideceğini ve buna şimdiden çare aramaları gerektiğini belirtmektedir.(s.30) Yazar, zihninde canlandırdığı 2050 yılı hayali konuşmasında "Amerikan hülyası"nın sonunun bir felakete dönüşeceğinden kaygılanarak şöyle demektedir:

Felaket elit kısım hariç, insanların hayat standartlarının düşüşüyle, doğanın mahvolmasıyla, sınıflar arası savaşla düzen sağlamak için yerleşmiş kurallara uygun davranışların sıkı bir yüklemesiyle, Amerikalıların milletin doğuşundan beri kutsadığı ve izlediği bireysel özgürlüklerin kaybolmasıyla gelecektir. (s. 34)

Christina Spellman "Bad Taste and Kitsch": the Other Side of the American Dream" isimli makalesinde günümüzde Amerikan kitle kültüründe, "Amerikan hülyası"nın toplum için hem umudu hem de tehdidi kapsadığını belirtmiştir. (eds.Cote-Khoury, American Dream 1930-1995, s. 97) Aynı konuda, American Dream 1930-1995 kitabının giriş bölümünde Cote ve Khouri günümüzde "Amerikan kabusunun" "Amerikan hülyası" ile bir arada bulunduğunu öne sürmüşlerdir. (s. 14)

Daniel J. Boorstin The Image isimli kitapta günümüzde "Amerikan hülyası"nın yanılsamalara dönüştüğünü belirterek, bunun nedeninin insanların kendilerini bu hülyaya çok fazla kaptırarak gerçek dünyadan uzaklaşmaları olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, Boorstin Amerikalıların tutarsız şeyler isteyip sürekli daha iyi, daha fazla beklentiler içine girdiklerini şu sözlerle eleştirir : "Her şeyi ve hiçbir şeyi bekliyoruz. Tutarsız ve imkansız olanı bekliyoruz. Az yer tutan ama geniş arabaları bekliyoruz; ekonomik olan ama lüks arabaları bekliyoruz." (s. 4)

Daniel J. Boorstin tüketici Amerikan toplumunun maddecilik ögesini kapsayan isteklerinin yanılsamalara kapılacak şekilde aşırı olduğunu da aşağıdaki şu sözlerinde vurgulamıştır:

Biz bu yanılsamalara inanıyoruz ve bunları istiyoruz. Çünkü biz savurgan beklentilerden acı çekmekteyiz. Dünyadan çok şey bekliyoruz. Beklentilerimiz savurgan bir biçimdedir; kelimenin tam manasıyla 'mantık ve ölçülülük sınırlarının ötesine' geçen bir biçimde. (The Image, s. 3)

Kısaca Boorstin'e göre Amerikalılar aşırı beklentilerini gizleyerek, besleyerek ve genişleterek kendilerini kandırdıkları yanılsamalar için talepler yaratmaktadırlar. (s. 5)

Boorstin'in dikkat çektiği bir başka husus da "Amerikan hülyası"nın amaçlarının propagandasının yapılarak pazara çıktığı ve herkes tarafından satın alınabileceği görüşüdür. Boorstin, bu konudaki düşüncelerini şu sözleriyle yansıtmaktadır :

Ülkemizin güçlü ve büyük, geniş ve çeşitli, her meydan okumaya hazırlıklı olmasını bekliyoruz; bununla beraber yaklaşık iki yüz milyon insanın hayatını yönlendiren 'milli amacımızın' açık ve basit olmasını bekliyoruz. Ve hala bu amaç bir dolar verilerek köşedeki ilaç dükkanından karton kapaklı bir kitap içinde satın alınabilir.(s. 4)

Daha önce Amerikan toplumunun, bireylerinden zengin ve başarılı olmaları gibi beklentilerinin olduğunu vurgulamıştık. Bireyler kendilerinden istenen bu beklentileri başarırlar ise toplumun bu bireyleri sistemin içine alacağını, başaramazlarsa da, bu bireylerin yine toplum tarafından sistemin dışına itilip, mağdur ve dışlanmış bir hale geleceklerini belirtmiştik. Bu noktada John F. Kennedy'nin şu sözleri Amerikan vatandaşının sistemin dışına bir kurban olarak atılmaması için ona bir uyarı niteliğinde olup, yukarıdaki bulgularımızı teyit etmektedir: "Tarihimizin kurbanları değil de kendi kaderimizi kör şüphelere ve duygulara yol vermeden kontrol ederek, onun efendileri olmaya karar verelim." (eds. Bruun- Getzen,American Values and Virtues, s. 334)

Matthew C. Roudane, 1985 yılında Arthur Miller ile yaptığı röportajında, "Amerikan hülyası" etkisinin Miller'in oyunlarına ne şekilde yansıdığını sorduğunda Miller bu soruya şöyle cevap verir :

Amerikan düşüncesi şu anlamda farklıdır: Biz sanırız ki eğer bu düşünceye tutunabilirsek ve onunla yaşarsak, hepimizin lehine doğal bir düzen var olmaktadır. Ve iyi bir hayatın amacı da bu canlı ve bereketli düzenle bağlantı kurmaktır. Ve bu da birbirimize genel olarak anlattığımız çeşitli hikayeler için bir kinaye metni oluşturmaktadır. Ne de olsa, bir çok önemli edebi eserin hikayesi öyle ya da böyle bir başarısızlığı kapsamaktadır.

(Conversations with Arthur Miller ,s.361)

Röportajın devamında Arthur Miller bireyin başarısızlığı temasını kendisinin de eserlerinde ele aldığını belirtmektedir. “All My Sons” oyunundan verdiği örnekte Arthur Miller şunları belirtir: “Masumiyet hırsla yenik düşünce, cinayet işleme eğilimine kadar gider” (s. 362) (Miller burada 21 askerin ölümüne neden olan Keller karakterinden bahsetmektedir.)

Arthur Miller’in bazı oyunlarında “Amerikan hülyası” olgusu sonucu ortaya çıkan “Yabancılaşma olgusu”nu inceleyeceğimiz tezimizde, “Amerikan hülyası” olgusunun ele aldığımız bütün bu yönleriyle bilinmesinin bu olgunun Miller’in oyunlarında nasıl geliştiğinden ve birey ile toplum üzerindeki olumsuz etkilerinden, (örneğin “yabancılaşma” sorununun sebebi olduğundan) dolayı önemli olduğuna inanmaktayız. Bunun yanında, tez çalışmasında ele alınan oyunlarda bireyin “Amerikan hülyası”nı bir saplantı haline getirerek bir takım yanılsamalar içine düştüğünü ve onun ailesinden ve toplumdan uzaklaşıp, bunalıma düştüğünü görmekteyiz. Bu noktada, Boorstin’in The Image isimli kitabına baktığımızda, Arthur Miller’in tezde adı geçen oyunlarda “Amerikan hülyası”nın yanılsamalara dönüşmüş olarak yansıtıldığını tespit ettiğimiz bulgular ile Boorstin’in “Amerikan hülyası”nın yanılsamalar ile son bulması düşünceleri arasında doğrudan bir paralellik olduğu anlaşılmaktadır. Bu yüzden Boorstin’in bu görüşlerini aşağıda aktarmak yararlı olacaktır.

“From The American Dream to American Illusions?” başlığı altında, Boorstin hülya ile yanılsama arasındaki farkı şöyle açıklamaktadır:

Hülya; insanların gerçeklerle karşılaştırdıkları bir görüntüdür. Hülya göz kamaştırıcı olabilir ve onun bu göz kamaştırıcı özelliği bize gerçek dünyanın ne kadar farklı olduğunu hatırlatır. Öte yandan yanılsama ise bir imajın gerçekte olmamasıdır. Ona hiçbir zaman ulaşamaz çünkü onun zaten içinde yaşıyoruz. (The Image, s.239)

Yukarıdaki sözlerinde Boorstin, insanların yanılsamalarını fark etmediklerini ve kendi yarattıkları, gerçekte var olmayan Amerikan imajı yanılsamasına düştüklerini belirtmektedir. Yazar günümüzde Amerikan ideallerinin yerini Amerikan imajlarının aldığını ve bunların da yanılsamalara dönüştüğünü vurgulamaktadır. Kısaca Boorstin’in The Image kitabında ortaya çıkan ana fikir yazarın girişte kendi sözleriyle söylediği şu cümledir: “Yanılsamalarımıza o kadar çok alışıyoruz ki onları gerçekte bile karıştırıyoruz.” (s. 6) Boorstin’in bu görüşü oyun incelemelerinde ele alınacak olan Arthur Miller’in yanılsamalara düşen bütün kişilerinde mevcuttur. (Örneğin; *The Man Who Had All The Luck*’daki David, “A Memory of Two Mondays” deki Gus, “The American Clock” deki Rose Baums ve “The Last Yankee” deki John Frick)

“Amerikan hülyası” kavramı ile ilişkili olarak “yabancılaşma” kavramı üzerinde durmak gerekmektedir. Öncelikle “yabancılaşma”nın değişik tanımları, sebepleri ile beraber “yabancılaşma” çeşitleri; bu bağlamda bazı filozof ve toplumbilimcilerinin “yabancılaşma” kuramları açıklanacaktır. Son olarak, “Amerikan hülyası” olgusu ve “yabancılaşma” kuramlarının, tez çalışmamızdaki oyunlarda topluca ele alındığı kısaca anlatılacaktır.

Günümüz toplumbilimcilerinden George Novack’a göre “yabancılaşma” kavramının en ilkel biçimleri insanın gereksinimleri ve istekleri ile doğayı

denetleme gücü arasındaki uyumsuzlıktan çıkar. (Ernust - Novack, Marksist Yabancılaşma Kuramı, s.91) Novack'a göre kölelik, yabancılaşmış emeğin ilk örgütlü sistemi olup, ücretli emeğin de sonuncusu olacaktır (s.92) Novack "yabancılaşma"nın tanımını şöyle yapmaktadır:

Yabancılaşma, insan elinin ve aklının yarattıklarının, yaratıcılarına karşı gelmesi ve onların hayatında hakim olması olgusunu anlatır. Böylece bu denetlenemeyen güçler, özgürlük alanını genişletmek yerine, insan köleliğini arttırırlar ve onu hayvanlardan ayıran öz belirleme ve öz yönetme yeteneklerini elinden alırlar. (s.12)

"Yabancılaşma olgusu"nın diğer bir tanımı da örnek verilecek olursa, bu konuda araştırmacı yazar olan Israel Joachim'ın Alienation: From Marx to Modern Sociology isimli kitabında yaptığı açıklama şu şekildedir: "Yabancılaşma" bireyin sistemin isteklerine uyum sağlayamaması sürecidir.(s.136) Aynı zamanda, bu kitapta Israel Joachim; market ekonomisindeki 'kör' güçlerin insanın kaderini tayin ettiğini ve insanın kendi hayatını bilinçli bir şekilde kontrol edemediğini vurgulamaktadır.(s.136)

"Yabancılaşma" çeşitleri ve bunların sebeplerine geçildiğinde, değişik "yabancılaşma" biçimlerinin olduğu görülmektedir. Örneğin; Karl Marx'ın Ekonomik "Yabancılaşma" kuramı, Hegel'in İşçinin "Yabancılaşma" kuramı, Bireyin Toplumsal Kaynaklı Psikolojik Yabancılaşması kuramları (Fromm, Marcuse, Durkheim) Belirtilen "yabancılaşma" çeşitleri aşağıda açıklanmaktadır.

A: Karl Marx'ın Ekonomik Yabancılaşma Kuramı : (İşçinin Yabancılaşması)

Kapital isimli eserinin 1. cildinde, Karl Marx ekonomik "yabancılaşma" kuramını şöyle açıklamaktadır: Gelişen modern sanayi toplumlarında

fabrikalar aracılığıyla yapılan kitle üretimine geçilmesiyle beraber, işçinin çalıştığı makinelerin etkisi altında monotonlaşan işgücü, artık etkisiz hale gelmektedir. Diğer bir deyişle, kitle üretim toplumu sistemindeki mekanikleşme, tekdüzelik ve toplu üretim, işçinin kendi işgücü emeğine yabancılaşmasına yol açmaktadır. Çünkü seri üretim onun iş yaratıcılığını yansıtamamaktadır. Örneğin; işçinin işgücü kontrolünün kendi elinde olmaması (makinelerin yönetiminde olması), onun iş gücünün bireysel bir emekten çok edilgen bir nesneye dönüşmesine meydan vermektedir. (Kapital, s.402-403) Böylece, Marx'a göre işgücü kapitalist toplumun özel mülkiyeti haline gelmektedir. Ayrıca; Marx, kapitalist sistemde işçinin ürettiği ürünlere yabancılaşmasının beraberinde bu ürünlerin 'meta' haline gelerek bağımsızlık kazanmasına ve üretici üzerinde egemenlik kurmasına yol açtığını dile getirmektedir. Daha sonra bu metalar dolaşım aracı ve değer ölçüsüne sahip olan paraya çevrilmekte ve bunun sonucunda bütün metalar tek bir meta olan paraya yansıtılmaktadır. (s.103)

Diğer yandan, Marx kapitalist sistemde artı bir değer aracı olarak gördüğü paranın; pazarda kar sağlamaya, sermaye birikimine ve sözkonusu sisteme hizmet ederek daha çok para getirmeye yol açtığını sözlerine eklemektedir. Böylece, emek gücü satılan işçi sömürülmekte ve ne kadar çok üretirse, onun emek gücü ve ürettiği meta değeri de o kadar çok düşmektedir (s.590) Marx bunu şöyle ifade eder: "Tümüyle kapitalist üretim sistemi, işçinin emek gücünü bir meta olarak satması olgusuna dayanır." (s.412) Bunun sonucunda, işçinin işgücü emeği pazara satılarak, işçinin kendisi de (gayri-insani) bir meta haline gelmektedir. Bunun yanında, insan ilişkileri de nesneler (metalar) haline dönüşmekte ve sadece mal alışverişinden (maddecilik) ibaret olmaktadır. (s.168)

Kısacası, Marx'ın ekonomik "yabancılaşma" kuramı, kapitalist sistemin işgücü emeğini satın aldığı işçinin, ürettiği metalara ve (bu sistemde işçi de bir meta haline geldiği için) artık gayri şahsi olan kendisine duyduğu "yabancılaşma" biçimidir.

B: Hegelin işçinin yabancılaşması konusundaki görüşleri:

The Ethics of Hegel (Translated Selections From His "Rechtsphilosophie") isimli kitapta, Hegel'in işçinin "yabancılaşma" sürecinin ilk olarak onun makine ile arasındaki ilişki ile başladığını öne sürdüğünü belirtilmektedir. İşçinin yaratıcı işgücü makineler yüzünden tehdit edici bir unsur halini almaktadır. Hegel'e göre iş ne kadar çok mekanikleşirse, işçinin yeteneklerini ifade biçimi o kadar değersiz bir hale gelmekte ve nihayetinde iş bir ihtiyaç tatmininden çok baskıcı bir eyleme dönüşmektedir. (ed.Sneath, s.168) Böylece, işçinin ürettiği ürün onun için hiçbir değer taşımamakta ve işçi işgücünden soyutlanıp işine ve ürettiklerine yabancılaşmaktadır. Aynı zamanda işçinin ürettikleri de ticari mal olarak kapitalist piyasada yer almaktadır. (ed. Sneath, s.163)

Aşağıda Hegel'in "The Civic Community" başlığı altında 201. kısımdaki açıklamaları işçinin emeğinden soyutlanarak, işine nasıl yabancılaştığına ve bununla beraber onun işgücü üretkenliğinin de makineler yüzünden nasıl bir iş bölümü haline dönüştüğüne ışık tutmaktadır:

Emeğin evrensel ve objektif ögesi her nasılsa, amaçlar ile isteklerin farklılaşmasına yol açan soyutlanmayı kapsamaktadır ve bununla beraber emek ürününe de farklılaşır bu da işbölümüne meydan verir. Bireyin işi, bu işbölümü ile daha basit bir hale gelir ve sonuçta üretim miktarı arttıkça işteki becerisinden de o kadar soyutlanır. Bu nedenle bu soyutlanma zorunlu olarak beceriyi ve öteki insanların isteklerinin tatminine dayanan araçları ve aynı anda insanların karşılıklı ilişkilerini tümü ile bağımlı bir şekle sokmaktadır. Üründen soyutlanma, işi olduğundan daha da çok mekanikleştirmekte bu yüzden son olarak insandan makineye transfer olmaya yol açmaktadır.(ed.Sneath, s.167-168)

C: Erich Fromm'un bireyin toplumsal kaynaklı psikolojik yabancılaşma kuramı :

Erich Fromm, Sahip Olmak Ya da Olmak isimli kitabında, bireyin toplumsal kaynaklı psikolojik “yabancılaşma” kuramına şöyle başlangıç yapar: 20. yy. kapitalizmi sadece para harcayan insanlara dayanır ve bireyler kitle tüketim toplumu tarafından yönetilirler. Kapitalist sistemde insan bireyselliğini yitirmektedir. Çünkü, o, insan olmaktan çok birer tüketici konumuna gelmiştir. Bir başka deyişle, tüketen insan ekonomik bir nesne haline gelmektedir. Fromm, tüketicinin kısır döngüsünü ve onun birey olarak varlığını nasıl tanımladığını şu şekilde belirtmektedir:

Bu çarkın sonu gelmeyen ve hep tatminsiz, hep bir çırpınış içinde kalan modern tüketicileri, kendilerini şu formülle özdeşleştirmektedirler: ‘Ben sahip olduğum ve tükettiğim şeyler dışında bir hiçim. (Sahip Olmak Ya da Olmamak s.51)

Sağlıklı Toplum isimli diğer bir kitabında, Fromm bireyin sisteme uygun davranışının aslında onun bir yere ait olmanın yapay duygusu olarak yer aldığını ve bireyin kapitalist toplumda davranışlarının yaratıcısı olmadığını ifade etmektedir. Aynı zamanda, insanlar arası ilişkiler de mekanik bir hale dönüşmüştür. Fromm’a göre insanlar “konuşmak yerine anlamsız gevezelikler” eden ve “taşlaşmış bir umursamazlık” içindedirler. (s.28) Bireyler toplum tarafından beklenen davranışlarda bulunmaktadırlar. Bu noktada Fromm nevrotik çatışmaların toplumun bireyden istedikleri ile bireyin ihtiyaçları arasındaki çatışmalar yüzünden doğduğunu da sözlerine eklemiştir. Fromm bunun sonucunda, bireyin topluma yabancılaştığını ve hatta bireylerde ruh hastalıklarının; örneğin, şizofreni gibi ortaya çıktığını savunmaktadır. Böylece, bu bireyler sosyal ilişkilerinde başarısız olmakta ve giderek kendilerini toplumdan tecrit etmektedirler. Fromm kitle üretim toplumunun bireyin kişiliğini ve akıl sağlığını yok ettiğini aşağıda şöyle belirtmektedir:”Yabancılaşma ve mekanikleşme gitgide artan bir akıl

bozukluğuna yol açmaktadır. Yaşamın anlamı yoktur; bu nedenle de insan yok olmuştur; gerçeklik yok olmuştur.”(Sağlıklı Toplum s.392)

Fromm yabancılaşmış insanın tanımını şu şekilde yapar: “Dış dünyayı yalnızca fotoğraf gibi algılayan ama kendi iç dünyasıyla, kendisiyle ilişkisi kopuk olan kişi, yabancılaşmış kişidir.”(Sağlıklı Toplum s.226) Ayrıca, Fromm “yabancılaşma” ve akıl hastalıklarının en çok arttığı ülkelerin başında A.B.D.’yi göstermektedir. Bunun sebebi de Amerikan kapitalist toplumunun bireyin bireysel değerini elinden aldığı görüşüdür.(Sağlıklı Toplum s.22)

Öte yandan, Fromm’a göre kapitalist sistem bireyin kendisini karlı bir şekilde işletmesini istemektedir. Bu bağlamda birey bunu yerine getirirse ‘başarılıdır’. (Sağlıklı Toplum s.157) Madalyonun öteki yüzünde ise, kapitalist sistemin bireye birtakım tutkuları benimsetmeye çalışması yatmaktadır. Fromm sözkonusu sistemin içinde olabilmek için bireylerin kendilerini aşırı olarak tutkulara kaptırdığını da vurgulamaktadır.(örneğin, para kazanma, ünvan sahibi olma) Fromm, bütün bu tutkuların yenilgi ile bittiğini ve bunun nedenini de aşağıda şöyle açıklamaktadır:

Çünkü bu tutkular bir olma duygusunu yaratmayı amaçlarken bir yandan da bütünleşme duygusunu ortadan kaldırır. Kendisini bu tutkuların birine kaptıran kişi, aslında bütünüyle başkalarına bağımlı kalır.(Sağlıklı Toplum ,s.44)

Sağlıklı Toplum kitabının sonuç bölümünde Fromm, kapitalist sistemde mutluluğun daha yeni malları tüketmekle eş anlamlı olduğunu ve bireyin de bu toplumda, çoğunluğa uymanın getirebileceğinden öte bir benlik duygusu bulamadığını öne sürmektedir.(s.388)

Fromm, Yeni Bir İnsan, Yeni Bir Toplum adlı kitabında, akıl hastalıklarının temellerinde bireyin topluma yabancılaşmasının yattığını savunmaktadır: “Ben’in bir hastalığı olan “yabancılaşma”, psikoz kadar aşırı

olmayan biçimlerinde bile, çağdaş insanın ruhsal bozukluklarının çekirdeği olarak düşünülebilir.”(s.66)

Bu bağlamda, Fromm, ruhsal bozuklukların kökeninde, insanın kendi kimliğini yaşamada başarısızlığa uğramasını da yabancılaşmanın bir sonucu olarak görmektedir : “Yabancılaşmış biri kendine özgü duygu işlevlerini dışındaki bir objeye aktarmış olduğu için, hiçbir ‘ben’ ya da ‘kimlik duygusu’ yoktur.”(Yeni Bir İnsan, Yeni Bir Toplum ,s.69)

Daha da ötesi, Fromm’a göre her nevroz bir “yabancılaşma” sonucu olarak ele alınabilir. Fromm bu tezini aşağıda şu şekilde açıklamaktadır:

Çünkü nevroz bir tutkunun (örneğin; para, mevki) tüm kişilikten ayrılarak başat durumuna gelmesi, böylece o kişinin yöneticisi olması olgusu ile belirlenir. Bu tutku..... gerçekte hastanın boyun eğdiği puttur.... Bu tutku güçlendikçe hasta güçsüzleşir. Kendisine yabancılaşır; çünkü kendisinin bir parçasının kölesi olmuştur.(Yeni Bir İnsan, Yeni Bir Toplum ,s.70)

D: Toplumsal kaynaklı bireyin psikolojik yabancılaşmasında Durkheim’in kuralsızlık intiharı kuramı:

Emile Durkheim İntihar isimli eserinde, bireyin toplumsal kaynaklı psikolojik yabancılaşmasının intihar olgusu ile son bulduğunu belirtmektedir. Durkheim’e göre toplumun bireylerden farklı olan gereksinimlerinin amacı bireyin özel çıkarı olmayıp, daha çok bireyin özverilerinden meydana gelmektedir. Birey emeğini ya da yaşamını topluma adarken, bir taraftan da kendisine ait şeylerden vazgeçmektedir. Bunun yanında, topluma giderek yabancılaşan bireyin manevi değerleri ve dengesi de bozulmaktadır.(s.346) Aynı zamanda, Durkheim’e göre bireyin toplum tarafından kabul görmüş ve istenilen amaçlara ulaşma yolunda başarılı olamaması da bireyin topluma yabancılaşmasında önemli bir yer tutmaktadır. Bir başka deyişle, toplumdaki

sistemin sınırsız normlarının ve amaçlarının bireysel davranış üzerinde etkisini yitirdiği noktada bireyin yabancılaşması başlar ve birey bunalıma girip, toplum ile bağıni zayıflatır. Akabinde grubun bireyi ve davranışları etkileme şansı da olmaz. Durkheim'e göre intiharın esas sebebi de bu kuralsızlık halidir. Diğer bir yandan, yabancılaşan birey toplumun değerlerini,normlarını kabul etmez ve toplumdan uzaklaşır.

Durkheim toplumsal kaynaklı “yabancılaşma”nın, toplumun; bireylerin duygularını, davranışlarını düzenleyen güçlerinin, (özellikle, ekonomik bunalım, güç ve servetten beklenmedik artışların olduğu toplumdaki güçlerin) sınır tanımadığını ve “beklentilerin neler olduğu, hangilerinin ölçüyü aştığı” konusunun da bilinmez olduğunu sözlerine eklemektedir. (İntihar ,s.257)

Sözkonusu sınır tanımaz toplumsal güçlerin kontrolü altındaki bireyin kendi durumunu görmesini engelleyen coşmuş hayallerinin ve bir türlü elde edemediği mutluluğunun ileride gerçekleşeceği beklentisi içinde olduğunu ve bunun doğuracağı sonuçları Durkheim aşağıda şöyle açıklamaktadır:

Artık ne arkasında, ne ilerisinde üzerinde bakışlarını toplayacağı hiçbir şey yoktur. Zaten tek başına usanç, onda düş kırıklığı yaratmaya yetmektedir. Çünkü sonu olmayan bir kovalamanın boşuna çaba olduğunu düşünmesi kaçınılmazdır. (İntihar ,s.261)

Durkheim'in altını çizdiği en önemli nokta ise, bireyin başını almış giden tutkularını toplum tarafından sınırlayan hiçbir gücün kalmaması sonucu kuralsızlık intiharına yöneldiğidir.(İntihar , s.264)

Öte yandan, Durkheim'in vurguladığı diğer önemli nokta ise, toplumun bireylere büyük şeyler vaat ettiği ve bu vaatleri gerçekleştiremeyen bireylerin düş kırıklığına uğradıklarıdır. Durkheim bu konudaki düşüncelerini şöyle açıklamaktadır: “Kuralsızlık, isteklerin uygun sınırları aşmasına izin vermekle düşlere ve dolayısıyla da düş kırıklıklarına kapıyı açmaktadır.”(s.295)

E: Herbert Marcuse'un bireyin toplumsal kaynaklı yabancılaşması kuramı:

Modern filozof Herbert Marcuse'a göre kapitalist toplumda kitle iletişim araçları nedeniyle, insan dış dünya ile ilişkilerindeki davranışlarında bilinçsiz hale gelmiştir. Bunun yanında, tüketici toplumun istediği şeyleri dilediği zamanda yerine getiren insanların tüketici robotlar haline geldiğini vurgulamıştır. Marcuse "yabancılaşma"yı "toplumun tek boyutlaşma" süreci olarak açıklamıştır. Diğer bir deyişle sanayi toplumu insan düşüncesini tek boyutlu hale getirir :

İleri sanayi toplumunun en rahatsız edici yanlarından biri de; akıl dışılığın akılsal karakteridir... Savurganlığı ihtiyaca ve yok etmeyi var etmeye çevirme yeteneği, bu uygarlığın nesne dünyayı insanın zihin ve bedeninin bir uzantısına dönüştürdüğü düzey "yabancılaşma" kavramının kendisini sorgulanabilir kılmaktadır. İnsanlar kendilerini satın aldıkları metalarla tanımaktadırlar; ruhlarını otomobillerinde, müzik setlerinde, dubleks evlerinde, mutfak donatılarında bulmaktadırlar.(Tek Boyutlu İnsan s. 24)

Oyun incelemelerine geçmeden önce Miller'ın incelenecek oyunlarına "Amerikan hülyası" ve "yabancılaşma" kuramları çerçevesinde topluca bir ön bakış atmak yararlı olacaktır.

Öncelikle, "Amerikan hülyası", kapitalizm ve "Yabancılaşma olgusu"nun aralarında neden- sonuç ilişkisi bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle oyunlardan bahsetmeden önce kapitalizmin ne olduğu ve önemine değinilecektir.

Kapitalizmin ideolojik bir sistem olduğu, Sosyal Bilimler Sözlüğü kitabında şöyle açıklanmıştır:

Kapitalizm, bireylerin ve üretici birimlerin kişisel çıkarları doğrultusunda ve en başta kâr amacıyla iktisadi faaliyetlerde bulunduğu, özel mülkiyet ve hür teşebbüsün esas olduğu, üretimin pazara yönelik olarak yapıldığı, her tür mal ve hizmetin alım satıma konu olduğu sosyo-ekonomik ve ideolojik bir sistemdir. (Demir-Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü ,s.198)

Yukarıdaki kapitalizm tanımındaki özel mülkiyet, bireysellik ve hür teşebbüs kavramlarının aynı zamanda “Amerikan hülyası”nın öğeleri olduğunu saptamış bulunmaktayız. Bu da Arthur Miller’ı oyunlarında kapitalist Amerikan toplumunun ve “Amerikan hülyası”nın bireylerde ne çeşit bir “yabancılaşma” doğurduğunu araştırmak için önemli bir bulgudur.

Kapitalizm ve “yabancılaşma” arasındaki ilişkiye bakıldığında ise George Novack “Yabancılaşma sorunu” başlıklı yazısında, kapitalizmde insani değerlerin küçüldüğünü şöyle anlatmaktadır:

Herşeyin mübadele alanına girdiği ve alım satım nesnesi olduğu kapitalizmde bir insanın değeri, gerçekten takdire layık yetileri, ya da eylemleriyle değil banka hesabıyla ölçülür. İnsan sahip olduğu şeyler kadar ‘eder’. Ve bir milyoner de beş parası olmayan birinden çok daha fazla ‘eder’. (Ernst-Novack, Marksist Yabancılaşma Kuramı, s.97)

Novack’ın yukarıdaki saptamaları, Miller’ın incelenen bazı oyunlarında kapitalist Amerikan toplumu yüzünden yabancılaşmış çoğu bireyde görülebilmektedir. “Amerikan hülyası” sonucu ortaya çıkan kapitalizmin ve kapitalist toplum değerlerinin birey üzerinde nasıl etki yaptığını ve bireyin kendisine, ailesine ve topluma nasıl yabancılaştığı Miller’ın tezde adı geçen oyunlarında gözlemlenmektedir.

Örneğin, “A Memory of Two Mondays” oyununda, otomobil yedek parçaları üreten bir fabrikada çalışan işçilerin “Amerikan hülyası”nın yarattığı kapitalist sisteme ve kendi ürettiklerine nasıl yabancılaştığı gösterilmektedir. İşçilerden Gus kapitalist sisteme yabancı kalmış ve hüsrana uğramış bir karakterdir. Oyunun sonunda Gus bunalıma girerek işyerini terketmiştir. Daha sonra bir arabada ölü olarak bulunmuştur.

Bir başka örnek de, Miller’ın “The Last Yankee” isimli oyununda en son ‘Yankee’ yi temsil eden Leroy, kendi kimliğine yabancılaşmıştır. Bir bakıma kapitalist düzenin para hırsına da yabancılaşmıştır. Bunun yanında oyunda modern dünya ile birlikte “Amerikan hülyası”nın para peşinde koşma arzusu yerini akıl sağlığını koruma isteğine bırakmıştır.

“Amerikan hülyası” olgusu ve “yabancılaşma” kuramları arasındaki ilişki doğrultusunda Miller’ın oyunları incelendiğinde, “Amerikan hülyası” ve kapitalist düzenin bireysel girişimciliği ön plana çıkarırken, aynı zamanda bireyi mekanikleştirip, gayri şahsiliğe iterek bir ikilem oluşturduğu görülmektedir. Bunun yanında, Miller’ın bazı oyunlarında “Amerikan hülyası”nı gerçekleştiren bazı bireyleri sistemin içine alınmakta, gerçekleştiremeyenler de sistemin dışına itilerek, kendilerine ve topluma yabancılaşmaktadırlar. Ayrıca, bu oyunlardaki bazı karakterler sistemin içinde kalabilmek için “Amerikan hülyası”nın öğelerini bir saplantı haline getirerek çarpıtmışlar ve başarı peşinde koşmayı tutku haline getiren bazı bireyler topluma ve kendilerine yabancılaşmakla kalmayıp, ruhsal dengelerini de yitirmiş olarak nevroz ve şizofreniye varan hastalıklara yakalanmışlar ve bazıları da intihara yönelmişlerdir.

II. "THE MAN WHO HAD ALL THE LUCK" (1944) :

Oyunun baş kişisi David Beeves adında genç bir adamdır. David Beeves, savaş sırasında bir kazada sakat kalan Shory'den iş istemiş ve bir araba tamircisi olarak başladığı işini daha sonra kendi ahırında geliştirmeye çalışmakta olan bir gençtir. Birgün yaşlı bir tanıdık olan J.B. Feller, David'e çok zengin olan Dan Dibble isimli kayınbiraderinin bir cenaze için kasabaya geldiğini ve onun Marmon marka yeni arabasının bozulduğunu söyleyerek, bu arabayı tamir ettiği takdirde David için daha iyi iş olanaklarının doğacağını müjdelir. Bu arada, David aşık olduğu kız olan Hester'ı babasından istemek için yedi yıldır uğraşmış fakat bu konuda kızın babasından olumsuz yanıt almıştır. Sonra Dan Dibble'in arabasını bir türlü tamir edemeyen David'in yanına tesadüfen Ford kampanyası için büyük şehirde çalışmış olan fakat kendini yalnız hissettiğinden bu kasabada iş kurmaya karar veren Gus isimli tamirci gelir. Gus, iş tecrübesiyle Marmon'u David yerine tamir ederek, David'e yardımda bulunur. Dibble arabasını aldıktan sonra, o sırada dükkanın önünde bulunan Hester'in babasına kazayla çarparak, onu öldürür. Daha sonra Dibble, David'e yeni traktörlerinin bakımı için iş teklif eder. Bu arada Hester ve David evlenirler. Kendi işinde iflas eden Gus da artık David adına çalışır. David'in traktör bakım servisini genişlettiği dükkanı önüne şehirlerarası yolun kurulmasıyla daha işlek hale gelir. David bütün bu başarıyı ve zenginliği haketmediğini düşünür akabinde Dibble'in vizonlarını satın alarak kendisinin kurmak istediği vizon işine girer. Ve bunun uğrunda çiftliğini ve bakım servisini ipotek ettirir. David bütün başarısının karşısında Tanrıya ödemesi gereken bir bedel olduğu fikrine kapılır ve bu bedelin de bebeklerinin ölü doğmasıyla ödeneceğini düşünür. David'in beklediği gerçekleşmez ve bebek sağlıklı bir biçimde doğar. David giderek kendisini tamamiyle vizon işine verip, karısı ve bebeğiyle ilgilenmez. Bunun yanında David bebeğe dokunmaz. David'in yavaş yavaş akıl sağlığını yitirdiğini düşünen Gus, bu endişesini Hester'a belirtir. O sırada Hester Dibble'in vizonlarının kurtlanmış yemler yüzünden öldüklerini öğrenmiştir, fakat bunu aynı yemleri kullanmakta olan kocasına söylemez. Çünkü karısının tek

istediği David'in sürekli beklediği felaket ile yüzleşerek bu saplantıdan kurtulmasıdır. Oyunun sonunda , David bu yemlerdeki kurtları tedbir için ayıklayarak kalan yemleri vizonlara verdiğini açıklar. Böylece David'in vizonlarının ölmediği anlaşılır. Karısı David'e saplantılarından kurtulmazsa onu terk edeceğini söyler. Bunun üzerine David, karısını sevdiğini belirtir. Hester, David'e felaketin gökten gelmediğini ve görüldüğü gibi vizonların ölmesini yine David'in zehirli yemleri vermeyerek önlediğini vurgular. Bunu o an farkedenden David ise oyunun en sonunda karısının onu yukarıda bebeğe bakması için çağırdığında David bunu kabul ederek yukarı kata çıkar ve böylece oyun biter.

Oyunun bir diğer hikayesi ise David'in kardeşi Amos ile babası Pat karakterlerini kapsamaktadır. Pat, Amos'u Amerika'nın önde gelen ve ün yapmış bir beyzbol takımı olan Detroit Tigers takımına sokmak için hayatını oğlunu çalıştırmaya adanmıştır. Nihayet, takım tarafından Amos'un performansını görmek için gönderilmiş teknik eleman olan Augie Belfast, Amos'un takıma alınmamasına karar vermiştir. Belfast bunun sebebinin de Pat'in oğlunu kışın 12 yıl boyunca kilerde çalıştırmasına bağlayarak, bu çalışmanın bir hata olduğunu, açık alandaki bir uygulamada veya gerçek bir maçta bunun işe yaramadığını vurgulamıştır. Amos bu yüzden hayal kırıklığına uğrayarak beyzbolu bırakır ve babasıyla görüşmeyi keser. Oyunun sonlarına doğru, Augie'nin sözleriyle hüsrana uğrayan Pat Beeves de perişan hale gelmiş olan Amos'u daha fazla bu şekilde görmemek için şehri terketmeye karar verir.

Yukarıdaki özetten de anlaşıldığı üzere, "The Man Who Had All The Luck" oyunu iki öyküden oluşmaktadır. Birinci tema, David Beaves'in başarı hikayesi ve yabancılaşması, ikinci tema ise David'in kardeşi Amos ile babası Pat arasında oluşan "Yabancılaşma olgusu"dur. İki öyküde de aynı izlek görülmektedir. "Amerikan hülyası"nın başarı miti ve buna bağlı olarak gelişen "Yabancılaşma olgusu"dur. David'in bu hülyayı bir saplantıya dönüştürmesi

sonucu, bireyin aile içi ve topluma karşı oluşan “Yabancılaşma olgusu”nu kapsadığı gözlemlenmektedir.

Oyunun yan temasında ise David’in kardeşi Amos ile babası Pat arasında oluşan “Yabancılaşma olgusu” ele alınmaktadır. Gerçekte bu olgunun temelinde “Amerikan hülyası”na kör bir tutkuyla kapılan bir babanın, söz konusu hülyanın şöhretli ve başarılı olma unsurlarını oğlunun yerine getirmesini ısrarla istemesi ve sonuçta oğlunun hayatını mahvetmesi yatmaktadır. Böylece bu oyunda Amerikan toplumu tarafından bireyden gerçekleştirilmesi beklenen “Amerikan hülyası”nın unvan sahibi, zengin ve başarılı olma gibi öğelerinin birey üzerindeki olumsuz etkileri ve bunun da “Yabancılaşma olgusu”nu doğurduğu görülmektedir. Oyundaki yukarıda bahsedilen temaların “Amerikan hülyası” ve “Yabancılaşma olgusu” ile bağlantısı ele alındığında kısaca şu bulgular saptanmıştır. Ana karakter olan David Beeves’in 1. sahnenin başında “Amerikan hülyası”nın öğeleri olan; başarılı olmak, fırsatlardan yararlanıp kendini yaratmak (kendi işini kurarak işinde ilerleyen bir adam olmak) isim yapmak (popüler olmak) ve zengin olmak unsurlarını gerçekleştirmek isteyen mantıklı ve hevesli bir genç olarak işe başladığı anlaşılmaktadır.

Nihayet David istediğine ulaşmıştır. Buna rağmen David bundan rahatsızlık duymaya başlamıştır. Çünkü David’in başardığı bu hülyasının karşılığında tanrıya ödemesi gerektiği bir bedel olduğunu düşünerek, Tanrı tarafından bir felaketle cezalandırılacağı saplantısına kapılır. Böylece David “Amerikan hülyası”nı çarpıtmaya başlayarak bu hülyayı bir yanılsamaya dönüştürür. Bununla beraber, David giderek dengesini de yitirerek ailesine ve topluma yabancılaşır. Oyunun sonunda ise David neredeyse delirme noktasına gelmiştir. Sonuçta David’in öyküsünde: “Amerikan hülyası”nı başarıyla tamamlayan bireyin, diğer bir deyişle, Amerikan kapitalist toplumunun kültür değerlerini (örneğin; popüler olma, maddecilik hevesi gibi) benimseyen bireyin söz konusu toplum tarafından kabul görüp, sistemin içine alınsa bile birey üzerinde “Amerikan hülyası”nın etkilerinin (uzantılarının)

olumsuz devam ederek onu yanılsamalara düşürdüğü görülmektedir. Bunun sonucunda ise birey, David'in durumunda olduğu gibi artık içinde bulunduğu topluma yabancılaşmaktadır.

Amos'un öyküsüne bakıldığında, Amos'un babası Pat "Amerikan hülyası"nın başarılı ve popüler olma gibi öğelerini oğluna kabul ettirmeye çalışarak, Amos'u Amerikanın ünlü beyzbol takımı Detroit's Tigers'a sokmak için, ona yıllarca evinin kilerinde antrenmanlar yaptırmaktadır. Sonunda Amos'u izlemeye gelen Detroit Tigers'ın yetkilisi onu başarısız bularak takıma almaz. Ayrıca bu yetkili Amos'un açık alanda maça çıkamayacağını bunun nedeninin de babası Pat'in 12 yıldır kapalı bir mekanda onu sabit bir noktaya odaklamış olarak yanlış bir biçimde çalıştırmış olduğunu söyler. Böylece gerek babanın gerekse de oğlunun "Amerikan hülyası" hayal kırıklığına dönüşür. Amos babasından nefret ederek ondan uzaklaşır. Babası da oğlunun başarısızlığıyla daha fazla yüzleşmemek için şehri terk eder.

"Amerikan hülyası"nı başaran ve başaramayan bireyler, David ile Amos'un bu hülya uğrunda kapıldıkları saplantılar ve yanılsamalarının sonucunda, hem ailelerine hem de topluma nasıl yabancılaştıkları aşağıda incelenecektir.

Bilindiği gibi Amerikan toplumunun 'işe verdiği önemin' değeri toplumda bireyin rolünü belirleyen önemli bir etkidir. Oyunun başına baktığımızda, David bir ahırda çalışan 22 yaşında bir araba tamircisidir. Birinci perdenin ilk sahnesinde David karakteri tanıtılırken, onun için şu ifadeler kullanılmıştır: "O, küçük- kasaba ve genç bir işadamına mahsus kararlı bir tarza sahiptir." (Miller, The Golden Years and The Man Who Had All The Luck, s.114) Bunun yanında "Amerikan hülyası"nın öğelerini içine alan unsurların temelinde bireylerin azimle 'iyi bir yaşam ve mutluluk peşinde koşma' idealleri yatar. Oyunda David'in 50 yaşlarında bir tanıdığı olan J.B. Feller karakterine baktığımızda, Feller'in, David'in çalışkan, azimli ve dinamik mizacını kendi gençliğine benzettiğini görmekteyiz. Bununla birlikte, J.B. Feller bilinçaltında

gençliğinde peşinden koştuğu “Amerikan hülyası”nı David’in gerçekleştirmesini istemektedir. J.B. Feller’in mutluluk peşinde koşma hülyasını David’e yansıttığını şu sözlerinden anlamaktayız:

O sadece bana birisini hatırlatıyor. Gerçekte, kendimi. Onun yaşındayken kükreyen bir karışıklık içindeydim... Neden bazen onun etrafında olduğumu bilmiyorum ve bu sanki içinde her şeyin iyiye döneceği o güzel filmlerden birini seyretmeye benziyor. (Miller, Arthur, The Golden Years and The Man Who Had All The Luck, s.117)

J.B. Feller, David’in tamirhanesine gelerek David’e, onu kasabaya gelen zengin kayınbiraderi ile tanıştırmak istediğini söyleyerek, kayınbiraderi Dan Dibble’in bozulan yeni ve ‘Marmon marka’ arabasını David’in tamir etmesi durumunda, onun önüne yeni iş olanaklarının açılacağını belirtir. Burada Dan Dibble karakteri aracılığıyla Amerikan kapitalist toplumunun önemli bir unsuru olan ‘bireysel girişimcilik’ yoluyla “Amerikan hülyası”nın gerçekleştirilmesi beklenen ‘kendini yaratmış adam’ mitine gönderme yapılmaktadır. J.B. Feller, bu miti başarıyla gerçekleştirerek isim yapmış olan Dan Dibble’ı örnek alarak aynı başarıların David tarafından da gösterilmesini arzulamaktadır. Dibble’in hikayesi Amerikan toplumunun bireylerinden örnek alınmasını beklediği klasik başarı hikayelerinden bir tanesi olarak “Amerikan hülyası”nın ‘başarı ve maddecilik peşinde koşmak’ öğelerini yansıtmaları açısından dikkat çekicidir. J.B., Dibble hakkında David’e şunları söyleyerek David’in de diğer bireyler gibi onu ‘örnek’ almasını ister: (Diğer bir deyişle, dolaylı olarak David’in “Amerikan hülyası”nı takip etmesini ister.)

Bu adam vizondan bir servet yaptı. Hadi bu Marmon’u onun için temizle ve devletteki en büyük traktör çiftliklerine kapılarını aç. Bildiğin gibi traktör işinde büyük para var. Onun binlerce arkadaşı var ve onlar onu takip ediyorlar. Onlar burada da onu takip edecekler.(s. 129)

Oyunda David ile J.B Feller tamirhanede, Dan Dibble'in gelmesini beklerlerken David, Dibble'in fikir değiştirip Burley'deki evine dönebileceğini söylediğinde, J.B Feller ona şöyle karşılık verir :”Hayır eminim ki buraya gelmeye çalışıyor. Kuvvetli bireyselci ! Onu herhangi bir yerde kirli bir sokakta bulabilirim.” (s. 134)

J.B. Feller yukarıdaki sözleriyle Dibble'in Burley'deki işiyle yetinmediğini ve gittiği her yerde serbest girişimde bulunabileceğini ima ederek, “Kuvvetli Bireyselliğin” amacını vurgulamaktadır. “Kuvvetli Bireyselcilik” (Rugged Individualism) kavramının sözlük tanımına baktığımızda şu şekilde açıklandığını görürüz: Amerikan Hükümetinin “1920’li yıllarda (yönetmeliklerle yayınladığı) güçlüler arasındaki rekabeti vurgulayan ve bunun sonucunun sosyal olarak en yüksek geliri doğuracağı” şeklinde, serbest girişime önem veren politik görüşüdür. (Cook-Waller, The Longman Handbook of Modern American History : 1763-1996) Böylece Amerikanın bireysel başarılarla verdiği önem ortaya çıkmaktadır.

Oyunun başına dönüldüğünde, sıradan bir tamirci olan David'in, “Amerikan hülyası”nı başarmak için saatlerce işyeri olan bir ahırda çalıştığı ve onun işinde ilerlemek için hırslı olduğu gözlemlenmektedir. Birgün David önüne yeni iş fırsatları çıkacağı umuduyla zengin iş adamı Dibble'in arabası üzerinde çalışırken, David'in yanına yıllarca Ford şirketi için büyük şehirde çalışmış Gus isimli tamirci gelir. Oyunda Gus karakteri önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü Gus karakteri aracılığıyla “Amerikan hülyası”na inanan ve umudunu kaybetmeyenlerin de olduğu gösterilmektedir. Örneğin 1. perdede Gus, David'in çalışmaktan yorulmuş olarak işyerinde uyuyup kalmasını hayranlıkla seyrederek ve Gus'ın “Amerikan hülyası”nın umut vaadedenden unsuruna da inandığı aşağıdaki düşüncelerinde yansıtılmaktadır. Ayrıca Arthur Miller'ın aşağıda Gus'ı şu mimik ve jestleriyle betimlemesi; Miller'ın “Amerikan hülyası”nın sınırsız olanaklarına inancı olan bireylere gönderme yaparak olumlu bir bakış açısı getirmektedir: “... yüzüne gülümseme gelerek, başını harikulade bir biçimde sallayarak, David'e

dükkanın bütün tarafından bakar. Sonra, mutlulukla, ve kendinden emin bir sezinlemeyle, fısıldar...Amerika ! ” (s. 146)

Editörlüğünü Matthew Roudane'in yaptığı Conversations With Arthur Miller başlıklı kitapta yer alan 1966 yılında Carlisle ve Styron'un, Arthur Miller ile yaptığı röportajda Yahudi geleneğinin Miller'ın oyunlarını nasıl etkilediği konusunda, (yukarda bahsedilen olumlu yaklaşım ile bağlantılı olarak) Arthur Miller şöyle yanıt vermiştir:

Sonuçta, Yahudi edebiyatında her zaman şu uyarı vardır; 'Onu çok fazla derin uçuruma itme, çünkü senin de içine düşmen olasıdır.' Ben bunu psikolojinin bir parçası olarak ve tabi ki kendimin de bir parçası olarak görüyorum. Ben, deyim yerindeyse, hayatın devamlılığı hususunda insan ruhuna yatırım yapmaktayım. Tamamen nihilistik bir eser hiç yazamam. (s. 111)

Sözkonusu röportajda Arthur Miller dünyada trajedinin olduğunu fakat dünyanın devam etmesi gerektiğine inandığı düşüncesini de belirterek, bireyin diğeri için şart olduğunu da sözlerine eklemiştir. (s.111)

Arthur Miller trajediye önem verse de, Miller'ın amacı bir kaos yaratmak yerine bu trajediyi kabullenip bireyin umutla hayata devam etmesi şeklinde olumlu bir yaklaşım sergilemektedir. Bu yaklaşıma bir başka örnek verilecek olursa yine yukarıda adı verilen kitapta Robert Corrigan'ın 1974 yılında Arthur Miller ile yaptığı bir söyleşide, Corrigan'ın, Miller'ın ilk oyunlarında toplumun bireyin kaderinde önemli bir rol aldığı düşüncesini sonraki oyunlarına yansıtip, yansıtmadığı sorulduğunda, Miller hala aynı düşüncüyü taşıdığını ifade ederek; öte yandan bireyin toplumda yaşamak zorunda olduğunu ve sağlıklı olmayan toplumsal gücün etkisi altındaki birinin tek yapacağı şeyin yaşamına bir anlam vermesi için bireyselliğini savunabileceğini sözlerine eklemektedir. Çünkü Miller'a göre insan toplumun içinde, toplum da bireyin içindedir. (Conversations Whith Arthur Miller, s.254) Toplum ve birey

arasındaki çatışmalar olsa bile Arthur Miller, bireyin kişiliğine sahip çıkarak ve yaşamaya devam ederek bir şekilde toplumla uzlaşmasından yanadır. Bu görüşü Arthur Miller'ın aşağıdaki şu sözleri desteklemektedir:

İnsanın kaderinin (toplumsal gücün) kendi üzerindeki etkilerini kaldırabilmesi için, yüzmek için bir yol bulabilir veya deyim yerindeyse toplum tarafından çoktan belirlenmiş olan ruhunun (zihninin) bir bölümünü kontrol edecek bir yol bulabilir. (s. 254)

Görülmektedir ki Miller, Amerikan toplumunun bireye benimsetmeye çalıştığı “Amerikan hülyası” kavramına, nesnel bir gözle bakmaktadır. Çünkü Miller’a göre sözkonusu hülyanın unsurları aynı zamanda , toplumsal gücün değerlerini kapsamakta ve bireyi içinde doğduğu kültür ile yaşamak zorunda bırakmaktadır. Bununla beraber, Arthur Miller; ancak bireyin kişisel değerlerin farkına varabilmesi durumunda (Miller’ın deyimiyle bireyin yaşamında nereye doğru gittiğiyle yüzleşebildiğinde) onun toplumsal hayata bir anlam içerisinde bağlanabileceği şeklindeki iyimser görüşlerini yansıtmaktadır. Dolayısıyla, Arthur Miller’ın bu oyunda bireylerin “Amerikan hülyası”nı başarıp, başaramamalarından öte, bu hülyanın bireyler üzerinde oluşturduğu etkileri irdelediği görülmektedir. Steven R. Centola’nın Miller ile 1984 yılında yaptığı röportajdan alınan Miller’ın Broadway’de ilk profesyonel tiyatro oyunu olarak sahne alan “The Man Who Had All The Luck” (1944) oyunu hakkındaki şu görüşleri aynı zamanda şu ana kadar anlatılanları da özetleyen cümleleri içermektedir. Buna göre Miller “Amerikan hülyası” unsurlarının sosyal baskısı altında yabancılaşılmaya başlayan karakterlerin, sonunda toplumsal maskelerini atarak kendilerini bulup bulamayacaklarına dikkat çekmektedir.”Kişi bireyselliğinin (kişiliğinin) ve dünyanın nerede başladığını bilmek ister; onun bıraktığı yerde dünya başlar. O gerçekten kendisini ayırmayı ve kaderini kontrol etmeye çalışmaktadır.” (ed.Roudane, Conversations with Arthur Miller, s. 254)

Böylece kendini anlamayı başaran birey de toplumla arasındaki uçurumu Miller'ın sözüyle 'minimumu' indirebilir. Miller'a göre aksi takdirde, birey kişiliğini topluma feda ederse bunun sonucunda 'yüksek oranda ruh hastalıkları ve nevrozlar' doğabilir. (ed.Roudane, s.346)

Arthur Miller and Company isimli kitapta, Christopher Bigsby'nin, Miller ile yaptığı söyleşide, Miller'ın "The Man Who Had All The Luck" oyununda David hakkında aşağıdaki şu düşünceleri de, bireyin toplumda kişiliğini ortaya koyamamasının, onun ruh sağlığını bozabileceği görüşlerini teyit etmektedir: "Düşündüm ki ana karakter hastaydı çünkü kendi kimliğine ve başına gelenlerde kendi katkısı olduğuna inanamıyordu." (ed. Bigsby, s. 40)

Yukarıda bahsedilenlerle "The Man Who Had All The Luck" oyununda paralellik kurulduğunda ise bu oyunda öne çıkan temanın bir insanın kaderini kendi eline alabileceği görüşü olduğu söylenebilir. Oysa ana karakter David, bütün başarılarının şanslı olduğundan dolayı gerçekleştiğine ve bu konuda kendisinin bir şey yapmadığına inanmaktadır. Tam aksine Gus ise bireyin kendi gayret ve çalışmaları sonucunda Amerikanın sunduğu fırsatları yakalayarak; "Amerikan hülyası"nın gerçekleştirilebileceğini oyunun başından sonuna kadar savunmakta ve David'i buna ikna etmeye çalışmaktadır. Örneğin; Üçüncü perdenin, birinci sahnesinde, David artık kaderinin kendi elinde olmadığını çünkü çevresindeki insanlara baktığında hepsinin öyle ya da böyle başarısızlığa uğramış olmasından yola çıkarak, kendisinin de bütün bu zenginliğinin karşısında bir gün tanrı tarafından cezalandırılarak bunun bedelini ödeyeceğini düşündüğünü Gus'a söylediğinde, Gus Amerika'yı kastederek David'e şu şekilde karşılık vermiştir:"Burada sen dünyadaki bir solucan, bit değilsin, burada sen insansın. Bir insan burada hakettiği her şeyi kazanır."(s.192)

Bunun yanında Gus, David ile olan konuşmasında, David'e "Amerikan hülyası"nın optimizmine inanması gerektiğini ve 'kadercilik' (fatalism) düşüncesinin Avrupa'ya özgü olduğunu şöyle ifade etmektedir: "David,

kalbimi kırıyorsun. Bu düşünce Avrupa'dan gelmektedir. Bu Asya'dan, çürümüş yerlerdendir, Amerika'dan değil ! "(s.191/192)

Tiyatro eleştirmeni Paul Unwin'ın 1990 yılında yazdığı Arthur Miller'ın "The Man Who Had All The Luck" oyunu ile ilgili görüşlerinde; Miller'ın David karakterini Amerikan tecrübesini sınamak için yarattığını öne sürmektedir. Bunun yanında Unwin, bir zamanlar Avrupanın kendini zulme teslim ettiği anlarda, Amerikanın da Avrupayı terk ettiğini, Miller'ın da bireyin sorumluluğunu test ettiğini sözlerine ekleyerek aşağıdaki şu yorumları yapmaktadır :

Biz olayları etkiliyor muyuz? Yoksa biz sadece onların kurbanı mıyız? Fantastik başarı, zenginlik ve refahın olduğu Amerika için, kafaya takılan potansiyel bir felaket ile, Miller bu felaketten çok, iyi talihi kapsayan bir fabl yazmış ve genç adamı test etmiştir (ed.Bigsby, Arthur Miller And Company,s.41)

Unwin'ın yukarıdaki sözleri ışığında oyuna dönüldüğünde, David'in en sonunda gerçekleşen "Amerikan hülyası"nda kendi rolünü reddedip, bütün başarısını Tanrının verdiği şanslı bir kader olarak yorumladığı gözlemlenmektedir. İşte bu noktada Gus karakteri aracılığıyla David'in kaderinin kendi elinde olduğu ve Avrupa'daki kaderciliğin tersine, David'in "Amerikan hülyası"na (bir tamirci olarak başladığı ilk günlerdeki gibi) sahip çıkması ve hayata devam etmesi gerektiği vurgulanmaktadır.David'in durumu; "Amerikan hülyası"nın (yerine getirilse bile) birey üzerindeki olumsuz etkilerinin, bireyin kendi kimliğine ve sorumluluğuna sahip çıkmasıyla azaltılması ve bireyin hayatını sürdürmesi gerektiği görüşünün bir yansımasıdır. Bu konudaki düşüncelerin 3. perdenin, 2. sahnesinde açığa vurulduğu Gus'ın aşağıdaki cümlelerinden açıkca anlaşılmaktadır:

Bir insan neye sahipse ona inanmalıdır ki bu da onun bu dünyada kendi hayatının patronu olduğudur. Çay fincanlarındaki

yapraklar değil, yıldızlar değil, Avrupa'da çevrede gezinen milyonlarca David görmüştüm. Onların hepsi patron olduklarını bilmeyi bıraktılar. Onlar bu dünyayı hak ettiklerini bilmeyi bıraktılar. Ve şimdi burada da, böyle iyi bir kara parçasında böyle bir... Bunu hergün duyuyorum...Bu, tatlı bir hayata ve hoş şeylere sahip olmak bir adam için her nasılsa doğal olmayan bir şeydir. Hergün onlar bir felaketi beklerler. Bir adam tanrının varlığının ellerinde olduğunu anlamalı. Onu anlamadığı zaman o kapana kısıılır. David kapana kısılmıştır. (Miller, s.199-200)

Oyunda bir başka karakter olan Dan Dibble'in rolüne bakıldığında, bu rol 'kuvvetli bireyselciliği' simgelemesi açısından önem taşımaktadır. Diğer yandan, Dibble vasıtasıyla, her türlü serbest girişimde bulunma hakkı olduğuna inanılan Amerikan kuvvetli bireyselcilik olgusunun, bir takım gerçeklerini göz önüne seren Miller, bu olgunun tüm yönleriyle sorgulanmasına dikkat çekmektedir. Örneğin; sözkonusu olgunun gerçeklerinden bir tanesi şudur: Dibble'in maddiyata aşırı düşkünlüğü, onun manevi değerlerini kaybetmesine neden olmuştur. Oyunda Dan Dibble bir kaza sonucu arabasıyla Hester'in babasına çarpıp, onun ölümüne sebep olduğunda, sadece kendi arabasının durumunu düşünmesi bakımından David'e söylediği şu cümleler ilgi çekicidir: " Eğer arabada kan varsa, onu temizler misin?"(s.139) Diğer bir örnekte, Dan Dibble'in arabasını tamir etmek için direksiyon başına geçen David'in arkasından Dibble'in, J.B. Feller'a şunları söylemesi de onun maddeciliğe aşırı değer vererek insani değerleri aşağıladığını bir kere daha vurgulamaktadır: "Bunlar her zaman kirli kıyafetiyle biniyorlar"(s.147)

Miller, yine Dan Dibble karakteri ile Amerikan tüketici toplumunda, insani değerlerin bozulduğunu göstermektedir. Bir vizon çiftliğine sahip olan Dibble'in aşağıdaki şu sözleri bunun kanıtıdır: "New York'ta insanlar bir vizon kürk için insanları öldürürler. Kadınlar mücevherlerini vizon kürk için

satarlar.... New York'lu kadınlar vizon kürk için hemen hemen lanet olası her şeyi satacaklar.” (s.139)

Ayrıca Dan Dibble fırsatlardan yararlanmasını bilen menfaatçi ve tinsellikten uzak Amerikan iş adamını da temsil etmektedir. Dibble kürkünü satmak için katlettiği vizonlarına maddeci bir tutkuyla baktığını belirterek David'e şöyle der: “Onların boğazlarına bir dolarlık yem attığımda, sana %40 olarak geri dönecekler; dünyadaki en iyi küçük bankerler.”(s.157)

Bunun yanında J.B.Feller'ın, Dibble hakkında David'e yaptığı şu yorumlarda, Miller'ın gösteriş ve lüks için gereğinden fazla tüketen Amerikan toplumuna Marksist bir yaklaşımla gönderme yaptığı görülmektedir. “Onun evinde iki adet halı süpürge makinesi var ve asla süpürgeyen başka bir şey kullanmamıştır.”(s.128)

Oyunda “Amerikan hülyası”nın bir diğer ögesi olan ‘ün peşinde koşma hevesinin’ Amerikan toplumunun bireyi bu hülyaya motive etmesi açısından yer aldığı gözlemlenmektedir. 1. perdenin 2. sahnesine, J.B. Feller küçük çapta tamirci olan David'in, Dibble'ı örnek almasını isteyerek David'i şöyle heveslendirmiştir: “Oradaki yolun havaya yükselen yukarısındaki kocaman kırmızı bir tabelayı görebiliyorum. Dave Beeves, traktör istasyonu şirketler grubu...”(s.150) David üç yıl içerisinde “Amerikan hülyası”nı başararak arkadaşı Gus'ın tamirci dükkanının iflas edip, David adına çalışmasıyla beraber, dükkanını giderek genişletip, traktör istasyonu da açarak zengin bir işadamı olur.

Öte yandan David bütün bu zenginlik ve iş başarısına rağmen bununla yetinmeyip, büyük bir hırsla Amerikan karakterinin ulaşmak istediği, “Amerikan hülyası”nın bir uzantısı olan isim yapmak istemektedir. David ‘kendini yaratan adam’ olarak isim yapıp bu imaja ulaşmak istediğini Gus ile aralarında geçen konuşmada şöyle yansıtmıştır:

Evet, fakat bir şey üzerinde ismin olduğu için gerçekten senindir. Sence de bir şeyin gerçekten senin olmadan önce, onu kazanmış olmak için yeterince bir şeyler hissetmek, veya yeterince şık, veya yeterince güçlü olmak zorunda değil misin? Bir vizonun canlı kalması için ona blöf yapıp kandıramazsın. (s.158)

Miller, David aracılığıyla Amerikan toplumunun bireyden kendine güvenmesi gereken bir vatandaş olarak başarılı olmayı beklediğini ve bireyin hissetmek ‘zorunda olduğu’ ; örneğin güçlü olmak gibi duyguları, Amerikan toplumunun bireye benimsetmeye çalışarak bireyde psikolojik bir baskı oluşturduğunu vurgulamaktadır. Böylece 2. perdenin 1. sahnesinde, David “Amerikan hülyası”nın maddecilik, başarı ve isim yapma gibi öğeleri üzerine daha fazla tutkuyla giderek ve yavaş yavaş bu hülyayı saptırarak çeşitli yanılsamalara düşer. Örneğin, David bütün bu zenginliğinin karşısında tanrının yakında kendisini veya ailesini bir felaketle cezalandıracağı endişesine kapılır. Perdenin 1. sahnesinde karısı Hester’ın hamile olduğu ve kazayla düştüğü görülmektedir. David, Hester düştüğü için Tanrı tarafından lanetlenerek bebeğin ölü doğacağını düşünmektedir. Bunun yanında çevresindeki insanların örneğin; Shorry’nin bir kazada sakat kalması, J.B. Feller’in alkolik olması, ve kardeşi Amos’un yıllarca çalışmasına rağmen Amerikanın ünlü bir beyzbol takımına alınmaması gibi hayal kırıklıkları sonucu, kendisinin de mutlaka öyle veya böyle hüsrana uğrayarak, tanrıya bir bedel ödemek zorunda olduğu fikri böylece David’de bir saplantı halini alır. David’in Gus’a söylediği şu sözler onun içine düştüğü bu ruh halini anlatmaktadır:

Bilmiyorum. (sessizlik gözlenir, o pencerelere doğru yürür.) Duyduğum bütün insanlar içinde asla bedel ödememiş olan tek kişi benim. İşte...sanırım tatil bitiyor. (yukarı dönerek büyük bir üzüntüyle) Sanırım, bizimde siz kalanlara katılma vademiz geldi. Vizonlarımı pazarladığımda yaklaşık altmışbin dolar elde edeceğim... fakat bu para bedelini ödemededen olmayacak. Ve işte

bu yüzden eminim. Çünkü şu andan itibaren bedeli bize ödetilmektedir. O düştüğünde, bunu siyah ve beyaz olarak gördüm. (Kalbi kırılmış bir ses tonuyla) Tanrı bana yardım etsin, şimdi bedeli bize ödetilmektedir. Artık şansımdan daha fazla korkmuyorum, ve onun için degecek her şeyimi oynayacağım.(s.191)

Bunun üzerine, David varını yoğunu Dan Dibble'dan satın aldığı vizonların üstüne yatırarak, mal varlığını ipotek ettirir. Bundan sonra, tek amacı ve hırısı isim yapıp, daha fazla para kazanmaktır. Vizon işine girmeye karar veren David, dükkanının tamamını ipotek ettirmek için, onun hissesinin bir bölümüne sahip olan Gus'tan yardım ister. Gus'ın, David'in içine düştüğü bu garip ruh halini anlaması bakımından ona aşağıdaki şu sözleriyle yanıt vermesi dikkat çekicidir: "Neden şimdi vizon işinden bu kadar çok emin olduğunu anlıyorum. Fakat dükkanın üzerinde hiçbir ipotek imzalamam, ölü çocuklar üzerine bahse giremem."(s.189)

David kendisinin bilinç altını okuyan Gus'ın bu sözlerinden sonra dehşete düşerek kendisine etrafındakilerin neden bu şekilde baktıklarını sorar ve şunları ekler: "O merdiven basamağında yatıyordu, gerçek gerçektir öyle değil mi? (onlar yanıt vermezler. Patlayan bir ses tonuyla) İşte İsa aşkına, eğer sen...! "(s.190) O sırada Gus, David'in yukarıdaki sözlerini keserek, bağırır ve şöyle der: "Ne gerçeği! O düştü! Ne yani düştü diye bebek mi ölür? Bu mudur gerçek ?!" (s.190) İşte o an David gittikçe gerçeklerden kopan ve beynini kemiren düşüncesini açığa vurarak şöyle der : "Üzerimizde lanet var." (s.190) Bu noktada, Gus, David'e onun delirmeye başladığını söyleyerek, böyle bir felaketin olmadığını vurgular.

Yukarıdaki bu düşüncelerine dayanarak, David'in kendisinin başarılı ve zengin hayatını sorgulaması 2. perdenin 2. sahnesinde başlar: "Neden acaba dokunduğum her şey altına dönüşüyor? Her şey." (s.167) Karısı onun bu sözlerine şaşırarak David'e neler olduğuna bir anlam veremez iken David

karısına : “Bir adam neyi hak ediyorsa onu almak hakkı olmalı”(s.169) dediğinde Hester ona kızgın bir ses tonuyla şöyle yanıt verir: “Sanki birisinden bir şey çalmış gibi konuşuyorsun. Sen asla hak etmediğin hiçbir şeyi almadın.”(s.169) Oyunda, Gus da böyle düşündüğünü belirtmesine rağmen, David karısı ve Gus’ın konuşmalarından ikna olmaz gibi gözükmektedir.

Oyunun sonlarına doğru David “Amerikan hülyası”nı o kadar fazla çarpıtmıştır ki karısı doğum yapmak üzereyken bile, o çiftlikteki vizonlarını düşünmektedir. David, Hester’in doğumu esnasında bile arkadaşlarını şaşırtmaktadır. J.B. Feller, David’in konuşmalarından rahatsız olarak, David’e şunları söyler : “Sen benim sinirlerimi bozuyorsun ! Bir adam baba olacağı zaman belli bir biçimde davranır, ve İsa aşkına ben ondan o şekilde davranmasını isterim.”(s.187) Bu konuda bile David, sanki karısı ve doğacak bebeği hiç yokmuş gibi, J.B. Feller’e o anda işle ilgili birçok şey düşündüğünü belirterek, hemen arkasından şunları ekler: “Yeni bir Buick satın almak istiyorum; belki Burley’deki bildiğin o satıcıyı dolandırmada bana yardım edersin. Bir ay içinde Hester’ı Kaliforniya’ya götürüyorum. ”(s.188) David’in bebeği yok saymasına dayanamayan ve parasını düşünmesine kızan J.B. Feller ona şöyle seslenir: “İşte benim sinirimi bozan da bu ! Sen neler olduğunun farkına varmamış gibisin. Bir aylık bebeği Kaliforniya’ya götüremezsin.”(s.188)

Yukarıda bütün anlatılanların ne anlama geldiği kısaca özetlendiğinde; “Amerikan hülyası”nın getirdiği “Yabancılaşma olgusu” David’de şöyle ortaya çıkarak, gelişmektedir: David yerine getirdiği “Amerikan hülyası”nın ‘maddecilik’ ögesini, daha çok para kazanmak şeklindeki büyük bir hırsla çarpıtıp, bu uğurda bütün sahip olduklarını vizon işine yatırmıştır. Gözünün paradan başka hiçbir şey görmemesi ve başarısının karşısında büyük bir felaket beklemesi, David’in “Amerikan hülyası”nı bir yanılsamaya dönüştürmüştür. Akabinde, David gittikçe ailesinden ve toplumdan

uzaklaşmaktadır. Bu gelişmelerle beraber ruh sağlığını da yitirmeye başlamıştır.

Böylece, “Amerikan hülyası”nın olumsuz etkilerinin bireyi “yabancılaşma”ya sürüklediği anlaşılmaktadır. Bu noktada, 1976 yılında Martin ve Meyer’in Arthur Miller ile yaptıkları söyleşide, Miller’a göre “Amerikan hülyası”nın 1929 Amerikan Ekonomik Buhranı ile sonlanmasıyla ortaya çıkan ekonomik kurtuluş mücadelesi günümüzde yerini, daha sonra tekrar canlanan bu hülyanın beraberinde giderek artan “yabancılaşma” problemini getirmesiyle, sosyal bir kurtuluş mücadelesine bırakmaktadır. Miller bunu aşağıda şöyle ifade etmektedir:

Şu anda ekonomik kurtuluş sorununun, sosyal kurtuluş sorunu kadar çok olduğunu düşünmüyorum. Yaygınlaşmış suç ve bütün gruplar halindeki insanların topluma yabancılaşması – işte mesele şimdi budur. (ed.Roudane, Conversations with Arthur Miller,s.272)

“The Man Who Had All The Luck” oyununda, “Amerikan hülyası” ve “Yabancılaşma olgusu” arasındaki bağı göstermek için örnek olarak verilen David karakterinin gelişimine oyun boyunca bakıldığında, oyunun başında David’in “Amerikan hülyası”nı gerçekleştirmek isteyen, çalışkan, yardımsever ve akli başında bir adamken, son perdeye doğru çok hırslı, sadece parayı düşünen, çevresine karşı ilgisiz ve akli son derece karışık bir adam haline dönüştüğü ve çevresindekilerin, hatta karısının bile artık David’i tanıyamaz oldukları görülmektedir. Örneğin, Hester’ın kocası David’e söylediği şu sözler, David’in ne kadar değiştiğini vurgulamaktadır:”Senin eskisi gibi olmanı istedim. Davey- iyi bir adam, her şeyin üstesinden gelen. Sen her zaman iyi bir adamdın, niçin bunu anlamıyorsun ?” (s.204) David’in ailesine ve arkadaşlarına uzaklaşmasına isyan eden karısı Hester, bebeklerinin doğduğundan beri bir kez bile David’in ona dokunmadığından yakınır.

Öte yandan David bir ölüm-kalım meselesi olarak gördüğü vizon işini bütün benliğiyle bağdaştırmakta ve bu işi başaramadığı takdirde kendi statü ve kimliğini de yitireceğini düşünmektedir. Örneğin 3. perde 2. sahnede karısı Hester, David için neden vizonların bu kadar önem taşıdığına bir anlam veremez. Bunun üzerine David şu yanıtı verir: “ Fakat sahip olduğumuz her şey onlardadır.”(s. 195) Bu bağlamda, karısı ona fakir olmaktan korkmadığını söyler. Fakat David ısrarla Hester’ı kraliçeler gibi yaşatacağını vurguladığında, Hester kocasının aşırı maddecilik tutkusunu şöyle reddeder: “Bunu istemiyorum, buna ihtiyacım yok! Orada neler olduğu umurumda değil Senin de umurunda olmamasını istiyorum! ”(s.196)

3. perdede Dan Dibble, vizonlarını kurtlanmış yem yüzünden kaybettiğini ve aynı yemi kullanmakta olan David’in de vizonlarının ölmemesi için haber vermek üzere aradığında, telefona çıkan Hester gerçeği kocasına söylemez çünkü Hester, David’in vizonlarının hepsinin ölmesini istemektedir. Hester, Gus’a böylece vizonlar öldüğünde David’in kaybetmesini öğrenerek beklediği felaketle yüzleşeceğini söyler. Öte yandan Gus, Hester’a onun bu düşüncesinin işe yaramayacağını ve David’in hayatı pahasına bu işi büyük bir saplantı haline dönüştürdüğünü ekleyerek, vizonların ölmesi durumunda David’in intihar edebileceğini söyler: “Ne bitecek Hester? O geçen hafta sigorta yaptırmış. Büyük bir tane(Hester hareket etmeyi durdurur) onun hayatını kapsayan sigorta.”(s.201) Gus, David’i bir ruh doktoruna götürmeyi önerir. Böylece Hester şok olur ve David’in bozulan ruhsal durumunun ciddiyetini anlar.

Oyunun sonlarına doğru açığa çıkan düşünce şudur: David zengin olduğu halde daha fazlasını isteyerek ve devamlı başına bir bela geleceğini düşünerek “Amerikan hülyası”nı bir kaba çevirmektedir. Sonuçta ise David ruh sağlığını yitirmeye başlamış bir hale gelmekte ve kendini toplumdan ve gerçeklerden soyutlamaktadır. En son perdede Hester’ın kurtlu yemlerden David’e bilerek bahsetmeyerek onların ölmesini istediği gerçeğini öğrenen David, böylesinin daha iyi olduğunu savunan Hester’a şöyle der: “Daha mı

iyi? ! Benim oğlum fakir, biz bir deliğin en altındayız, böylesi nasıl daha iyi olabilir ! ”(s.203) Bunun üzerine Hester, David’i terkedeceğini söyleyerek, David’i mahvedenin kader değil de kendisinin yapıp, kendisinin yıktığı “Amerikan hülyası” inancı olduğunu şu sözleriyle David’e belirtir: “Onun hepsini sen yaptın ve sen bozdun”(s.204) Bunun üzerine, David vizyonlarına kurtlu yemleri yedirmedeğini ve onları tedbir olarak ayıklayıp attığını Hester’a açıklar. David vizyonların hiçbirinin ölmediğini görünce nihayet beklediği felaketin gerçekleşmesini kendi elleriyle durdurduğunu anlar ve umutlanır. Gus onu cesaretlendirerek şöyle der:”Tabi ki kötü şeyler olmalı. Ve tanrı öteki ayakkabıyı düşürdüğünde, sen buna engel olamazsın. Fakat orada yatmakla tekrar kalkmak arasındaki seçim tamamıyla sana ait, bundan emin ol.”(s.207) Böylece, David en son sahnede umudunu ‘şimdilik’ de olsa devam ettirmeye karar vererek, karısının yukarıdaki kattan çağırmasıyla ilk defa bebeğe bakmak üzere onun yanına giderken oyun şöyle sona erer : “Yukarı gider O an kuvvetli bir şimşek çakar. O çabucak pencereye doğru döner. Yüzündeki o eski endişe ile (kendi kendine) şimdilik. (sesinde ve mimiklerinde kararlı bir enerjiyle) Geliyorum!” (s.208)

Oyunun sonunda Arthur Miller’ın, David’in sonunun ne olacağı sorusunun yanıtını açık bıraktığı görülmektedir. Öte yandan, bu bölümde bahsedilen bazı röportajlarında Arthur Miller’ın toplumsal konuları ön plana çıkaran bir yazar olarak, genelde iyimser bir bakış açısı sergilediği vurgulanmıştı. Buna göre Miller’ın amacının bazı oyunlarında ele aldığı “Amerikan hülyası”nın birey üzerindeki kötü etkileriyle bir kaos yaratmaktan çok, söz konusu etkilerin bireyin kendi benliğine sahip çıkması yoluyla en aza indirgenmesi çabası olduğu anlaşılmaktadır.

“The Man Who Had All The Luck” oyununda da Miller’ın umudu simgeleyen bir bakış açısı gözlemlenmektedir. Çünkü, oyunun en son perdesinde David kaderini kendi eline alabileceği gerçeğiyle yüzleşerek düştüğü yanılsamalar zincirini kırma noktasına gelmiş ve ilk kez bebeğini kucaklamaya doğru adım atmaktadır.

“The Man Who Had All The Luck” oyununda, ana öyküde David aracılığıyla “Amerikan hüyası” sonucu meydana gelen “Yabancılaşma olgusu”nu inceledikten sonra, aynı konu üzerinde oyunun yan öyküsünde diğer karakterlere baktığımızda; örneğin, David’in kardeşi Amos ile babası Pat gibi, onların “Amerikan hüyası”nın bir kurbanı haline geldiklerini görmekteyiz. Bu bakımdan bu karakterlerin hikayesinden de kısaca bahsedip, bu karakterlerde “Amerikan hüyası” sonucu ortaya çıkan “Yabancılaşma olgusu”na değineceğiz.

“Amerikan hüyası”nın ‘başarılı’ ve ‘popüler olmak’ gibi öğelerinin Amerikan karakterinin çok önemli bir parçası olduğunu daha önce belirtmiştik. Bu bağlamda, oyunda Pat oğlu Amos’un ünlü bir beyzbolcu olması ve Amerikanın en popüler takımı Detroit Tigers’a başarıyla girmesi için, bu hüyasını oğluna da benimsetmeye çalışarak, 12 yıl boyunca evinin kilerinde Amos’a antreman yaptırmıştır. Pat “Amerikan hüyası”na inandığını ve bu hüyayı oğlu Amos’un gerçekleştirmesini istediğini aşağıdaki sözlerinden görmekteyiz : “... O oniki somut yıl boyunca haftanın yedi günü aşağıdaki kilerde karşısındaki hedefe topu fırlatmaktadır. Şu konsantrasyondur! Şu inançtır ! Şu hayatını kendi ellerine alıp, onu istediğin ölçüde şekillendirmektir. ”(s.122) Öte yandan, Amos, babasının bu tutkusundan ve toplumun baskısından rahatsızlık duyduğunu, asıl amacının kendi istek ve arzularına göre hareket etmek olduğunu kardeşi David’e şöyle açıklamaktadır:

Oynamaya başladığımdan beri herkes söylüyor,(mimikler) Amos başka yere gidiyo, Amos başka yere gidiyo : yüksek okuldan çıkmalı beş yıl olmuş ve ben hala harçlık parası alıyorum. Ben bir kız bulmak istiyorum. Ben evlenmek istiyorum. Ben bir şeyler yapmaya başlamak istiyorum.(s.124)

Pat yıllarca beklediği Detroit Tigers takımının yetkilisinin Amos'u izlemeye geleceğini öğrendiğinde "Amerikan hüyası"na olan inancını ve umudunu, David'in evine geldiğinde pencereyi açarak sevinçle şu şekilde gösterir: "Bırakın da içeri gün girsin! Ne gün be! Ne yıl be! Ne ulus be! "(s.159)

Daha sonra yetkili Amos'un babası tarafından yıllarca kilerde çalıştırılma biçiminin yanlış olduğunu ve bunun uygulamada işe yaramadığını ifade ederek Amos'u takıma almayacağını açıkladığında, Amos büyük bir şaşkınlıkla babasına isyan eder: "yanlışlar ! yanlışlar! Sen ve senin Allah'ın belası yanlışların!"(s.177) Amos bundan böyle beyzbolu bıraktığını açıklayarak babasından uzaklaşır. Bu noktada "yabancılaşma" başlamıştır. Amos, babasını davranışlarıyla yok sayarak, onu asla bir daha görmek istemediğini belirtir. Babası da şehri terk etmeye karar verir. Burada dikkat çeken nokta ise babanın oğluna ne yaptığının farkında olmayarak, onu hala kendi hüyasının bir parçası olarak görmesidir. Diğer bir deyişle babanın şehirden ayrılma nedeni, kendi kurduğu hüyaları oğlu Amos'un gerçekleştirmemesidir. David'e veda etmeye geldiğinde Pat'in, Amos hakkında söylediği şu sözler bunun bir göstergesidir: "Benim işime onun bu şekilde zarar vermesine seyirci kalmaya tahammül edemeyeceğim." (s.185) Oyunda Pat'in, oğlu için yıllarca kurduğu "Amerikan hüyası", bir hayal kırıklığına dönüşmekle kalmamış, baba oğulun birbirlerine yabancılaşmasına da neden olmuştur.

"The Man Who Had All The Luck" oyununda, "Amerikan hüyası"nı tutku haline getiren kimi karakterler büyük bir hüsrana uğramaktayken (Örneğin Pat ve Amos), kimi karakterler de (David ve Gus gibi) bu hüyayı, sonu meçhul olarak, umutla devam ettirmektedir.

III. “A MEMORY OF TWO MONDAYS” (1955) :

Arthur Miller’ın “A Memory of Two Mondays” oyunu 1955 yılında New York’ta tek perde olarak sergilenmiştir. Bu oyunda, otomobil yedek parçaları sipariş alınarak paketlenen bir fabrikada çalışan işçilerin birbirleriyle olan sosyal ilişkileri anlatılmaktadır. Oyunun başlıca kişileri; üniversiteye gitme hayali kurarak bu amaçla para biriktiren 18 yaşındaki Bert, 22 yıldır işine devam eden 68 yaşındaki Gus ve 30’lu yaşlardaki edebiyata düşkünlüğü ile bilinen ancak bu konudaki yeteneğini bir türlü geliştiremeyen Kenneth isimli, işçilerden oluşmaktadır. Bu oyunun özeti kısaca şöyledir: Oldukça kirli bir fabrikanın monoton ortamında her pazartesi işbaşı yapan işçilerden en genci olan Bert, sık sık kitap okuyarak kendini geliştirmeyi ve bir üniversiteye kayıt olmayı düşünmektedir. Raymond ise yedek parçaları paketleyen işçileri sürekli kontrol ederek onları idare eden fabrika müdürüdür. Bert, Raymond’a bir yıl sonra üniversiteye gitme isteğinden söz ederek, bu süre zarfında onun yerine bir başka işçi bulmasını rica eder. Raymond, Bert’in bu isteğine pek olumlu bakmasa da bunu kabul eder. Bu arada Raymond oradaki işçilere fabrikanın sahibi olan Bay Eagle’ın o gün fabrikayı ve işçileri denetlemeye geleceğini telaşla bildirerek onlardan sıkı bir biçimde çalışmalarını ister. Aynı zamanda Raymond, alkolik biri olan Tommy Kelly adlı işçinin, o gün işine sarhoş bir şekilde gelmesi ve bunu Bay Eagle’ın fark etmesi durumunda, Kelly’nin işten atılacağını ifade ederek, diğer işçilerin ona dikkat etmeleri konusunda uyarılarda bulunur. Akabinde Gus’ın yakın arkadaşı olan 70 yaşlarındaki diğer bir işçi Jim gelir ve Gus’a hafta sonunda beraber gittikleri Staten Island gezisinden bahseder. Gus’ın hasta olan karısı Lilly’e haber vermeden bu geziye çıkmış olmasından ötürü; Jim, Gus’tan karısına derhal telefon etmesini ve böylece Lilly’nin daha fazla endişelenmesini önlemesini ister. Bunun üzerine Gus karısını fabrikadan arar ancak bu telefon görüşmesinde Gus, Lilly’nin kulaklarının duymadığını belirterek, telefonu karısının yüzüne kapatır. Diğer yandan sipariş odasına giren Larry, arkadaşlarına birçok borca girdiğini ve yeni aldığı arabasının bir işçiye göre olmadığını belirterek, onu satmak istediğini söyler. Ayrıca Larry, Raymond’un

geldiği zaman Bay Eagle ile konuşarak, işçi maaşına zam yapmasını rica eder. Raymond, Larry'nin bu isteğinin imkansız olduğunu belirterek onu reddeder. Bu arada Raymond, ayyaş bir şekilde gelen Tommy Kelly'yi de son kez uyararak sinirli bir şekilde odadan çıkar. Nihayet Bay Eagle gelir ve fabrikayı denetledikten sonra Tommy'i odasına çağırır. Gus, Raymond'a isyan ederek Tommy'nin kovulması durumunda kendisinin de işi bırakacağını söyleyerek kavga çıkartır. O anda telefon çalar ve Gus'ın karısının ölüm haberi alınır. Daha sonra kış mevsimi gelir ve yine pazartesi aynı fabrikada işbaşı yapılır. Kenneth, Bert'e işçi olmak istemediğini ve memurluğa geçmeyi düşündüğünü söyler. Ancak mevcut olan boş memur kadrosunun sadece bir akıl hastanesinde bulunduğunu ve buraya da gidemeyeceğini vurgular. Bu arada Tommy alkolizmden kendi iradesiyle kurtulmuş olarak işine devam etmektedir. Aynı gün Gus, elinde karısının ölüm sigortası parasıyla sarhoş bir şekilde işe gelir. Artık Bay Eagle'ın ve fabrikadaki 22 yıllık işinin onun için bir önem taşımadığını ifade eder. Kenneth'ın fabrikadaki yıllardır tozdan başka bir şey görünmeyen camları temizlemesiyle işçiler karşıdaki apartmanın bir genelev olduğunu görürler. O sırada Bay Eagle işçileri denetlemek için tekrar fabrikaya gelir. Kenneth, genelev konusunu Bay Eagle'a söyleyerek bundan rahatsızlık duyduğunu belirtir ancak Bay Eagle bunun kendisinin sorunu olmadığını belirterek umursamadan odadan ayrılır. O anda Gus fabrikayı terk eder. Arkadaşı Jim ise bu durumdan endişelenerek Gus'ın arkasından gider. Ertesi gün fabrikaya gelen Jim arkadaşlarına Gus'ın öldüğünü bildirir. Jim, Gus'ın karısının sigorta parasını bir gecede harcadığını söyleyerek, onu sabaha karşı arabada yanında bir kadın arkadaşıyla beraber uyurken ölü bulduğunu da açıklar. Bu haberden sonra herkes işine kaldığı yerden devam eder. Bu sırada Bert işten ayrılarak üniversiteye gideceğini söyler ve arkadaşlarına veda eder. Kenneth ise Bert giderken ona memurluğa geçme kararı aldığını açıklar. Bert fabrikadan çıkmadan önce son kez arkasına baktığında, bütün arkadaşlarının hiçbir şey olmamış gibi aynı monotonlukla işlerine devam ettiklerini görür ve böylece oyun biter.

“A Memory of Two Mondays” oyununda, yukarıdaki oyun özetinde detaylıca anlatıldığı üzere, bir fabrikada çalışan işçilerin “Amerikan hülyası”nın yarattığı kapitalist sisteme karşı yabancılaştığı izlenmektedir. Aynı zamanda bu işçilerin rutinleşen sosyal ilişkilerinde göze çarpan anlamsızlık ve yalnızlık hissetme duygularının da ön plana çıktığı gözlemlenmektedir. Başlangıç olarak, tezin “Amerikan hülyası” olgusu bölümünde açıklandığı gibi; 17. yy.’da insanların bireysel özgürlüğü savunarak geldiği Amerika’da; “Amerikan hülyası” öğelerinin (örneğin; başarı anlayışı, ilerleme fikri, zengin olma hevesi, bireysel girişimcilik özgürlüğü ve maddecilik tutkusu gibi) 20. yy.’a kadar giderek yerine getirilmesiyle; serbest girişimciliğin temeli atılmış olup, zamanla Amerikan kapitalist düzeni oluşmuştur. Aşağıda “A Memory of Two Mondays” oyununun incelenmesine geçmeden önce, genel olarak bu oyunda saptanan noktalar şöyledir: 20. yy.’da büyüyen endüstrileşme ve seri üretime geçilmesiyle beraber, Amerikan kapitalist sisteminin bir yandan bireysel girişimciliği ve bireyin önemini vurgularken, diğer yandan bireyi mekanikleştirip, gayri şahsiliğe iterek bir paradoks yarattığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, “A Memory of Two Mondays” oyununu, Marx’ın ekonomik yabancılaşma kuramı ışığında açıklamak da mümkündür. Buna göre; kapitalist düzenin işçiler üzerindeki olumsuz etkisi (örneğin; işçi emeğinin fabrikadaki makineler nedeniyle, hem kendi yarattığı ürüne, hem de içinde bulunduğu topluma yabancılaşması gibi) yansıtılmaktadır. Kısaca, bu oyunda işçi tiplerini aracılığıyla, ilişkilerin madde üzerine kurulduğu kapitalist bir sistemde, mal değiş tokuşunun insani ilişkileri ve bireyin kişiliğini yok ederek, insani ilişkilerin mekanik bir hale gelmesine yol açtığı gösterilmektedir. Bunun sonucunda ise bireyin kendine ve topluma yabancılaşması oluşmaktadır.

“A Memory of Two Mondays” oyununun incelemesine geçildiğinde, ilk olarak Amerikan kapitalist sistemi ile işçinin yabancılaşması arasında doğrudan bir bağ olduğu görülmektedir. Bunun nedeni de Marksist bakış açısına göre makinelerin kontrolü altındaki işçinin kendi emeğiyle bir şey üretememesidir. Bir başka deyişle, işçinin ürettiği ürünler; seri üretime

geçilmesiyle, kendi yarattığı ürünleri olmaktan çıkmış ve dolayısıyla onun işgücü emeği de basit bir işbölümüne dönüşmüştür. Böylece, işçi çok az bir emek sarf ettiği bu ürünlere sanki hiç kendi elinden çıkmamış gibi yabancılaşmaktadır. Ayrıca, işçinin yaptığı iş de onun için basit ve monoton bir hale gelmiştir. (Bkz. Marksist Yabancılaşma Kuramı) Örneğin "A Memory of Two Mondays" Oyununun sahne dekorunu betimleyen girişine bakıldığında, iş emeğinin basitliği ve monotonluğu bir kısır döngü içinde olduğu şöyle tasvir edilmektedir:

İşin doğası basittir. Adamlar askıdan siparişleri alırlar, dar alandaki arka arkaya sıralanmış kutulara doğru giderler, siparişleri yerine getirirler, malları, üzerinde Kenneth'in herşeyin adresini yazıp, paketlediği masaya geri getirirler. (Miller, Collected Plays (A Memory of Two Mondays), s.332)

Bunun yanında, işçilerin çalıştığı fabrikayı yaşamlarıyla iç içe olan bir ev ortamı gibi görmelerinin; aslında onların bireysel kimliklerini tamamıyla işçi statüsü ile bağdaştırmalarının bir göstergesi olduğu aşağıdaki şu betimlemelerden anlaşılmaktadır: "Küçük bir dünya, belki inanılmazda olsa bu insanların her pazartesi rutin olarak gelmeyi tercih ettikleri bir ev." (s.333)

İnsanın bireysel kişiliğini iş kimliği ile tanımlaması konusunda Arthur Miller, 1980 yılında Studs Terkel ile yaptığı röportajında şunları söylemiştir:

Bir adam işini kaybederse, o kimliğini de kaybeder. Bu ekonomik bir sorun değildir. O sancılıdır. Sanki sopa ile dövülmüşe benzer. Özellikle orta yaşlarındaysa ve yaratıcılığını, zamanını, umutlarını ve her şeyini işine koymuşsa, birdenbire o hiçbir yerededir. (ed.Roudane, Conversations with Arthur Miller, s.311)

"A Memory of Two Mondays" oyununda, yukarıdaki sorun; işçilerin her an işlerinden kovulabileceği endişesi taşıdıkları gözlemlenmektedir. Örneğin

büyük patron Bay Eagle'ın geleceği gün fabrika müdürü herhangi bir açık vermemeleri için oradaki bütün işçileri; özelliklede alkolik olan Tommy Kelly'i, uyarmasından sonra herkes işini kaybetmemek için adeta büyük bir panikle alarma geçmiştir. Bu noktada Studs Terkel'in "A Memory of Two Mondays" oyunu için Amerikan kapitalist sisteminin fabrika çalışanlarını " bir muz gibi soyarak", onların hayatlarını harcamış olması yorumunu yapması üzerine, Miller bunu onaylayarak bu oyunun kendi hayatından gerçek kesitleri yansıttığını; bir zamanlar kendisinin bir genelevde çalıştığını ve bütün çalışanlar gibi her an işten atılabileceği kaygısı taşıdığını ifade etmiştir. (Conversations with Arthur Miller, s. 309)

"A Memory of Two Mondays" oyununun başında, dikkat çeken bir diğer konu da, bu fabrikanın müdürü olan ve bir bakıma kapitalist sistemin içindeki bütün patronları temsil eden Raymond tipi vasıtasıyla, söz konusu sistemde yöneticilerin de işçiler gibi gerçek benliklerini gizledikleri ve toplum tarafından olması istenen bir kimliğe büründükleridir. Miller'ın, Raymond'u aşağıda şu biçimde anlatması da özbenlik ile toplumsal benlik arasındaki çatışmaya bir örnektir: "Raymond kibar olmaktan korkan, sorumluluklar yüklenilmiş, kırk yaşında oldukça sert görünebilen birisidir. "(s.333)

Bunun yanında kapitalist düzeni yönetenlerden biri olan Raymond'un da; insani değerlerini maskeleyerek, kar amacı güden ve içinde yüzeysel sosyal ilişkilerin bulunduğu kapitalist sistemin bir kurbanı olduğu anlaşılmaktadır. Oyunda Larry, Raymond'a maaşına zam istediğini söylediğinde, Raymond kendisinin de daha fazla paraya ihtiyacı olduğunu, fakat maaşına zam istemeyi Bay Eagle'a söyleyemeyeceğini belirterek, Larry'nin bu isteğine olumsuz cevap verir. (s.345) Ayrıca büyük patron Bay Eagle'ın ismi Amerikan kapitalist sisteminin gücünü ve acımasızlığını sembolize etmektedir. Bu arada Larry'nin zam teklifi geri çevrilmesine rağmen, sistemin ondan bir işçi olarak daha fazlasını beklemesi ve onun işgücü emeğinin ucuza gelmesi hususunda Larry en sonunda Raymond'a şöyle sitem eder: "Benim bir ansiklopedi olarak param ödenmiyor. Yukarıda onbin tane modası geçmiş

yedek parçalar var- ve hepsini aklımda tutmam benim işim değildi.” (s.350) Ancak, ironik olarak Larry, kendisinden bulunması istenen eski parçanın yerini de binlerce yedek parça içinde ezbere bilmektedir ve bunun yerini söyleyerek yine kapitalist sisteme hizmet etmek zorunda kalmıştır.

“A Memory of Two Mondays” oyununa Marx’ın “yabancılaşma” kuramı ışığında bakıldığında, işçinin yabancılaşması sorunu oyun boyunca görülmektedir. Örneğin, yukarıda bahsedilen fabrikanın monoton ve mekanikleşmiş ortamında çalışanlar sürekli anlamsız bir kısır döngü içerisinde ne yaptıklarının farkında değildirler. Fabrikadaki işçilerin hemen hemen hepsi hem işine hem topluma karşı yabancılaşmıştır. Hayatına anlam arayanlardan ve başarılı olan kişilerden biri; oyunun sonunda fabrikadaki işini bırakan 18 yaşındaki Bert’tir. Aşağıda edebiyat konusundaki yeteneğini bir türlü geliştiremeyen Kenneth, Bert’in üniversiteye gitme kararına şöyle imrenmektedir: “Bende bazen kendi kendime bu düşünceleri kuruyorum, fakat ben her defasında onları kaybediyorum. Biliyor musunuz? Onun içindeki o şeyi neredeyse görebilirsiniz. O bir şeylere tutunuyor.” (s.340)

Aslında, Kenneth’in diğer işçilerden farkı onun hayatında bir şeylerin eksikliğinin farkına varmasıdır. Ancak Kenneth hayatına bir bakıma anlam veren şiir ve edebiyata ilgisini devam ettirmeye cesaret edememiştir. Ayrıca Kenneth’in 16 yıldır aynı fabrikada çalışmakta ve alkol sorunu olan iş arkadaşı Tommy hakkında Larry ile aşağıdaki konuşmasında, Tommy’nin diğer işçiler gibi çevresine karşı olan kayıtsızlığının, çalıştığı işin tekdüzeliği ve anlamsızlığından kaynaklandığı vurgulanmaktadır:

Kenneth: Yaşamda birçok monotonluk var, öyle değil mi?

Larry: Şaka yapıyor olamazsın.

Kenneth: Hayır onaltı yıl içinde birçok korkunç pazartesi sabahları vardı. Ve bildiğin gibi zaman geçirecek hiçbir felsefi düşünce yoktu? (s.347)

Kenneth mekanikleşmiş iş ortamında, hayatına bir anlam arama çabasında olan bir kişidir. Örneğin; fabrikanın kurulduğundan beri hiç yıkanmamış ve bu yüzden dışarının görünmediği camlarını, Kenneth'in silerek ışık görmek istemesi sembolik olarak, onun mekanikleşen hayatına yön verecek bir anlam arayışı içinde olmasıdır. Ancak, pencereler temizlendiği zaman oradakilerin karşısına çıkan genelev manzarası ve buradaki çıplak olarak güneşlenen hayat kadınlarının durumu bir kere daha mal alışverişi üzerine kurulu olan kapitalist sistemin gerçeklerini gözler önüne sermektedir. Bu arada, işçilerin bu manzaraya çığlıklar atarak, sevinç gösterilerinde bulunmaları üzerine, Kenneth'in arkadaşlarına söylediği şu sözler de, kapitalist sistemin insani değerleri aşağılamasına ve bozmasına karşı olan bir isyandır: "Sizin dünyada bildiğinizin hepsi bu mu?—Çok pis kadınlar ve çirkin şakalar ve yüzlerinizden damlayarak akan cahillik?" (s. 369) Bununla ötesinde, Kenneth bu genelev manzarası hakkında bir şeyler yapmaları gerektiğini patronu Bay Eagle'a söylediğinde, Bay Eagle'ın ona verdiği şu cevap kapitalist sistemin insani değerlere aldırmaçlığının bir örneğidir: "Sanırım, pencereleri yıkamamanız gerekirdi." (s.369) Bundan sonra Bay Eagle'ın bu konuda yapılacak bir şey olmadığını ima ederek dışarı çıkıp gitmesi de söz konusu sistemin insanlara olan acımasızlığını ve duyarsızlığını yansıtmaktadır.

Daha da önemlisi, bu oyunda "Amerikan hülyası" sonucu ortaya çıkan Amerikan kapitalist düzenine, Kenneth'in ünlü Amerikan şairi Walt Whitman'ın "Devletin Gemisi" isimli şiirini okuyarak Amerikan mitine gönderme yapması, bu hülyanın insanlar üzerindeki etkisinin endüstrileşmiş modern çağda hiç de görüldüğü gibi iyi bir izlenim bırakmadığını ima etmektedir. Bu da Kenneth'in şu sözlerinden anlaşılmaktadır: "Allah belasını versin! Artık eskisi gibi bu kanlı şiirleri hatırlayamam!" (s.359) Bunun yanında, Kenneth'in ses tonunu değiştirip, "sanki bir gruba hitap ediyormuş gibi kızgın bir şekilde" ezbere okuduğu ve Amerika'yı eleştiren aşağıdaki şu şiiri, "Amerikan hülyası"nın sonucu bireylerde ortaya çıkan topluma "Yabancılaşma olgusu"nu içermesi açısından önemlidir :

*Amerika bana sahip olmam gereken sıcaklığı vermiyor.
Haftada onbir dolarlık oda ve pansiyon,
Ve onun çantaya koyduğu tek şey bitli olan domuz etli bir
sandviçtir,
Her gün aynı ve hiç sürprizler yok.
Bu doğru mu? Bu doğru mu şimdi?
Bir adam nasıl yaşar,
Bu toz sarayının içinde donarak her gün
Ve tek pencere ve tek yatağıyla gece gelir
Ve sokaklar yabancılarla doludur.*

(s. 359)

Kenneth'in işini garipseyip, benimsememesi durumunun aynısını Bert de yaşamaktadır. Bert fabrikanın çalışma ortamında, bütün iş arkadaşlarının otomatik olarak bir oraya, bir buraya koşturup, beyinlerini çalıştırmadan sürekli işe odak olmalarına üzüldüğünü belirterek, Kenneth ile aynı duyguları paylaştığını şöyle ifade eder: "Duvardan duvara ve tekrar geri, ve hiç son yok! Sadece hiç son!"(s.358)

İşine yabancılaşan karakterlerden bir diğeri de 22 yıldır aynı işyerinde çalışan 68 yaşındaki Gus'tır. Yıllardır işe her geldiğinde, farelerle karşılaşan Gus'ın, farkında olmayarak bu farelerle kendisini özdeşleştirdiği görülmektedir. Bir başka deyişle, diğer işçilerle beraber Gus da işe başladığı günden beri sembolik olarak büyük bir labirentteki fareler gibi ne yaptıklarının bilincinde olmadan bir çıkış noktası aramaya çalışmaktadır. Bu arayış da Gus'ın yıllarca aynı yerde kalması ile son bulmuştur. Gus işindeki bu kısır döngüyü Bert'e aşağıda ifade ederek, onun işinin anlamsızlığını ve işine yabancılaştığını şöyle belli etmektedir:

O fareler sen doğmadan önce de vardı. Bay Eagle yüksek okuldayken ben çoktan buradaydım. Winton Six çıktığı zaman

ben buradaydım. Minerva marka araba varken ben buradaydım. Stanley Steamer varken de ben buradaydım, ve Stearns Knight ve Marmon çok iyi arabalardı; Ben onlar varken hep buradaydım.(s.370)

Kısaca, “A Memory of Two Mondays” oyununda, şu ana kadar incelenen işçi karakterlerinin hepsi; örneğin, Larry, Gus, Tommy, Kenneth ve Bert’de görüldüğü gibi, Karl Marx’ın ekonomik yabancılaşma kuramı ışığı altında incelendiğinde, şu sonuç ortaya çıkmaktadır: Serbest girişimciliği ilke edinen kapitalist düzenin tekelindeki fabrikaların seri üretime geçmesiyle, makineler sayesinde işçinin işgücü emeğinin yaratıcılığını kaybetmesinden dolayı işçi kendi elinden çıkan ürünlere ve işine yabancılaşmaktadır. Aynı zamanda bireyler sosyal ilişkilerin maddecilik üzerine kurulduğu bu sistemde topluma da yabancılaşmaktadır.

Öte yandan, oyunun sonlarına doğru açığa çıkan ve Arthur Miller’ın Bert karakteri vasıtasıyla iyimser bir bakış açısı sergilediği şu düşünce dikkat çekmektedir: Birey öz benliğini ortaya koyarak ve insani değerlere sahip çıkarak “yabancılaşma” sorununu bir ölçüde de olsa aşabilir. Hayatına bir anlam katma çabası içinde olan Bert’in, sonunda istediğini nasıl başardığına geçmeden önce, Miller’ın yukarıdaki düşüncelerini yansıttığı bazı açıklamalarına göz atılmasının, onun bir tiyatro yazarı olarak misyonunun bilinmesi bakımından yararlı olacaktır. 1969 yılında Richard Evans’ın, Arthur Miller ile yaptığı söyleşide, Miller, Amerikan kapitalist toplumunda bazı bireylerin insani değerleri yitirdiğini ve aynı toplumun, insanların söz konusu değerleri benimsemelerine geçit vermediğini söyleyerek, bütün bunların da bireylerin öz benliklerini kaybetmelerine yol açtığını sözlerine eklemektedir. (ed.Roudane,Conversations with Arthur Miller,s.165-166) Bunun yanında, öz benlik kavramı ile bağlantılı olarak Arthur Miller, Collected Plays başlıklı eserinin kendisinin yazdığı önsözünde, “A Memory of Two Mondays” oyununun sonunda Bert karakteri aracılığıyla iyimser bir bakış açısı çizdiğini ve bu oyunda bireyin toplumsal kimliğinin altında gizlenen öz benliğini

keşfetmesiyle onun için hayatına anlam bulabilecek bir umudun doğduğunu belirtmektedir.(s.49) Arthur Miller'ın bu oyun için söylediği aşağıdaki sözleri de, oyunlarında aşıldığı bu umuda işaret etmektedir:

“A Memory of Two Mondays” oyununun belli bir konusu olmasa da bir hikayesi vardır, çünkü bana göre yaşamın yansıttığı şey; insanların belki de daha yetersiz bir seçimi deneyimleyebilecekleri, iradelerinin sızdırılmaz ve kapalı olduğu bir uç noktanın ötesinde, onların içinde bulunduğu alternatiflerden soymaktır. (s.50)

Bu bağlamda, oyunun ana fikri ise bireyin kendi iradesini bir şekilde ortaya koyabilmesi durumunda; bir başka deyişle, bireyin kendisini soyutladığı maddecilik üzerine kurulu olan Amerikan kapitalist toplumunda, onun içindeki öz benliğini ön plana çıkarması durumunda, bireyin özünden gelen tinsel ve insani değerler de ortaya çıkacak ve o hayatında artık yeni bir anlam bulabilecektir. Nitekim, Bert'in oyunun sonunda yapmış olduğu tercihi de bunun bir örneğidir. Buna göre, en sonunda Bert üniversiteye gidip, okumak için fabrikadaki işinden ayrılmaya karar verir. Fabrikadan ayrılmadan az önce kendi kendine yaptığı şiir şeklindeki sorgulamadan, Bert'in içindeki artık ne istediğini bilen öz benliğinin giderek su yüzüne çıktığı belli olmaktadır:

*Kenneth'ın bildiği şiirlerin yarısını bile bilmiyorum,
Veya Larry'nin motorlar hakkındaki bildiğinin çeyreğini bile.
Onların her sabah nasıl geldiklerini anlamıyorum,
Her sabah ve her sabah,
Ve görünüşte hiç son yok.
İşte budur- hiç son yok! (s.370)*

Bert'in bu şiirinin sonunda şunları dile getirmesi de onun içinde bulunduğu mekanikleşmiş ve monoton olan bu sistemin farkındalığına vararak, tinsel olarak aydınlanışını göstermektedir:

*Vay canına bir yeri- sonuna dek terk etmek tuhaftır!
Yine de, buraya gelmekten her zaman nefret etmiştim;
Aynı komik olmayan şakalar, toz;
Özellikle baharda, güneş ışığından yoksun içeride yürürken,
Veya sıcak günlerdeki herhangi bir pazartesi sabahı. (s.370)*

Bert'in yukarıdaki şiirini okuduğu anda dekorun da sembolik olarak değişmesi, aslında kapitalist sistemdeki bir işçinin yabancılaşması olgusunun bir kısır döngü içerisinde yansıtılmasıdır: "Karanlıkta adamlar görünürler ve bizlerin onları hayalet figürleri olarak gördüğümüz bu adamlar, çantalarından çıkarttıkları öğle yemeğini yiyerek, sessizce paketleme masasının etrafında toplanırlar" (s.371)

Görüldüğü gibi "A Memory of Two Mondays" oyununda bireyin serbest iradesini kullanabilmesi kavramı vurgulanmış olmaktadır. Bu kavram hakkında Arthur Miller, Richard Evans ile yaptığı söyleşide; toplumsal kimliklerin bireylerin kendi kişiliklerini örtmeleri sonucu, bir bakıma topluma ve kendilerine yabancılaşan birçok insanın varoluşunda "otomatikleşmiş bir hale" geldiklerini belirtmektedir. (ed.Roudane, Conversations with Arthur Miller s. 160)

Özetlemek gerekirse Arthur Miller'ın yukarıda demek istediği şey şudur; içinde bulunduğu toplumdan kendini soyutlayarak yabancılaşan bireyler aynı zamanda kendilerini soyutladıklarının farkında olmayarak, toplumsal rollerinin vermiş olduğu kimliklere bürünerek kısır bir döngü içerisinde yaşamaya devam etmektedirler. Miller, Evans ile yaptığı söyleşiyi bitirirken, bireyin "yabancılaşma" sorununun insani değerler üzerine kurulu olan ilişkiler ile zor da olsa aşılabileceğini ima ederek, bu noktada kendi misyonunun "bireyler arasında insani ilişkilerin hissedilmesini sağlamaya çalışmak" olduğunu ifade etmektedir. (ed.Roudane, Conversations with Arthur Miller, s.171) Bir başka deyişle, Miller, maddecilik değerlerini benimseyen Amerikan kapitalist

toplumu kültüründe bireylerin, sosyal ilişkilerinin tinsel değerlere önem vererek düzeltebilecekleri ve bunu başaran kişilerin de yaşamak zorunda olduğu bu toplumda şuurlarını kazanarak hayatlarındaki soyutlanmayı ve anlamsızlığı bir nebze de olsa azaltabilecekleri görüşünü savunmaktadır.

Arthur Miller'ın otobiyografisini yazdığı Timebends isimli kitabında, "A Memory of Two Mondays" oyunu hakkındaki şu açıklaması yukarıdaki görüşleri desteklemektedir:

Oyunun derinlerinde, insanlar kendi yalnızlıklarına terkedilmişlerdi; her biri kendi kendine ve her biri kendi için ve kombine olan üzücü hayattı ancak o, onların kendi kabuklarını kırarak ve daha fazla para kazanmayı silerek, bazılarını özgürlüğüne kavuşturabilirdi. (Timebends: A Life, s.355)

"A Memory of Two Mondays" oyununda sık sık altı çizilmekte olan önemli tema ise Amerikan kapitalist toplumu etkisi altında bunalıma giren bireyin iradesini kendi eline alması düşüncesidir. Bunun da, özellikle Tommy Kelly karakteri aracılığıyla vurgulanmakta olduğu gözlemlenmektedir. Yıllardır işine aşırı bir şekilde alkollü olarak gelen Kelly'nin, en sonunda herkesi şaşırtarak kendi iradesiyle alkolü bırakması ve oyunun sonlarında iş arkadaşlarına sürekli olarak insanın kendi iradesiyle kaderini yönlendirebileceği fikrini aşılama çalışması bu açıdan önemlidir. Tommy Kelly karakteri incelendiğinde, oyunun başında Tommy'nin de diğer işçiler gibi işine yabancılaşmış ve kendi kabuğuna çekilmiş birisi olduğu görülmektedir. Öte yandan, Tommy içinde bulunduğu iş ortamıyla gerçekte yüzleşmemek için teselli içkide aramaktadır. Bay Eagle'ın fabrikayı denetlemeye geleceği gün, işe ayyaş bir şekilde gelen Tommy hakkında, iş arkadaşı Agnes'in aşağıdaki şu yorumu yapması; aynı zamanda, Agnes'in, Tommy'nin içindeki irade gücünü önceden sezerek Tommy'nin ileride kendisiyle yüzleşebileceği ihtimali konusunda ,oyunun başında verilen bir ipucudur:"Aman yarabbi, o

uyanık. Bilirsiniz, içerilerde bir yerde. O sadece bunu her nasılsa gösteremiyor. Bu şey gerçekten sarhoş olmak gibi bir şey değil.”(s.348)

Agnes’ın deyişiyle bireyin içindeki ‘uyanık olan’ bu şey de; aslında “yabancılaşma” sorunu yaşayan bireyin farkında olmadığı, bilinç altındaki iradesidir. Bunun yanında “A Memory of Two Mondays” oyununda, iradelerini eline alarak hayatına sahip çıkabilen sadece iki karakter vardır: Bert ve Tommy Kelly. Diğer işçi karakterleri ise sistemde bir robot gibi yerlerini alarak, olduğu yerde saymaktadırlar. Hatta bazıları; örneğin, Larry ve Gus gibi, oldukları yerden daha da kötü duruma gelmektedirler: Larry yıllarca işçi olarak çalışıp biriktirdiği paralarla, bir araba satın almış fakat bu seferde borç batağına girerek büyük bir endişeyle, onun hiç kullanmadığı bu arabayı bir an önce satmak istemektedir. Gus’ın durumuna gelince o Tommy ile mukayese edildiğinde; bir yanda Tommy içkiyi bırakıp, işine pozitif bir yaklaşımla kaldığı yerden devam ederken, diğer yandan Gus da giderek alkolik olmaya ve işinden daha da soğumaya başlamıştır. Tom, Gus’ın bu ümitsiz durumundan Raymond’a aşağıda bahsederek hayata iyimser bir bakış açısı getiren irade gücünün önemini şu şekilde vurgulamaktadır: “Onunla birkaç kez konuşmaya çalıştım, Ray, fakat o hiçbir irade gücüne sahip değil! Biliyor musun? Eğer irade gücü hiç yoksa senin de yapabileceğin hiçbir şey yoktur.” (s.365)

Miller’a göre, Amerikan kapitalist toplumunda yabancılaşan birey hangi konumda olursa olsun, iradesini kullanması durumunda “yabancılaşma” sorununu tamamıyla çözmesee bile monotonlaşmış ve tinsel değerlerden yoksun olan hayatında yepyeni anlamlar bulabilecektir. Bununla ilgili olarak Arthur Miller Timebends isimli kitabında görüşlerini şöyle açıklamaktadır:

Batı toplumu, ona ait birçok insanı ruhsal olarak yabancılaşmaya terk etmeye devam etmektedir, yaşam sevinçlerinin ve kültürün oldukça boş olduğu bu ortamda, onlar kendi yaşamlarını yönetmek için daha iyi bir iradenin hasretini çekmektedirler.
(s.259)

Yukarıdaki sözler ışığında bakıldığında, “A Memory of Two Mondays” oyununda, Arthur Miller’ın, Tommy karakteri vasıtasıyla yabancılaşan bireyleri öz benliklerini keşfetmeye teşvik ettiği söylenebilir. Örneğin; oyun sonunda, Bert fabrikadaki işinden kendi isteğiyle ayrılırken, Tommy onun adına sevinerek ve Bert’e manevi anlamda destek vererek, serbest iradenin önemini bir kez daha şöyle vurgulamaktadır: “İşte, böyle irade gücünü devam ettir.”(s.374)

Genel olarak, oyundaki bazı karakterlerin sonunun ne olduğuna kısaca değinildiğinde; Bert ve Tommy kendi iradelerini kullanarak hayatlarına yeni anlamlar yüklemişlerdir. Bert okumak için kendi çizdiği yola gitmiştir. Tommy de alkolü bırakmış ve artık kendisini bilen birisi olarak çalıştığı fabrikadaki işini sonunda olduğu gibi kabul etmiştir. Bundan sonra, Tommy yaşam sevinciyle işine dört elle sarılma kararı almıştır. Dolayısıyla, Tommy daha önce kendisini soyutladığı işine artık sahip çıkmaktadır. Arthur Miller; oyunlarında Amerikan kapitalist toplumundaki bireyin işine, kendisine ve topluma “Yabancılaşma olgusu” gerçeğini gözler önüne sererek, çağdaş bir Amerikan tiyatro yazarı olarak, amacının da; kendisini soyutlayan bireyi insani değerlere önem vererek, bir şekilde topluma kaynaştırmak olduğunu aşağıdaki ön sözünde şöyle ifade etmektedir:

Benim seyirci anlayışım; her üyesinin bir endişeyi, veya bir umudu veya zihnini meşgul eden yalnızlığı ve kendisini insanlıktan soyutlama düşüncesini taşıyan halktır; ve bu açıdan en azından bir oyunun görevi seyircinin bu düşüncelerinin kendisine açığa vurulmasıdır ki onun diğerleriyle müşterek yanının ortaya çıkmasının erdemi ile, o diğerlerine dokunabilsin. İşte sadece bu sebeple ben tiyatroya ciddi bir iş olarak bakarım, yani birisinin adamı daha fazla insan,daha az yalnız yapması gerektiğidir. (Collected Plays, s.11)

Arthur Miller'ın misyonu ile bağlantılı olarak "A Memory of Two Mondays" oyununa geri döndüğünde, Tommy ve Bert içinde bulundukları soyutlanma ve yalnızlık duygularını, öz benliklerini keşfetmeleri sayesinde atlatarak, söz konusu misyonu yerine getirmişlerdir. Daha da ötesi, hem Bert hem de Tommy artık çevresindeki insanlara sempati ile bakmakta ve insani değerleri kavramaktadırlar. Örneğin; Bert işinden ayrıldığı gün iş arkadaşlarına karşı büyük bir sevgi ile veda etmeye gelmiştir ancak onlara karşı olan bu sevgisini karşı tarafta görememiştir. Çünkü, ironik olarak arkadaşları o kadar yoğun bir biçimde ve robotlaşmış bir şekilde kendilerini işe vermişlerdir ki kimse Bert'in vedasını ve onun yoğun duygularını fark etmemiştir bile. Bert'in aşağıdaki veda sahnesi aynı anda diğer işçilerin sosyal ilişkilerindeki yapaylığın ve duyarsızlıklarının bir göstergesidir:

Sanki Bert bir dakikalığına işin durabilmesini dilemiş gibiydi, ve her şahıs girerken, o bir şeyler beklercesine bakar fakat fazla hiçbir şey olmaz. Ve bu yüzden o yavaşça çıkışa doğru hareket eder – neredeyse hareket ettirilmiş- ve elindeki kitapla orayı terk eder (s.376)

Diğer karakterlerin sonuna bakıldığında ise, onların hepsi olduğu yerdedir. Örneğin; Tommy Kelly'nin tersine, Larry iş hayatına aynı monotonluk, isteksizlik ve umutsuzluk içinde devam etmektedir. İçlerinde en çok hüsrana uğrayanı da 22 yıldır Amerikan kapitalist sistemine hizmet vermiş olan 68 yaşındaki işçi Gus'tır. Bir başka deyişle, Gus kapitalist sistemin yıllardır harcadığı ve yıprattığı bir kurbandır. Karısının ölümünden sonra alkolik olan ve işinden daha da nefret eden Gus'ın, Amerikan kapitalist sistemini temsil eden Bay Eagle'a aşağıda gönderme yaparak sitem etmesi, onun içinde bulunduğu bu çaresizliği ortaya koymaktadır: "Eagle'ın beni görmesi umurumda değil, şimdi kendi lanet parama sahibim. Aman yarabbi, Larry, Larry, yirmiiki yıldır burada çalışıyorum." (s.364)

Sonunda Gus karısının ölümünden aldığı sigorta parasını bir gecede harcayarak, sabah yanında bir kadınla yatarken ölü bulunmuştur. Son olarak, Kenneth'a bakıldığında, Bert'in aksine Kenneth içindeki şair ruhunu bir türlü geliştirmeye cesaret edememiştir. O da kendisini Gus gibi içkiye vermiş ve bir gün sarhoş olarak dağıttığı bara aşırı borçlandığından dolayı, memur kadrosu boş olan bir akıl hastanesinden görev istemek zorunda kalmıştır. "A Memory of Two Mondays" oyunu, Kenneth'ın şu sözleriyle kapanmaktadır:"Aman yarabbim, lanet fareler. Fakat onlar da yaşamak zorundadır." (s.376)

Böylece, kendi iradelerini kullanamayarak hayatlarının farelerden farkı olmadığı görülen bu insanların, Amerikan toplumunda hayatın bir gerçeği olarak yerlerini aldıkları vurgulanmaktadır. Kısaca, "A Memory of Two Mondays" oyununda, Amerikan miti ve hülyasının bir sonucu olarak doğan ve bu hülyanın öğelerini;(örneğin, serbest girişimcilik özgürlüğü, maddecilik tutkusu, başarı anlayışı, zengin olma hevesi gibi) içine alan, Amerikan kapitalist toplumunun değerleri ile yaşamakta olan bireyin kendisine ve topluma yabancılaşması işlenmekte ve özellikle de işçinin "Yabancılaşma olgusu" ele alınmaktadır. Oyundaki işçilerin hemen hepsinin kendilerini işlerinden ve toplumdan soyutladığı gözlemlenmektedir. Ayrıca, Amerikan kapitalist sistemi adına çalışan bu fabrikadaki işçilerin hayatlarının tek düzeliği ve yapay sosyal ilişkilere dayalı oluşu irdelenmektedir. Bunun yanında bu karakterlerin, bazılarının farkında bile olmadığı bu kısır döngü içerisinde, sürekli işyerinde aynı noktada gidip geldikleri görülmektedir. İşçilerden birkaçı ise; hayatlarında hissettikleri anlamsızlık duyguları ile bocalamakta ve bu durumdan kurtulmak için çıkar bir yol aramaktadırlar. Ancak bu karakterlerden sadece Tommy ve Bert hayatlarına yön çizebilecek kendi iradelerinin gücünü keşfetmişlerdir. Bundan sonra hem Tommy hem de Bert, hayatlarına yeni anlamlar içinde tutunabilme kararı almışlardır. Aynı zamanda bu iki karakter, insani ilişkilerin önemini ve bireyin öz benliğinin değerini sonunda anlamışlar ve kendilerini soyutladıkları çevre ile artık barışmışlardır. Arthur Miller'ın Timebends kitabında dediği gibi bu oyunun amacı Amerikan toplumundaki yabancılaşmış insan figürünün;

“yabancılaşma” sorununa tamamen bir çözüm getiremese de, bir nebze de olsa yalnızlığının ve kendisini toplumdan soyutlamasının giderilmesidir. Bu bağlamda, “A Memory of Two Mondays” oyununun incelenmesi, aşağıda bu oyun hakkındaki şu görüşlerini dile getiren Arthur Miller’ın cümleleri ile bitirilebilir:

İnsan dayanışmasını ima eden bu gibi bir oyun para kazanmanın yanında başka bir şeyin gerçek olması gerektiğinde ısrar etmenin bir yoluydu. (uzun zaman önce kapanmış bir çağı hatırlamayı dilemek gibi) Fakat nostalji, sanırım, acı ve hakikatten öte keyifli anıları içindir. (Timebends: A Life, s.220)

IV. “THE AMERICAN CLOCK ” (1980) :

Arthur Miller’ın “The American Clock” oyununda (1929) ekonomik buhranı, kendi anılarını örnek vererek anlatan iki ana karakter vardır: Baums ailesinin oğlu olan 50’li yaşlarındaki gazeteci Lee Baums ve bir anonim şirketinin lideri olan 70’li yaşlarındaki Arthur Robertson. Bu iki karakter oyunda sık sık 30 yıl önceki geçmişlerine dönerek, büyük buhranın o zamanlardaki ortaya çıkışını ve çevresindeki insanları nasıl etkilediğini anlatmaktadırlar. Oyunun başında 50 yaşında kır saçlı biri olarak tarif edilen Lee Baums’un, oyun boyunca büyük buhranın başlayıp, ilerlediği çocukluk ve gençlik yıllarına geri dönmesiyle beraber, Baums ailesinin ve onların geçmişindeki bütün bireylerin gençleşerek; (teknik olarak değişen sahne ışıklarının altında) geçmiş zamanı da canlandırdıkları görülmektedir.

“Amerikan Clock” oyunu iki perdeden oluşmaktadır. 1. perdede oyun Lee Baums’un ve Arthur Robertson’un birlikte sahneye girmeleriyle başlar. Baums ve Robertson; insanların ekonomik buhranda neler yaşadıklarının hikayesini (onları ve diğer karakterleri canlandıran birçok oyuncunun büyük buhran zamanında, hikayenin anlatıldığı ana kadarki zaman diliminde gidip-gelme rolleri içerisinde) seyirciye şöyle aktarırlar: Robertson yıllar önceki kriz zamanında birçok insanı borsadan çekilmeleri konusunda uyardığını ancak insanların onu dinlememesiyle bu uyarıların boşa çıktığını belirtir. Arthur Robertson ekonomik kriz yaklaşmadan önce, kendisinin borsada duran bütün hisse senetlerini satıp paraya çevirdiğini, krizde borsadan uzak durarak aklını kullandığını ve büyük buhrandan eskisinden daha da zengin olarak çıktığını sözlerine ekler. Diğer yandan, Robertson 1929 yılı Amerikan ekonomik krizinden olumsuz olarak etkilenen bir çok insan olduğunu söyler. Bu insanların bazılarının oyunda sergilenen öyküleri de şöyledir: Zenci bir ayakkabı boyacısı olan Clarence, ekonomik krizden önce piyasa değeri on dolardan aldığı bir hisse senedini kırkbeş dolara satmış, ancak krizden sonra onun sattığı bu hisse senedi yüzbin dolara yükselmiştir. Bu durumda Clarence çok büyük bir hayal kırıklığı yaşamıştır. Diğer bir öykü ise ekonomik

kriz sırasında, borsada iflas etmiş olduğunu öğrenen bir işadaminin aynı gün kendisini pencereden atarak intihar ettiği hakkındadır.

Oyunun ana karakteri olan Lee Baums'un ailesinin büyük buhranda yaşadıkları şöyledir: Lee'nin babası Moe buhrandan önce çok zengin bir işadamıdır. Ancak ekonomik buhranın ortaya çıkmasıyla bir zamanlar başarılı olduğu işinde iflas ederek, işini bırakmak zorunda kalır. Giderek fakirleşen Baums ailesi Manhattan'daki lüks evlerinden, Brooklyn'de yaşayan Bayan Baums'un kızkardeşi Fanny'nin babasıyla beraber yaşadığı evine taşınırlar. O zamanlar 12 yaşında olan Lee insanların ekonomik krizle nasıl baş ettiklerini görmek için, çoğu zaman sokaklarda dolaşır. Bunun yanında, Lee küçükken annesinin ondan mücevherlerini bir emanetçi dükkanına rehin bırakarak, karşılığında bu dükkandan borç para almasını istediğini hatırlamaktadır. Ayrıca Lee çocukken, bir bankada biriktirdiği 12 dolar olan harçlığını krizden önce çektiğini anlatır. Krizden sonra bu bankanın kapandığını öğrenen Lee, parasını kurtardığı için sevinmiştir. Ancak bu parayla aldığı bisikletinin çalındığını görünce bu kez de çok üzülmüştür. Bu krizde Lee'nin annesi Rose Baums ise sonunda en sevdiği piyanosunu satmak zorunda kalmıştır.

Bu arada, Lee ve Bay Robertson tekrar şimdiki zamana dönerek kendi aralarında sohbet ederlerken, ekonomik krizde kendi çiftliğini satmak zorunda bırakılan bir çiftçinin yaşadıklarını aktarırlar. Henry Taylor isimli çiftçinin hikayesi şudur; Taylor'un bankaya olan kredi borcu yüzünden icralık olan çiftliğine bir gün bir hakim, polis eşliğinde gelerek çiftliğini açık artırmaya çıkarır. Bu sırada Henry'nin yanında çalışan tarım işçilerinden biri olan Brewster, hakimi tehdit ederek, yanındaki diğer işçiler ile neredeyse hakime linç girişiminde bulunur. Bunun sonucunda Brewster, Henry'nin çiftliğini 1 dolar ücret karşılığında Henry lehine zorla geri alır. Daha sonra devlet bu çiftliğe el koyar. Henry Taylor zor durumda kalınca Baums ailesinin kapısına gelerek, Bayan Baums'dan kendisine verebilecekleri herhangi bir iş ister ve bu sırada Taylor açlıktan bayılır. Taylor ayıldığında, Bayan Baums ona

yemek verir ve Moe Baums da Taylor'a bir iş veremeyeceklerini söyler. Bu sırada Lee liseden mezun olur. Lee, ailesinin parası kalmadığı için çok istediği üniversiteye gidemez. Lee'nin teyzesinin oğlu olan Sidney ise bir şarkı sözü yazarı olmak istemektedir. Öte yandan, Sidney'in annesi Fanny, oğlunun ev sahiplerinin kızı olan henüz 13 yaşındaki Doris ile birkaç yıl içerisinde evlenmelerini istemektedir. Böylelikle Fanny, evsahibinin kirayı daha az alacağını ileri sürer. Aynı zamanda Fanny oğlunun bu kızla evlenmesi durumunda, Doris'in babasının ekmek fırınına Sidney'e devredeceğini de söyler. Sidney istemediği halde Doris ile evlenmek zorunda kalır. Üniversiteye gidemeyen Lee ise bir makine işine, işçi olarak girer. Maddi açıdan çok kötü bir durumda kalan Moe Baums, metro biletini alacak parayı bile oğlu Lee'den istemek zorunda kalır.

2. Perdede Lee, Mark Twain'in "Huckleberry Finn" isimli romanında tarif edilen Mississippi nehrindeki kıyıları görmek istemektedir. Bu yüzden, Lee Mississippi nehrinde seferler yapan buharlı bir gemide işe girer. Lee'nin çocukluk arkadaşı Joe ise dişçilik fakültesini bitirmiştir. Ancak Joe iş bulamadığı için bir genelevde işçi olarak çalışmaktadır. Joe sürekli Karl Marx'ın kitaplarını okumakta ve sosyalizmi bir ideal olarak benimsemektedir. Bu arada, Lee gemi seferlerinin yanında, mümkün olduğunca daha çok insan tanımak ve bunların büyük buhranla nasıl mücadele ettiklerini öğrenmek istemektedir. O günlerde Lee tanıştığı bir şerifin hikayesini de şöyle anlatmaktadır: Lee ortabatıda bir lokantada maaşı ödenmeyen bir şerife rastlar. Şerif, devletten maaş alan bir polis memuru olabilmek için kendisine bu işi ayarlayabileceğini düşündüğü zengin olan kuzenini evine davet etmiştir. Şerif gelecek olan kuzenini ve ailesini etkilemek için, bir zenciye ait olan lokantadan tavuk bagetleri sipariş eder. Öte yandan, şerif lokanta sahibine kendisine vereceği tavuklar karşılığında, ona yanında getirdiği radyosunu rehin bırakacağını söyler. Lokanta sahibi bu teklifi kabul eder ve denemek için açtığı radyodan, başkan Roosevelt'in bir ülke olarak ekonomik krizle nasıl baş edecekleri konusundaki görüşlerini dinler. Lee eve döndüğünde babasına ülkede onaltı milyon işsiz olduğunu belirtir. Ayrıca

Lee, Mississippi’de iken devletin vatandaşlarına et dağıtması için bir kasaba maaş verdiğini duymuştur. Ancak Lee, söz konusu kasabın etin iyi kısımlarını zenginlere satmak için sakladığını ve etin kurtlanmış parçalarını da vatandaşa dağıttığını öğrenmiştir. Lee, gemi seferlerini bırakıp eve dönmüştür. Lee, babasına bir sosyal yardımlaşma ve dayanışma kurumu olan Wap’a girmek istediğini söyler. Wap; Amerika’da devletin kurduğu ve çeşitli kaynaklardan aldığı bağışlarla işsizlere değişik iş olanakları sağlayan bir kuruluştur. Wap’a müracat eden adaylar, fakir ve işsiz olmaları koşuluyla seçilerek burada çalışmaya hak kazanmaktadırlar. Lee buraya seçilebilmek için babasıyla aralarında bir anlaşma yapar. Buna göre Lee, Wap’ın yetkililerine babasıyla anlaşamadığını ve babasının onu evden kovduğunu söyleyecektir. Böylelikle onun Wap’a seçilmesi kolaylaşacaktır. Bu durumda Lee, babasının eşliğinde Wap’a başvuru yapmaya gider. Federal Bağış Bürosunun yetkili danışmanı olan Ryan, Lee’nin babasına bir evleri olup, olmadığını sorar. Lee, Ryan’a maddi sıkıntılar nedeniyle geçinemedikleri için babasının kendisini evden attığı yanıtını verir. Fakat baba ve oğlunu yan yana gören Ryan, bu duruma şüpheli bakar. Bunun üzerine, baba Baums oğluyla kavga ettiği izlenimini vermek için Lee’ye bağırır. Ayrıca Moe Baums kendisinin bir işi olduğunu ve bir sentin onda birini bile zor kazanabildiğini vurgular. Sonunda, Ryan ikna olur ve Lee’yi Wap’a kabul eder. Bu sırada Moe ve Lee Baums, bağış ofisine başvuran diğer adayların dramatik öyküsüne şöyle şahit olurlar: Bay Kapush 30 yıldır bir bankada biriktirdiği parasını kaybetmiş ve beş parasız biri olarak Wap’a başvurmuştur. Irene isimli zenci kadın, ailesi işsiz kalınca komünist bir partiye üye olmuş ve sokaklarda propaganda yaparak hakkını aramaya başlamış birisidir. O da mahkeme kararıyla sonunda Wap’a başvurabilmiştir. Bir zamanlar çok zengin olan finans uzmanı Arthur Clayton’ın, iflas ettikten sonra Wap’a başvurmasına herkes şaşırmıştır. O sırada burjuva bir aileden gelen ve bir eczacı olan Matthew Bush ofise yaptığı başvuru sırasında açlıktan bayılmıştır.

Oyunun sonuna doğru, Rose Baums'un evinde yemek karşılığı hizmet veren Stanislaus'un hikayesi yer alır. Stanislaus, ekonomik krizden önce Manhattanda'ki zenginlere hizmet veren bir gemide çalışmış ve Rockefeller, Morgan gibi ünlü işadamlarına yemek servisinde bulunmuştur. Ekonomik krizde geminin seferlerini kapatmasıyla Stanislaus, Baums ailesine hizmet etmeye başlamıştır. Ancak Bayan Baums, Stanislaus'un bir an önce işini bırakmasını ve evinden gitmesini ister. Bu arada Rose Baums alacaklıların her gün kapılarına uğraması yüzünden sürekli panik içindedir. İpotekçiler her an gelebilir kaygısıyla genellikle evin ışıklarını söndürmekte ve evde yoklarmış gibi davranmaktadır. O sırada eve gelen Moe Baums, ekonomik kriz nedeniyle bunalıma giren bir gencin metroda intihar edişine seyirci kaldığını söyler.

Oyunun en son sahnesi Lee Baums'un tekrar 50 li yaşlara döndüğü bölümdür. Gazeteci olan ve bir gazetede çalışan Lee, yıllar sonra tesadüfen kuzeni Sidney ile karşılaştığına çok sevinmiştir. Sidney ona emniyet müdürü olduğunu ve karısı Doris ile boşanmadığını söyler. Ayrıca Sidney, beste sözleri yazmaya devam ettiğini de sözlerine ekler. Bu arada, sohbetlerinden Lee'nin annesi Rose'ın birkaç yıl önce ölmüş olduğu anlaşılmaktadır. Lee annesinin tam bir Amerikan kadını olduğunu vurgulayarak sahneden çıkar. En son sahneye Robertson gelir ve Amerika'yı ekonomik krizden kurtaran şeyin; Amerika'ya olan inanç olduğunu söyler ve böylece oyun biter.

Yukarıda belirtildiği gibi "The American Clock"(1980) oyunu iki perdeden oluşmaktadır. Oyunda 1929 yılında Amerika'da meydana gelen ekonomik buhranın; Baums ailesinin her ferdinin hayatını ne derece mahvettiğini ve oyunda yer alan kırktan fazla karakter aracılığıyla (örneğin; ayakkabı boyacısı, çiftçi, borsacı, büyük şirket sahipleri, ünlü işadamları gibi) toplumun çeşitli konumlarındaki insanların hayatlarını, olumsuz yönde nasıl etkilediğini görmek mümkündür. Bu oyun Amerika'da 1983 yılında Birmingham Repertuar tiyatrosunda sergilenmiştir.

Oyun incelemesine geçmeden önce, “The American Clock” oyununda, “Amerikan hülyası” ve “Yabancılaşma olgusu”nun Arthur Miller tarafından nasıl ele alındığına kısaca değinilmesinde fayda vardır. Bu oyunda, Amerika’da 1929 yılında patlak veren ekonomik krizde birçok insanın sıkı sıkıya bağlanıp, inandığı “Amerikan hülyası”nın başarısızlıkla sonlanması yüzünden, bu insanların çoğunun bunalıma girerek kendilerini toplumdan soyutlamaları ve bir taraftan da onların ayakta kalma mücadeleleri anlatılmaktadır. Bunun yanında, bazı bireyler “Amerikan hülyası”nın gerçeklerini olduğu gibi kabul edip, hayatta kalma mücadelesine devam ederlerken, bazılarının da “Amerikan hülyası”nın sonuçlarına bir türlü inanamayarak kendilerini kandırmaya devam ettikleri gösterilmektedir. Bu arada, “Amerikan hülyası”na kör bir inançla bağlanan bu kişilerin çevresindeki insanlardan da uzaklaştığı görülmektedir. Hatta, oyundaki bazı işadamları, ekonomik krizi kendi başarısızlıklarına bağlayarak intihar etmişlerdir. Bu da bireyin kendi öz benliğini toplumsal statüsü ile özdeşleştirdiğini ve bireyin işindeki başarısızlığının, onun hayatının tek odak noktası olduğu anlamına gelmektedir. Öte yandan, Arthur Miller kişinin içinde bulunduğu “Yabancılaşma olgusu”nun, onun “Amerikan hülyası”na aşırı bir tutkuyla bağlanmasından meydana geldiğini ima etmektedir. Ayrıca, Arthur Miller bireyin “yabancılaşma” sorunundan kurtulması için öz benliğini bulmasını ve bireyin insan ilişkilerini para ile ölçmemesini istemektedir. Özetlemek gerekirse, Miller’ın amacı yabancılaşan bireyi topluma geri kazandırmaktır.

Editörlüğünü Christopher Bigsby’nin yaptığı Arthur Miller and Company isimli kitapta, Bigsby ile yaptığı söyleşide Miller, “The American Clock” oyununun konusu hakkında şöyle söylemiştir: “Gördüğünüz gibi her şey para hakkındaydı. Bu bir saplantı halini almıştı.” (s.23) Arthur Miller’ın bu sözleri doğrultusunda, “The American Clock” oyununun 1929 yılında Amerikan ekonomisindeki çöküşün beraberinde maddecilik hevesini bir tutku haline çevirmiş olan Amerikan toplumunun, maddi ve manevi (psikolojik) çöküşünü gözler önüne serdiği söylenebilir.

İlk perdede giriş bölümünde sahne dekorunun “gerçekten bütün Amerika” olduğu, arkadaki dekorun ise “gökyüzü, bulutlar ve yerin kendisinin Amerika Birleşik devletleri coğrafyası izlenimi” verdiği ifade edilmektedir. (Miller,Plays Three(The American Clock) s.5) Görüldüğü gibi “The American Clock” oyunu Amerika’ya ve Amerikan kültürüne özgüdür.

Bilindiği gibi “Amerikan hülyası”nın temel unsurlarından olan maddecilik ve zengin olma hevesi unsurlarının, Amerikan toplumu tarafından yerine getirilmesi sonucunda, özellikle 1920’li yıllarda Amerika’da ekonomik refah en üst düzeye ulaşmıştır. 1929 yılındaki ekonomik buhran “Amerikan hülyası”nı bir kaba dönüştürmüştür. “The American Clock” oyununun ana teması; Amerikan toplumunun büyük bir inançla bağlandığı “Amerikan hülyası”nın, birdenbire ekonomik buhranın ortaya çıkmasıyla, yanılsamalara dönüşerek, Amerikan toplumunu ne derece hüsrana uğrattığını içermektedir.

Oyunun özetinden anlaşıldığı üzere, zengin bir işadami olan Arthur Robertson’ın sahneye girdiği zaman yaptığı ilk konuşmasında ; büyük buhran felaketinin birçok Amerikan vatandaşını olumsuz olarak etkilediğini şöyle vurguladığı görülmektedir: “Büyük buhran onlar nerede yaşarsa yaşasın ve onların sosyal sınıfı ne olursa olsun, hemen hemen herkese dokundu.” (s.5)

Bunun yanında, 1. perdede Robertson, “Amerikan hülyası”nın garantisine her zaman şüpheli bir gözle bakan ve ekonomik krizin patlayacağını sezen nadir bir Amerikan vatandaşı olduğunu sözlerine eklemektedir. Oyun boyunca dikkat çeken önemli bir nokta şudur: Robertson’a göre, 1929 yılında ekonomik buhranın ortaya çıkmasına rağmen, o dönemde yaşayan birçok Amerikan vatandaşının, “Amerikan hülyası”na olan derin inançlarına sıkı sıkıya bağlı olması (bir başka deyişle onların “Amerikan hülyası”nın sonuçlarını görmemekte diretmesi) nedeniyle, bu insanlar buhranın acı veren gerçekleriyle yüzleşememişler ve böylece kendilerini kandırmaya devam etmişlerdir. Örneğin, Robertson’ın, Wallstreet’de insanları yönlendiren Durant

ve Livermore için yaptığı aşağıdaki yorum aynı zamanda onun yukarıda belirttiğimiz görüşlerini desteklemektedir:

Onlar her şeyin ötesinde en önemlisine inandılar- hiçbir şeyin gerçek olmadığına! Eğer o gün günlerden pazartesiye ve sen onu cuma yapmak istiyorsan, ve yeterince insan o günün cuma olduğuna inandırabilirdi – Sonra, Tanrım bir de bakmışsın ki o gün cuma! Gerçekte onlar hakikaten sinik (cynical) bir biçimde düşünseler idi, o zaman hem onlar, hem de ülke daha iyi bir hale gelirdi! (s.14)

Lee de, Robertson gibi çoğu insanın “Amerikan hülyası”na büyük bir tutkuyla kapıldığını ve ekonomik buhranın meydana gelmesine bir türlü inanmadığını şu düşüncelerinde belli etmektedir: “Fakat onlar inandıkları için geri çekilemeyecek birçok insan vardı. Ve onlar yürekten inanıyorlardı. Onlar için saat gece yarısını asla vurmayacaktı, müzik ve dansa asla duramazdı....” (s.6) Robertson’a göre sıradan bir ayakkabı boyacısı olan Clarence bile “Amerikan hülyası”na inanma oyununun içinde kendi kendisini kandırmaktadır. Örneğin; Robertson ona ekonomik felaketin yaklaşmakta olduğunu ve Clarence’in borsadaki bütün hisselerini satıp, bir an önce borsadan çıkmasını tavsiye ettiğinde, Clarence’in ona verdiği aşağıdaki yanıtı, “Amerikan hülyası”na ve bu hülyanın iyimserliğine bütünüyle inanmanın gerekliliği düşüncesini savunmaktadır:”Satmak mı! Neden? Henüz bu sabahki gazetede Bay Andrew Mellon pazarın yükselmeye devam etmek zorunda olduğunu söyledi. Zorunda! ”(s.7)

Bilindiği gibi, ‘kendine güvenmek’ Amerikan kültürünün vazgeçilmez bir değeridir. Bireyin kendine güvenmesinin yanında, Amerikan toplumu, “Amerikan hülyası”nın, başarıyı elde etme, zengin ve ün sahibi olma gibi unsurlarını bireyin gerçekleştirmesini istemektedir. Böylece bireyin ‘kendini yaratan adam’ olarak yer aldığı ve “Amerikan hülyası”nın her zaman bireyleri motive eden bir faktör haline geldiği, çalışmanın birinci bölümünde

açıklanmıştı. Ayrıca, “Amerikan hülyası” propagandasının özellikle 1929 Ekonomik buhranından sonra gerek siyasetçiler, gerekse de ekonomistler tarafından eskisinden de çok yapıldığı belirtilmişti. Bunun amacının ise, insanların “Amerikan hülyası”na karşı sarsılmaya başlayan inançlarını yeniden yapılandırmak ve bunun sonucunda ekonomik refahı geri getirmek olduğundan bahsedilmişti. “The American Clock” oyununa “Amerikan hülyası”nın tarihsel oluşumu çerçevesinde bakıldığında; büyük buhran zamanında ABD başkanı olan Roosevelt’in bir radyo konuşmasında “Amerikan hülyası” propagandası yaptığını oyunda görmekteyiz. Başkan Roosevelt Amerikan halkından bu hülyaya olan inancını yitirmemesini istemiştir: “.....Bizler, Washington ve Jefferson’ın Birleşik Devletler için planlayıp, kazandığı ekonomik ve politik özgürlüğü muhafaza etmek için buradaysak, yeni problemler de çözülmek zorundadır.” (s.57) Başkan Roosevelt’in yukarıdaki konuşmasının başında Amerikan halkından, “Amerikan hülyası”na olan inançlarını asla yitirmemelerini istediği şu sözler de Amerikan halkına umut vaat etmektedir: “Şüphe bulutları, hastalıklı irade gelgitleri ve tahammülsüzlükler karanlıklar içinde birçok yerde birleşmişlerdir. Oysa, bizim kendi kara parçamızda bizler en azından hayattan doyaya zevk alabilmekteyiz.” (s.56)

“Amerikan hülyası”nın unsurlarından birisi olan ‘umut etme’ unsurunun aynı anda; Amerikan toplumu kültürünün önemli değerlerinden biri olduğu anlaşılmaktadır. “The American Clock” oyununda, Amerikan toplumunun genel olarak “Amerikan hülyası”nın ‘umut etme’ unsuruna büyük buhran zamanında bile sahip çıktığı görülmektedir. Örneğin; 1. perdede Robertson Ekonomik kriz başlamadan önce, çevresindekilere Amerikan ekonomisine şüpheyle baktığını söylediğinde, herkesin büyük bir şaşkınlık içerisinde Robertson’a karşı çıktığı görülmektedir. Daha da ötesi, Robertson, Amerikan ekonomisi konusundaki olumsuz düşüncelerini psikiyatri doktoruna anlattığında, Dr. Rosman’ın ona deli gözüyle baktığı şu konuşmada anlaşılmaktadır:

Robertson: (tereddüt ederek) Bence borsadan çıkmak zorundasınız.

Dr. Rosman: Borsadan çıkmak mı!

Robertson: Herşeyi satın.

Dr. Rosman: (Durur başını düşünmek için kaldırır, dikkatle konuşur)Lütfen bu düşüncenin temelinde ne olduğunu anlatır mısınız? Bu düşünceye ilk olarak ne zaman kapıldınız? (s.12)

Dr. Rosman, Robertson'a onun bu düşüncesinin kafasında kurduğu bir fanteziden ibaret olduğunu söylemesi oldukça ironiktir. Çünkü, tam tersi Robertson "Amerikan hülyası"na gerçekçi bir gözle bakarken, Dr. Rosman (Amerikan toplumunda çoğunlukta olduğu gibi) "Amerikan hülyası"na aşırı güvenle ve kör bir inançla bağlandığından ekonomik krizin gerçekleşmesi ihtimalini bile düşünmek istememektedir.

Dr. Rosman, Robertson'a onun bu düşüncelerini diğer işadamlarına açıklayıp açıklamadığını sorduğunda, Robertson'ın verdiği cevap "Amerikan hülyası"na tutkulu bir şekilde kapılan bireylerin her şeyi kendi görmek istedikleri gibi görmelerine karşı bir eleştiridir: "Onlar beni dinlemeyecekler. Belki de kaldıramayacaklar – biz bütün ülkeyi döküntü bir masaya doğru, içinde hiç kimsenin kaybetmesinin asla düşünölemeyeceği bir oyuna atıp fırlatmaktayız." (s.13)

Oyunda, Amerika'nın ekonomik çöküşünü görmek istememekte diretenlerden birisi de Lee Baums'un büyükbabasıdır. Eskiden çiftlik sahibi olan ancak ekonomik krizde her şeyini kaybeden bir çiftçinin iş istemek için Baums'ların evine geldiğinde açlıktan ve sefaletten oracıkta bayılması üzerine, büyükbaba Baums'un bu çiftçinin açlıktan ölmekte olduğunu kabul etmeyerek, Amerika'da bu tür şeylerin asla olmayacağını vurgulaması, onun gerçekleri inkar etmesinden başka bir şey değildir: "Hayır, bu açlıktan ölüyor anlamına gelmez. Avrupa'da onlar açlıktan öürler, fakat burada ölmezler." (s. 38) Miller, büyükbaba Baums karakteri aracılığıyla, bireyin "Amerikan hülyası"na saplantılı bir şekilde inanmasının ve onun gözle görülür gerçekleri

(Örneğin ekonomik buhran, bu buhranın insanlar üzerindeki olumsuz etkileri) inkar etmesinin, onu yanılsamalara düşürdüğünü göstermektedir.

Studs Terkel 1980 yılında Arthur Miller ile yaptığı röportajda, Miller, "The American Clock" oyunu için şöyle söylemiştir: "O Birleşik Devletlerin kendisiyle konuşmasının bir hikayesidir." (ed.Roudane, Conversations with Arthur Miller, s. 314) Ekonomik kriz karmaşası içinde, Amerikanın bir şekilde ayakta durmaya çalıştığı gözler önüne serilmektedir. Yatırım danışmanı Tony ile Yatırım uzmanı Jesse Livermore arasında geçen konuşmada, Tony, göz kamaştırıcı zenginliğiyle Amerika'nın idolü haline gelmiş olan ve Amerikan kapitalizmini temsil eden ünlü işadamı John D. Rockefeller'a gönderme yaparak, Amerikanın kendisini ekonomik krizden kurtarabileceğini savunmaktadır: "Eminim o bir çıkış yapacak, çünkü adam bir kapitalist, o bir savaştan nasıl karlı çıkacağını biliyor." (s.15)

Öte yandan Rockefeller'ın borsayı yükseltmeye yönelik tüm çabalarına rağmen, Wallstreet Borsası büyük bir çöküş yaşamıştır. Bunun üzerine Bay Livermore'ın uğradığı hayal kırıklığı da yarım kalan şu cümlesinde ifade edilmektedir: "Ama Rockefeller, Rockefeller..." (Miller, s.19) Bunun hemen ardından borsada iflas eden Bay Livermore 1. perdede intihar eder. Ayrıca, diğer bir borsa yatırımcısı olan Rondolph Morgen iflas ettiğini duyunca, gökdelenden atlayarak intihar etmiştir. Rondolph'un intihar edişini tesadüfen gören Tony, Rondolph'un düşüşünü Amerikan kartalına benzeterek, sembolik olarak inişe geçen "Amerikan hülyası"na referans yapmaktadır: "Ve orada bir adam vardı, dağılarak uçan bir kartal, havada düşüyordu." (Miller, s.15)

Arthur Miller, Timebends isimli kitabında ekonomik krizde Amerikalıların maddi ve psikolojik çöküntü yaşamalarının sebebini sistemde değil de kendilerinde aradıklarına dikkat çekerek, çoğu bireyin bu konuda kendisini suçladığını ifade etmektedir. (s.113) Miller'a göre birey suçun kendisinde

olmadığına dair ikna edilmelidir: “Zavallı adamın radikalleştirilmesi gerekirdi, o başarısız oluşunda kendisinin bir hatası olmadığı sonucuna varmalıydı.” (s.114) “The American Clock” oyununda intihar edenlerin hepsinin kendilerini işlerindeki başarısızlıktan sorumlu tuttukları gözlemlenmektedir. Buradan anlaşılan şudur: Amerikan kapitalist toplumu bireyden işinde başarıyı elde etmesini ve onun bu konuda mükemmel olmasını beklemektedir. Miller’a göre, toplumsal kimliğinden beklenen başarıyı (“Amerikan hülyası”nın başarı anlayışı kavramı) yakalayamadığı takdirde, daha önceki oyun incelemelerinde açıklandığı gibi, bireyin kendi gerçek kimliğinin, toplumsal kimliğinin baskısı altında kaybolmasından ötürü, birey bunalıma girmekte ve çevresine yabancılaşmaktadır. Livermore borsadaki iflasını öğrenmeden hemen önce, Amerikan toplumunun bireye benimsetmeye çalıştığı, “Amerikan hülyası”na hala iyimser bir şekilde yaklaşmaktadır: “Fakat para uzun müddet tek başına kalamaz, o gelmek zorunda ve beslemek zorunda. Ve işte bu yüzden bizler pozitif olarak konuşmak ve kendimize güvenimizi göstermek zorundayız. ” (s. 17) Ancak ekonominin çöktüğünü öğrenince, Livermore “Amerikan hülyası”nın gerçekleriyle yüzleşmek yerine, intihar etmeyi tercih eden diğer ‘iyimser’ işadamlarının yoluna gitmiştir.

Arthur Miller, Timebends isimli kitabında 1929 yılındaki büyük buhranın Amerikan toplumunun iki yüzünü ortaya çıkarttığını ve bireylerin mal kaybına uğramalarının yanında, bazı bireylerin ahlaki değerlerini de yitirdiğini şöyle vurgulamaktadır:

Biliyordum ki ekonomik buhran sadece bir para meselesi değildi. Daha ziyade, o bir ahlaki felaketti; Amerikan toplumunun aldatıcı dış görünüşünün arkasındaki bir riyakarlığın şiddetli olarak kendisini ele vermesiydi. (Timebends: A Life, s.115)

Arthur Miller, "The American Clock" oyununda söz konusu değerlerin Amerikan toplumundaki bozuluşunu oyun boyunca yansıtmaktadır. Böylece madalyonun öbür yüzünde Miller, "Amerikan hülyası"nın temel unsuru olan maddecilik tutkusunun, bireyin insani değerlerini ne derece bozduğunu da sergilemektedir. Oyunda Lee'nin çocukluk arkadaşı Joe'nun, Amerikan kapitalist toplumunda bütün ilişkilerin paraya dayalı olduğunu öne süren Marxsist bakış açısını savunması bunun bir örneğidir: "İdeallerimiz ve benzeri şeylerin altında yatanın tümü, insanlar arasındaki ekonomilerden ibarettir. Ve bunun böyle olmaması gerekir."(s.52)

Büyük buhranda açığa çıkan ahlaki değerler çöküşü, Lee'nin teyzesi Fanny Margolies'de de görülmektedir. Fanny ekonomik krizde ev kirasını ödemekte zorluk çektiği için, oğlu Sidney'e ev sahibinin kızı olan 13 yaşındaki Doris ile evlenmesini teklif eder : "Eğer bunu şimdi kabul edersen, bu apartmanda bedava oturabiliriz." (s.42) Oysa bir şarkı sözü yazarı olmak isteyen Sidney böyle bir şeyi düşünmemektedir. Ancak oyun sonunda Sidney'in istemeden de olsa Doris ile evlendiği görülmektedir. Burada bir annenin para için öz çocuğunun akıbetini umursamaması, onun ahlaki değerlerini yitirmesi bakımından dikkat çekicidir.

Büyükbaba Baums'un ahlak değerlerinin de yok denecek kadar azalmış olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin; Moe Baums'un borsada iflas etmesi sonucunda bütün borçlarını ödemek istemesini, büyükbaba Baums kendi değerlerine göre şöyle eleştirmektedir: "Fakat işin bütün güzelliği kimseye ödemek zorunda değilsin. O bunu bana sormalıydı. Ben iflas ettiğim zaman *hiç kimseye* ödemedim!" (s. 26) Oyunun başından beri komünizmi asla onaylamadığını söyleyen büyükbaba Baums, ikinci perdede torunu Lee'nin, Rusya'ya para kazanmak için gitmesine ses çıkartmaz. Babasının iki yüzlülüğüne katlanamayan Rose Baums buna şöyle isyan eder:"Rose (yaklaşan bir histeri ile) : Beş dakika önce Roosevelt çok radikaldi, ve şimdi sen Lee'yi Rusya'ya gönderiyorsun?" (s. 78)

Ahlaki değerlerin bozulmasına bir diğer örnek de ikinci perdede Lee'nin arkadaşı olan Ralph'in para için papaz olmak istemesidir:

Lee:Senin dindar olduğunu hiç bilmiyordum.

Ralph: Bir çeşit dindarım. Bildiğin gibi onlar oldukça iyi şeyler söylüyor, ve evini alıyorsun ve üst baş sağlayan bir harçlık....
(s. 48)

Bu arada oyunda, ekonomik krizden yararlanarak, işini kötüye kullanan ve zengin olan insanlardan da bahsedilmektedir. Rose Baums bunu şöyle aktarmaktadır:

Menkul kıymetler borsasının başkanı olan Richard Whitney yakışıklı ve dimdik duran bir adamdı. Bu çürüklerden yüzlerce isim verebilirim! Bu gibi dürüst, yakışıklı adamların ya hapiste yatan düzenbazlara ya da cahillere dönüştüğünü kim bilebilirdi ki? (s. 76)

Arthur Miller'ın Christopher Bigsby ile yaptığı bir söyleşide, Miller, ekonomik buhrandan kar elde etmeyi başaran kapitalist bireyleri şöyle anlatmaktadır:

Bazı insanlar ekonomik buhranda para elde etmenin diğer zamanlara göre çok daha kolay olduğunu belirttiler. Bunun nedeni de eğer bu krizden kapital (anamal) ile çıkmışsanız, bu kapitalin değeri de geniş çapta artırıldı. (Arthur Miller And Company,s. 196)

Öte yandan, "The American Clock" oyununda, Henry Taylor isimli bir çiftçinin devletin el koyduğu çiftliğini bir dolara geri satın almasından dolayı, ona devlet tarafından hırsız damgası vurulması da bir çelişkidir:"Hakim Bradly: Henry Taylor? Sen bir hırsızdan başka bir şey değilsin! (Taylor bu suçlama yüzünden yerin dibine girer.)" (s. 32)

Genel olarak, “The American Clock” oyununda “Amerikan hülyası”nın zengin olma, umut etme ve başarı elde etme gibi unsurlarına büyük bir inançla bağlanan bireylerin, 1929 yılında ekonomik buhranın ortaya çıkmasıyla, büyük bir hayal kırıklığı yaşıadıkları anlatılmaktadır. Bu bireylerin bir kısmının “Amerikan hülyası”nın üzerlerindeki olumsuz etkilerini atmaya çalışarak, ayakta kalma mücadelesi verdikleri görülürken, diğer bir kısmının da ekonomik olarak ayakta kalamadıklarını kendi başarısızlıklarına bağlayarak, “Amerikan hülyası”nın gerçekleriyle yüzleşmek yerine intihar ettiklerinden bahsedilmektedir. Ayrıca, bazı bireylerin de ahlaki değerlerinin zamanla kaybolduğu görülmektedir. “Amerikan hülyası”nın olumsuz etkilerinin uzantıları olan ve bireylerde görülen ekonomik, psikolojik ve ahlaki değer çöküntülerinin yanında, onlarda meydana gelen bedensel yıpranmalar da gösterilmektedir. Oyun boyunca işini kaybeden, yemek bulamadığından açlıktan bayılan, bir deri bir kemik kalarak dilenmenin eşiğine gelen birçok insandan bahsedilmektedir. Örneğin: Baums’ların eski şoförü Frank,  iftliğine ikinci kez el konulan  ift i Henry Taylor, işini kaybetmeden önce bir gemide tayfa olarak  alışan Stanislaus, iflas edince beş parasız kalan finans uzmanı Arthur Clayton, Wap’a aday olmak için başvuran ve açlıktan hemen orada bayılan Mathew Bush ve Wap’a gelen diğer adaylar, bu kişilerden sadece birkaçıdır.

“The American Clock” oyununda, 1929 ekonomik çöküşünde inişe geçmekte olan “Amerikan hülyası”nın, insanların hayatlarını nasıl etkilediği anlatılmaktadır. Oyunda, 2. perdede Wap’a kayıt yaptıran 60 yaşlarındaki Kapush’un, oradakilere hararetli bir şekilde hala Amerika’ya inandığını söylemesi üzerine, ona katılmayan diğer adaylar Kapush’la tartışmışlardır. Kapush “Amerikan hülyası”nı savunduğu halde, onun aşağıdaki itirafları, “Amerikan hülyası”nın sonucunda Kapush’un ne derece hüsrana uğradığının bir göstergesidir:

Bu benim banka defterim, görüyor musunuz? Birleşik Devletler bankası. Görüyor musunuz? Dörtbinaltıyüz ve on dolar, otuzbir sent doğru mu? Bu parayı kim aldı? Haftanın sonunda, otuz yıldır biriktirdiğim. Benim paramı kim aldı? (O ayakta durmak zorundadır. Onun öfkesi bir dakikalık sessizliğe döner.) (s. 63)

Ayrıca “The American Clock” oyununda “Amerikan hülyası” sonucu ortaya çıkan kapitalizmin eleştirildiği söylenebilir. Oyunda, bir çizgi film yazarı olan Edie, Amerikan kapitalist toplumunun adalet kavramının görüldüğü gibi olmadığını Lee ile olan konuşmasında şöyle ifade etmektedir:

Edie: Niçin! Süper men sınıf bilincinin en iyi öğretmenlerinden biridir.

Lee: Gerçekten mi?

Edie: Tabi ki. O adaleti temsil eder. Kapitalizmde sen adaletle sahip olamazsın. (s. 67)

Bu bakımdan Amerikan toplumunun adaleti korumak için bir süper kahramana ihtiyaç duyması ve bunun imajını çizgi filmlerle topluma benimsetmeye çalışması ironiktir.

“Amerikan hülyası”nın yıllar boyu süren gelişimini görmek açısından, bu oyunda vurgulanmakta olan önemli bir husus vardır: Lee karakteri yoluyla, Amerikan öncü (pioneer) edebiyatının yazarlarından biri olan Mark Twain’e gönderme yapılmakta ve “Amerikan hülyası”nın özgürlük, umut ve zenginlik vaat eden ideallerinin 1930’ lu yıllarda Mississippi’de boşa çıktığı ima edilmektedir. Lee, Mark Twain’in Hucklebery Finn isimli romanından esinlenerek, Amerikan tecrübesini yaşamak için genç yaşta Mississippi’ye gitmiştir. Lee’nin çalıştığı buharlı gemiden, ailesine yazdığı bir mektupta, Mississippi’ de uğradığı hayal kırıklığı şöyle gözler önüne serilmektedir:

Dün açlara et ve fasulye dağıtan bir kasabada durduk. Et kurtlarla doluydu, kasap eti parçalara ayırırken, siz onların dışarıya doğru kıpırdandıklarını görebiliyordunuz. Birdenbire, silahlı bir adam onları kasaba gösterdi. Ve kasabı; devletin ona fakirlere dağıtması için verdiği etin iyisinden vermesi için zorladı. Fakat kasap etin iyilerini para ödeyen müşterileri için saklamıştı. Ben, bunun gibi bir sahneyle Mark Twain'in nasıl baş edebileceğini hayal etmeye başladım. (s. 50)

Yine aynı mektupta, Lee “Amerikan hülyası”nın öteki yüzünü ve Amerikan kapitalist sistemindeki dengesizliği şöyle yansıtmaktadır:

20’li yılların hızla büyümesi muazzam bir sahtelikteydi. Zenginler basit olarak insanları yağmalamıştı. Ve Başkan Hoover’ın tüm söylediği kendine güvenmekti! Ben satılamayarak saplarında çürümüş, mısır tarlalarından geçtim, ve insanlar yollarda açlıktan yere düşerlerken şerifler onları gözlüyorlardı (s. 50)

İkinci perdede Arthur Robertson, kapitalist sistemdeki bu dengesizliği şöyle anlatmaktadır: “Aynı zamanda onlar dünyadaki en yüksek gökdelenlerden bir tanesi olan Empire State binasını inşa ediyorlardı. Fakat tüm sokaklarda ve bulvarlarda boş dükkanlar dururken, kim onun içinde bir yer kiralayacaktı?” (s.59)

“The American Clock” oyununda, öncelikle incelenen “Amerikan hülyası” olgusundan sonra, bu olgunun getirdiği “Yabancılaşma olgusu” da görülmektedir. Oyundaki bazı bireylerin ekonomik buhranda, “Amerikan hülyası”nın onlar üzerindeki kötü etkilerinin sonucunda, bir yalnızlık içerisinde bocaladıkları gözlemlenmektedir. Steve Centola’nın 1990 yılında Arthur Miller ile yaptığı söyleşide, Centola’nın “The American Clock” oyununun yalnızlık teması içerip içermediği hakkındaki sorusuna, Miller olumlu bir cevap

vermektedir: “Centola: Bizim yabancılaştığımız tam olarak hayatın bir gerçeği midir? Ve yabancılaşmamış bir varoluş arayışı kaçınılmaz mıdır? Miller: Kesinlikle. (Arthur Miller in Conversation, s.49) Daha da ötesi, bu söyleşide Arthur Miller, bireylerin istedikleri takdirde birtakım seçimler yaparak, içinde bulunduğu yabancılaşmayı bir şekilde azaltabileceklerini de vurgulamaktadır.(s. 48)

Daha önceki oyun incelemelerinde açıklandığı gibi, Miller’a göre, bireyin içinde bulunduğu toplumu olduğu gibi kabul etmesi ve hayatına yön verebilecek yeni anlamlar bulması durumunda, birey “yabancılaşma” sorununu atabilecektir. Örneğin; birey insani ilişkilerin değerini ve kendi öz benliğini koruyarak, artık yaşamına olumlu yönde bakabilir. Bu bakış açısı da bireyi topluma kaynaştırarak, bireyler arasındaki dayanışmayı sağlar. Henry Brandon’un 1960 yılında Arthur Miller ile yaptığı bir röportajda Miller, Amerikan kültüründe yabancılaşmanın kaçınılmaz olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca Miller, bireylerin yalnızlık içinde kıvranımlarını şöyle vurgulamaktadır:

Amerikalılar kendilerini beğenirler; örneğin, eli açık, adaletin yanında, satın aldıkları şeylerde dikkatsiz, müsrif fakat özünde iyi adamlar, iyimserler. Ancak, bu farkındalık seviyesinin altında bir şey yatar: ... Bizim bir amaç için açlığımız, bizim yalnız olarak tecrübesizliğimiz, bizim şaşkınlığımız ile karşı karşıya geldiğimiz bir seviye. (ed.Roudane, Conversations with Arthur Miller , s.57)

Oyunda Lee, Edie’ye kendisini yalnız hissettiğini itiraf eder: “Ben yalnızım” (s.68) Bunun yanında “The American Clock” oyunu Marx’ın ekonomik yabancılaşma kuramı altında incelendiğinde, Lee’nin aşağıdaki sözleri ekonomik yabancılaşma olgusunu göstermektedir:

Ben henüz bir makale okudum; tütün işindeki oniki yöneticinin maaşları çiftçilerin yaptığı otuzbin tütünden daha çokmuş. İşte

bundan oldu- işçiler hiçbir zaman, onların ürettiklerini geri satın almak için yeterince yaratamadılar. (s.50)

Bu arada önemli bir noktaya dikkat çekilmektedir: Karl Marx'ın ekonomik “yabancılaşma” sorununa çözüm olarak getirdiği kapitalist devletin yıkılıp, yerine sosyalizmin kurulması düşüncesine, Arthur Miller kesinlikle katılmamaktadır. Buna göre, Miller, her ne kadar gençliğinde Marx yanlısı olsa da, bu tezde daha önce de belirtildiği gibi; Miller'ın bir tiyatro yazarı olarak misyonu Amerikan kapitalist düzenini yıkmak değildir. Tam aksine Arthur Miller, kapitalist sistemde bir şekilde bireyleri ayakta tutarak ve onların söz konusu sistemde öz benliklerine ve insani değerlere daha çok önem vermelerini ümit ederek, toplumla bu bireyleri kaynaştırmak istemektedir. Miller bu görüşlerini destekleyen düşüncelerini Christopher Bigsby ile yaptığı söyleşide şöyle vurgulamaktadır:

Biz yeni bir evren yaratmayı istiyoruz ve her insan kendi öz benliğiyle bu evreni yaratacaktır... İşte bu yüzden Amerika'nın büyük bir sosyalist geleneği yoktur. (ed. Bigsby, Arthur Miller And Company, s.15)

Aynı söyleşide, yukarıda alıntı yapılan sözlerin hemen ardından, Bigsby'nin aşağıdaki şu sorusunu olumlu olarak teyit eden Arthur Miller; kendisinin tiyatro yazarı olarak amacını bir kez daha netleştirmektedir:

Bigsby: Siz bununla yazarın; topluma karşı geleceğine, yeni bir düşünce bularak gerçekte onun Amerikan toplumunun arketipi (archetype) olmasını mı kastediyorsunuz?

Miller: Evet, düşüncelerimi güzel bir şekilde ortaya koydunuz. (Arthur Miller And Company, s.15)

Genel olarak, oyunda “Amerikan hülyası”nın maddecilik tutkusuna kendilerini kaptıranların, birtakım ahlaki değerlerini yitirdiklerini ve bu

bireylerin insan ilişkilerini çıkar elde etme ve maddiyat üzerine dayandırdıkları görülmektedir. Bunun sonucunda da bireylerin birbirlerine yabancılaşmaları başlamaktadır.

“The American Clock” oyununun II. Perdesine bakıldığında, ekonomik krizden önce çok zengin bir işadamı olan Moe Baums annesine ve karısına pahalı mücevherler hediye etmektedir. Krizden sonra mal varlığının hepsini kaybeden Moe Baums annesinden borç para istediğinde, onun oğlundan parasını esirgemesi ve oğluna bir yabancı gibi davranması; maddecilik tutkusu yüzünden doğan aile içi yabancılaşmaya bir örnektir. Moe’nun karısı Rose, kayınvalidesinin öz oğluna yaptığını aşağıda şöyle eleştirmektedir: “Onun annesi buhranın devam ettiğini söylüyor. Bu arada onun parmağındaki elmasları görünce, gözleriniz kamaşır. Bunları ona o vermişti! İnsanların çürümüşlüğü! ” (s.73)

Diğer yandan, ikinci perdede, Wap’a kayıt için başvuranlardan biri olan Dugan; Amerikan kapitalist toplumundaki gözlerini para bürümüş insanların, insani ilişkilerden gittikçe uzaklaştıklarını, birbirlerine güvenmediklerini ve hatta günün birinde onların herkese düşman olabileceklerini şu şekilde ima etmektedir: “Bu ülkenin sonu, onlar ağaçların tepesinde birbirlerine hindistan cevizleri atarlarken gelecek.” (s. 61)

Arthur Miller,1929 ekonomik buhranında insanlar arasında oluşan güvensizlik duyguları konusunda şunları söylemektedir: “Sanki sahilde çıplak kalmıştınız. Yaslanacak hiçbir şey yoktu. Hiçbir yerde güvenlik kalmamıştı.” (ed.Bigsby, Arthur Miller And Company, s. 19)

Arthur Miller her ne kadar 1930’lu yıllardaki ekonomik kriz dönemini bütün çarpıcı gerçekleriyle gözler önüne serse de, Miller’ın genel olarak oyunlarındaki iyimser bakış açısının bu oyunda da mevcut olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin; 1980 yılında Leonard Moss’un, Arthur Miller ile yaptığı bir röportajda, Miller Amerika’da yorgun da olsa bir umut etme

faktörünün devam etmekte olduğunu ve böylece Amerikanın tarihini şekillendirmede, kendisinin de sahip olduğu bu umudun büyük payı olduğuna inandığını söylemektedir. (ed.Roudane, Conversations with Arthur Miller, s.328)

Steve Centola'nın, 1990 yılında Arthur Miller ile yaptığı diğer bir röportajda Miller, toplumsal şartlar ne olursa olsun, bireyin kendisini kurtarması için, mücadele etmesi gerektiğinin altını çizmektedir. (Arthur Miller in Conversation, s. 47)

“The American Clock” oyununda, yukarıdaki bağlamda kendisini kurtarmayı başarmış bireylere rastlanmaktadır. Örneğin; Moe Baums ekonomik yönden olmasa bile, psikolojik açıdan kendisini ekonomik krizin etkisinden şöyle kurtarmıştır: Moe Baums ayakta durabilmeyi başarmıştır çünkü o da; oyundaki hikayelerin anlatıcıları olan zengin işadamı Arthur Robertson ve Moe'nun oğlu Lee Baums gibi, en sonunda “Amerikan hülyası”nın olumsuz sonuçları ile yüzleşmiş ve bu krizden kendisini suçlamayarak çıkmıştır. Öte yandan, diğer işadamları; örneğin, Randolph Morgan, Jesse Livermore gibi, “Amerikan hülyası”nın sonuçlarından kendilerini sorumlu tutmuş ve bu hülyanın gerçekleri ile yüzleşmek yerine intihar etmeyi tercih etmişlerdir.

Arthur Miller içinde bulunduğu toplumda bireyin mücadele etmesi gerektiği konusunda önemli olan noktanın bireyin öz benliği ile toplumsal benliğini karıştırmaması veya bireyin öz benliğini, işindeki başarısı ile veya başarısızlığıyla özdeşleştirmemesi olduğunu vurgulamaktadır. Böylece, Miller’a göre bireyin “yabancılaşma” sorunu da aşılabilecektir. (ed.Roudane, Conversations with Arthur Miller, s.312) Moe Baums hayatında paradan ve işinden başka değerlerin de olduğunu sonuçta anlayarak ailesine psikolojik olarak destek vererek, krizi ve “yabancılaşma” sorununu aşmayı başarabilen bireylerdendir. Bunun yanında Moe Baums “Amerikan hülyası”nın

gerçeklerinden kaçmak yerine; bunları kabul edip hayatına kaldığı yerden devam edebilmiştir.

“The American Clock” oyununun en son sahnesinde göze çarpan bir bölüm ise 70’li yaşlarına gelmiş olan Lee’nin birkaç yıl önce ölen annesi hakkındaki konuştuğu bölümdür. Buna göre, Lee Baums annesini aşağıda Amerika’ya benzeterek, ona hayranlığını şöyle belirtmektedir:

O aynı ülke gibiydi; paraya saplantılı... Yine de onun bütün yenilgileriyle, o dünyanın daha iyi bir son olmak için varolduğuna inandı. – Bilmiyorum; tek bildiğim ve emin olduğum, onu her düşündüğümde yaşamın her zaman önde gittiğinin sonucuna varıyorum. (s. 85)

Yukarıdaki alıntıda anlatılmak istenen şudur: Rose Baums Amerikan karakterlerinin (maddecilik hevesi, özgürlük tutkusu gibi) özelliklerini taşımasına rağmen onu çoğu insandan farklı kılan şey, Rose’un “Amerikan hülyası”nın olumsuz sonuçlarını göğüsleyerek ayakta kalma mücadelesidir. Bu bakımdan, Rose Baums tipi Amerikan özgürlük anıtındaki elinde meşale ile dimdik duran ve Amerika’nın sembolü olan kadın heykeli çağrıştırmaktadır. Nitekim, oyun Robertson’un sembolik olan şu cümlesi ile biter: “Bence Birleşik Devletleri kurtarmış olan şey inançtır.” (s.86)

Amerikan kapitalist toplumunun ‘başarıyı yakalamak ve zengin olmak istemek’ gibi kültür değerlerini (bu değerler aynı zamanda “Amerikan hülyası”nın da unsurlarıdır), bireyden gerçekleştirmesini beklemesi, bunları yerine getiremeyen bireyin kendisini başarısız hissederek, “yabancılaşma”sına sebep olmaktadır. “The American Clock” oyununda “Amerikan hülyası” sonucu ““yabancılaşma” olgusu”nu bütün gerçekleriyle

ele alan Arthur Miller, her şeye rağmen geleceğe aşağıdaki sözlerinde umutla bakmaktadır:

Ben, insan soyunun devam eden felaketinde, tarafsız bir gözlemciyim. Bizim bütün maceramız muhtemel olan en kötü sonla sonuçlansa bile, benim için bu sürpriz olmazdı... Ben bu sonu iyileştirmek için; fazla bir katkı olmasa da , elimden ne gelirse yapmayı denerim. (ed.Roudane, Conversations with Arthur Miller , s.289)

Bu bağlamda, Arthur Miller için önemli olan nokta şudur: Bireyde “Amerikan hülyası”nın olumsuz etkileri sonucu oluşan “yabancılaşma” sorunu ile birey isterse kişiliğini ortaya koyarak ve insani ilişkilere önem vererek mücadele edebilir. Dolayısıyla, Miller’ın misyonunun, bireyin içinde bulunduğu toplumun gerçekleriyle yüzleşmesinden sonra onu, bu topluma geri kazandırmak olduğunu söylemek mümkündür. Arthur Miller’ın, Bigsby ile yaptığı bir söyleşide Miller bir yazar olarak amacını şöyle belirtmektedir: “Ben kaderci değilim. İnsan için hiçbir umudun olmadığına inanmam.” (ed.Bigsby, Arthur Miller And Company,s.20)

V. "THE LAST YANKEE" (1990) :

"The Last Yankee"(1990) oyununda dört karakter yer almaktadır ve oyun 2 sahneden oluşmaktadır. Ana karakter olan 48 yaşlarındaki Leroy Hamilton Amerika'nın kurucu atalarından biri olan Alexander Hamilton'un soyundan gelmektedir. Leroy kendi isteğiyle marangozluk mesleği yaparak sıradan bir hayatı tercih etmiştir. Patricia ile evli olan Leroy'un 7 tane çocuğu vardır. Bu arada 44 yaşında olan Patricia 21 yıldır depresyon hastalığının pençesindedir ve sonunda tedavi görmek için bir akıl hastanesine yatmıştır. Aynı hastanede depresyon hastalığından tedavi görmekte olan 68 yaşlarındaki Karen Frick ise çok zengin ve ünlü bir işadami olan John Frick'in karısıdır.

Oyun, eşlerini ziyarete gelen Leroy ile John'un hastanede karşılaşmaları ile başlar. Yeni tanışan Leroy ile John sohbet ettikçe, iki adam arasındaki değerler farkı ortaya çıkmaktadır. Örneğin Leroy'un, Alexander Hamilton'un soyundan gelip de marangozluk yapması, John'u çok şaşırtmıştır. John Frick işine son derece düşkün bir işadami olup, rekabet etmekten ve para kazanmaktan başka bir şey düşünmemektedir. Leroy ile John'un ilerleyen sohbetlerinde iki adam da birbirlerine eşlerinin hastalığından bahsederler. Leroy karısının bu hastalığını kendisinin bile yıllar sonra farkettiğini ifade eder. Frick ise Karen'ın aylar önce evin kapılarını kilitlemeye başladığını ve onun dışarıya çok uzun zamandır çıkmadığını belirtir. Bu arada Leroy, Frick'i onaylayarak aynı şeyi kendi karısının da yaptığını ve alışverişe bile yirmi yıldır kendisinin tek başına gittiğini söyler. John Frick, Leroy'a Karen'ın hastalığından bu tarafa kendisini çok yalnız hissettiğini söyler. Ayrıca, John Frick maddi durumunun çok iyi olduğunu ve yıllardır para yönünden karısının bir dediğini iki etmediğini ve ona çok rahat bir yaşam verdiğini de sözlerine ekler. Bu arada Leroy, Frick'e kendi geçmişinden söz ederek ataları ile ilgilenmediğini söyler. Böylece 1. sahne biter.

2. Sahne aynı odayı paylaşan Karen Frick ile Patricia Hamilton'un karşılıklı konuşmalarıyla başlar. Karen, Patricia'ya içini döker: Öncelikle Patricia 21

gündür doktorun kendisine verdiği ilaçları içmediğini Karen'a itiraf eder. Patricia bu şekilde içinin çok rahatladığını ve Tanrıya daha çok yaklaştığını ifade eder. Ardından Patricia kocasından şikayetçi olduğunu belirterek, onun yıllardır para kazanmayı reddettiğini söyler. Her şeye rağmen Patricia kocasını suçlamadığını da sözlerine ekler. Ayrıca, Patricia, Leroy'un paha biçilmez keski koleksiyonunu bir müzeye bağışlamak istemesine de çok kızdığını söyler. Patricia, Karen'a yakın bir zamanda eve dönebileceğini ifade eder. Karen dışarı çıktıktan sonra Patricia'nın yanına kocası gelir. Patricia, Leroy'a sinirlerinin yatışmadığını söyler. Leroy da ona son zamanlarda para kazanmak için elinden geleni yaptığını, kilise için yapmış olduğu sunağı onikibin dolara sattığını söyleyince Patricia, Leroy'un çabalarına karşı ona sempati duymaya başlar. Patricia geçmiş silmenin zamanı geldiğini ve bundan sonra önüne bakma kararı aldığını kocasına söyler. Leroy da hastalığından ötürü karısını suçlamadığını belirterek, her şeyin Patricia'nın yetiştirilme tarzından kaynaklandığını açıklar. Akabinde Leroy karısına kendisini olduğu gibi kabul etmesini önerir. Uzun konuşmaların ardından çiftin arasındaki buzlar erimeye başlar. O sırada içeriye John ile Karen çifti girer. Patricia'nın, Karen'ı cesaretlendirmesiyle Karen step dansı yapmaya başlar. Karen kocasından kendisine şarkıyla eşlik etmesini ister. O da gönülsüz olarak bunu kabul eder. Patricia, John'a şarkı söylerken karısına bakmasını rica ettiğinde, Frick aniden öfkelenir ve bağırmaya başlar. Karen ürkmüş bir şekilde Patricia'ya kocasının kendisiyle ilgilendiğini söyleyerek, Frick'den özür diler. Frick de oradakilerden olanlar için özür dileyerek odadan tek başına çıkar. Patricia, Karen'a üzülmemesini ve Leroy'un ona tempo tutabileceğini söyler. Karen tekrar dans etmeye başlar ancak bir iki dans hareketinden sonra birden durur ve adeta bir heykel gibi orada öylece kalır. Daha sonra odadan çıkar. Bu sırada Patricia, Leroy'a eve dönmek istediğini söyler. Leroy buna çok sevinir ve beraberce hastaneyi terk ederler. Böylece oyun sona erer.

Yukarıdaki özetten de anlaşıldığı üzere, Arthur Miller'ın "The Last Yankee" oyununda "Amerikan hülyası" sonucu oluşan ""yabancılaşma" olgusu" şöyle ele alınmaktadır: Amerikan kapitalist toplumunun bireyden "Amerikan

hülyası”nın unsurlarını yerine getirmesini beklediği ve Amerikan toplumunun; “Amerikan hülyası” unsurlarıyla eşdeğer olan, kültürel değerlerini (örneğin; rekabet etme, maddecilik tutkusu, statü sahibi ve popüler olma gibi) bireye benimsetmeye çalışarak, aynı anda da ona toplumsal bir kimlik rolü aşılacağı görülmektedir. Bunun üzerine, bazı bireylerin; toplumsal benliği ile öz benliği arasındaki değerler çatışması yüzünden, bunalıma girdikleri gözlemlenmektedir. Bunun sonucunda ise bu bireylerin ailelerine ve topluma yabancılaştığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, Patricia karakterinde görüldüğü gibi, “Amerikan hülyası”nı bir tutku haline getirerek, hayatlarının tek odak noktası yapan bireylerde bazı akıl hastalıkları ortaya çıkmakta ve bu yüzden de bu bireyler kendilerini toplumdan tecrit etmektedirler. Bunun yanında, oyunda Leroy karakteri aracılığıyla vurgulanmak istenen bir başka tema şudur: “Amerikan hülyası”nın unsurlarını hayatı boyunca onaylamamış olan ve kalan son ‘yankee’ yi temsil eden Leroy Hamilton, günümüzün suç ülkesi haline gelmiş olan Amerika’da artık insanlara güvensiz biri olarak tek başına kalmıştır. Ayrıca Leroy toplumsal kimliğini reddederek, atalarından miras kalan kendi ‘yankee’ kimliğine de yabancılaşmıştır. Buna rağmen, bu oyunun sonunda Miller her zaman ki iyimser tavrını sergileyerek Patricia ve Leroy çiftinin “yabancılaşma” sorununu çözmeleri konusunda açık bir kapı bırakmıştır. Buna göre; bireyler bir yandan kendi öz benliklerini ön plana çıkartıp, diğer yandan da Amerikan toplumunun değer yargılarını benimsemeden bu toplumu olduğu gibi kabul edip, severlerse işte o zaman onlar için yeni bir umut doğacaktır.

İlk olarak, oyunun ilk sahnesinde, bir akıl hastanesine eşlerini ziyarete gelen Leroy Hamilton ile John Frick birbirleriyle olan ilk karşılaşmalarında; onların davranış, konuşma ve giyim tarzlarından bu iki karakterin farklı değerlere sahip oldukları giderek anlaşılmaktadır. Örneğin; çok zengin bir işadamı olan John Frick; Amerikan toplumunda başarılı ve mevki sahibi olarak yerini almıştır. Bunun yanında Frick, “Amerikan hülyası”nın; refaha kavuşmak, başarılı bir birey olmak, bireysel girişimcilikte bulunmak gibi öğelerine tutkuyla bağlanarak, Amerikan kapitalist toplumunun kültürel değerlerine sahip çıkmaktadır. (Örneğin; maddecilik tutkusu, popüler olma,

unvan sahibi olma gibi) Kısaca, Frick'in "Amerikan hülyası"nı başarmış tipik bir Amerikan kapitalist işadamını temsil ettiği gözlemlenmektedir: "Altmış yaşlarında, katı görünen, takım elbiseleri içerisinde bir işadamıdır. Küçük bir çanta taşımaktadır." (Miller, The Last Yankee, s.1)

Öte yandan, Amerikanın kurucu atalarından biri olan Alexander Hamilton'un soyundan gelen ve Frick'in tersine, maddecilik tutkusu olmayan kırksekiz yaşındaki Leroy Hamilton yıllardan beri kendi isteğiyle marangozluk yaparak, sıradan bir hayatı tercih etmiş bir karakterdir. İlk sahnenin başında tanışan bu iki karakterin ilerleyen konuşmalarında karakter özelliklerinin tamamen zıt olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre Frick'in hırslı, bencil, maddeci ve başarıya çok önem veren bir birey olması, aynı zamanda Frick'in toplumsal benliğinin (toplumsal kimlik rolünün- statü gibi) etkisi altında yaşadığını göstermektedir. Leroy ise "Amerikan hülyası"nın maddecilik hevesini benimsemeyen ve kapitalist Amerikan toplumunun değer yargılarına aldırmayan oldukça rahat ve kendisi ile barışık bir karakterdir. Bu bağlamda Leroy kendisini toplumdan soyutlamış ve toplumun değer yargılarını reddeden bir bireydir. 1. sahnede Frick, Leroy'un soyadının Hamilton olduğunu ve onun marangozluk yaptığını duyunca çok şaşırmıştır:

Frick: Ama, bu kadar eski bir aileden gelip de – nasıl olurda marangozluk yapıyorsun?

Leroy: Sadece sevdiğim için (s.8)

Diğer yandan, Frick'in, Leroy'un kimliğini dış görünüşe ve giyilen kıyafete göre tanımlamaya çalışması, Frick'in toplumsal kimlik rolüne son derece önem verdiğini yansıtmaktadır. Örneğin, Leroy, Frick'e mesleğini söylediğinde, Frick'in buna inanamayarak Leroy'a verdiği tepki şöyledir:

Frick: Demek istiyorum ki senin şu şekildeki giyiniş tarzın ve herşeyin.

Leroy: Neden ki? Sıradan kıyafetler işte.

Frick: Hayır, sen üniversiteli bir adam gibi gözüküyorsun.(s.7)

Konuşmanın sonrasında, Frick'in sahibi olduğu kereste şirketine eskiden Leroy'un marangoz önlüğü içerisinde gelip, kendisinden kontrplaklar satın aldığını hatırladığı anda, Frick'in 'aşağılayıcı bir tavırla' Leroy'a şunları söylemesi; Frick'in bireyi öz benlikten çok, toplumsal kimlik rolüne göre değerlendirdiğinin göstergesidir: "Eğer seni şimdi önlükle görseydim tanırdım...Şu kıyafetlerin insanı nasıl değiştireceği akıl almaz, öyle değil mi? " (s. 8)

Bilindiği gibi, Amerikan toplumunda iş kavramına büyük önem verilmektedir. Buna göre, toplum tarafından bireyden yerine getirilmesi beklenen "Amerikan hülyası"nın unsurları olan iş ve başarı kavramları aynı zamanda, Amerikan toplumunun kültürel değerlerinin vazgeçilmez unsurlarıdır. Erich Fromm'un bakış açısında, bireyin toplumsal kimliğinin; onun özünde ne olduğu ile değil, onun sahip olduğu şeyler ile belirlendiği "Amerikan hülyası" ve "yabancılaşma" bölümünde detaylıca anlatılmıştır. "The Last Yankee" oyununda Leroy'un şu sözleri Amerikan toplumunun maddiyata ve statüye önem veren değer yargılarına ve çifte standartlarına karşı bir sitem içermektedir: "Peki eşitlik ilkesi ne olacak veya bu nasıl bir ülke? Demek istiyorum ki bir marangozum diye utanç mı duymam gerekir?" (s.10)

Amerikan kültürünün değerlerini benimseyen Frick karakterine bakıldığında da, onun gerçeklerle yüzleşmek istemeyerek, kendini kandıran bir Amerikalı olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin Frick, karısı Karen'in depresyonda olduğu gerçeğine yüzeysel bakarak, Karen'in iyimserliğini yitirmesinden ötürü bu hale geldiğini şöyle savunmaktadır:"Hemen hemen istediği her şeye sahip olan bir kadın. Birdenbire, o hiçbir yerde... O bütün iyimserliğini yitirdi." (s.5)

Ayrıca, Frick maddiyat dışında büyük bir sıkıntının olamayacağına inanmakta ve mutluluğu para elde etme ile bağdaştırmaktadır. Frick'in bu konudaki şu yorumları; aslında temelini Amerikan Bağımsızlık Bildirgesinde yer alan "Amerikan hülyası"nın tanımındaki mutluluk unsurunun ekonomik refaha ulaşmakla sağlanabileceği idealinden almaktadır: "Ben bir türlü anlam veremiyorum. Ödenemeyen hiçbir hesap yok; bizim durumumuz belli; o güzel bir eve sahip... Dünyada gerçekten bir sıkıntı yok. " (s.4)

Oysa oyunun 2. sahnesinde Frick'in sürekli işiyle ilgilenmesinden ve karısı Karen'in ruhsal ihtiyaçlarını (örneğin; şefkat, sevgi, destek ve anlayış gösterilmesi gibi) anlamamakta direnmesi yüzünden, Karen'in depresyona girmiş olduğu gözlemlenmektedir. Bunun yanında, Karen'in değerleri de Frick'in değerlerinin zıttıdır. Karen maddiyata önem veren bir karakter değildir. Örneğin; 2. sahnede aynı akıl hastanesinde depresyon tedavisi gören Leroy'un karısı Pat ile zaman zaman dertleşen Karen'in ; aşağıda Pat'e söylediği şu sözleri onun maddiyattan çok huzura ihtiyacı olduğunu göstermektedir: "Karen: Keşke, çiftlikte yaptığımız gibi, biraz sebze yetiştirebilseydik." (s.18)

Karen'in yukarıdaki sözleri aynı zamanda onun şehir hayatından da bıkmış olduğunun göstergesidir. Karen ile kocası Frick'in arasındaki değerler farkı karı kocayı birbirinden uzaklaştırmış, onların arasındaki iletişim kopukluğu ve sonrasında gözlemlenen "Yabancılaşma olgusu"nu meydana getirmektedir. Bir başka deyişle Amerikan kapitalist toplumunun kültürel değerlerini benimseyerek (ki bu değerler aynı anda "Amerikan hülyası"nın toplum tarafından yerine getirilmesi beklenen ve daha önce bahsedilen unsurlarını kapsamaktadır.) toplumsal kimlik rolünün etkisi altında yaşayan Frick ile öz benliğini bulmaya çalışan Karen arasında doğan farklı değer yargılarından ötürü bu çiftin birbirinden uzaklaştıkları anlaşılmaktadır. Frick, "Amerikan hülyası"nın bütün unsurlarını başarak, toplumdaki yerini almış zengin ve saygın bir işadamıdır. Ancak Frick mutluluğu para ile ölçmektedir. Karen ise kocasından paradan çok ilgi, sevgi ve onay beklemektedir. Örneğin; 2.

sahnede hastanede Karen çok sevdiği step dansı için giydiği kostümle dans etmek istemiş fakat Frick, karısının dans ederek mutlu olmak istemesine bir anlam veremeyerek ve bunu toplumun tuhaf karşılayacağını belirterek, aşağıdaki Pat ile olan konuşmasında karısını şu şekilde onaylamamıştır:

Patricia: O senin eleştirilerinden dolayı dehşete düşüyor. Fakat eğer sen onu takdir etseydin... Sen step dansı sever misin?

Frick: ...Bana kalırsa, onun yaşındaki bir kadının dans etmesinin normal olduğunu söyleyemem. (s.34)

Frick'in yukarıdaki konuşması üzerine Patricia, Frick'e Karen'ın dans etmekten hoşlandığını ve bunun onun kendisini iyi hissetmesine sebep olduğunu belirtmiştir. Öte yandan, Patricia'nın bu sözlerinin hemen ardından Frick'in, Patricia'ya vermiş olduğu yanıt Frick'in bencil ve işten başka bir şey düşünmeyen biri olduğunu göstermektedir: "Valla, ben şu an bizim petrol işimizi kurmaya çalışıyorum ve bu konuda çok rekabet var." (Miller, s.34)

Bunun yanında, Frick'in toplumsal önyargıların etkisi altında kaldığı ve karısının dans etmek istemesine; toplumun önyargısı ile baktığı aşağıdaki Pat ile yaptığı şu konuşmasından ortaya çıkmaktadır:

Patricia: Bay Frick, neyin normal olduğunu kim bilir?

Frick: Demek istediğin sabah ikide yataktan kalkıp, bir çift step dansı ayakkabısı giymek bu ülkede ortak bir vaka mıdır? Ben hiç de öyle sanmıyorum. (s.35)

Öte yandan Leroy Hamilton ile onun hastanede tedavi gören karısı Patricia (aynı Frick ve Karen gibi) aralarındaki değerler farkından dolayı birbirlerine yabancılaşmışlardır. Daha önce belirtildiği gibi Leroy Hamilton, Amerikanın kurucularından biri olan Alexander Hamilton'ın soyundan gelmektedir. Buna rağmen Leroy, zengin ve tanınmış biri olmaktan ziyade sıradan bir marangoz

olmayı tercih ederek, içinde bulunduğu rekabetçi toplumun değerlerini kabul etmemektedir. Leroy'un aksine karısı Patricia ise maddiyata, başarı kavramına ve rekabete önem veren bir karakterdir. Oyunda Leroy'un Amerikan toplumundaki diğer tanınmış ve zengin bireyler gibi (örneğin, hırslı olmak, daha iyi bir ev ve araba sahibi olmayı istemek, işinde çok kar elde etmeyi hedeflemek) olmadığından dolayı, Patricia'nın yıllardır kocasını eleştirdiği ortaya çıkmaktadır. Leroy para kazanma tutkusu olan bir birey değildir. Patricia'nın kaldıkları hastanede sık sık özel hayatını paylaştığı Karen'a, Leroy hakkında şunları söylemesi bunun bir örneğidir: "O tamamen para kazanmayı reddetti, bizim çocuklarımızın her biri hemen hemen isimlerini yazabildiklerinden beri çalışmak zorunda kalmıştır." (s.15)

Christopher Bigsby'nin "The Last Yankee" oyunu üzerine yorum yaptığı bir yazısında, Bigsby, Patricia karakteri hakkında şunları ifade etmektedir: Patricia "hayatı; onun kocasının katılmayı reddettiği bir yarış olarak görmektedir." (The Cambridge Companion to Arthur Miller, s.174) Bigsby'nin belirttiği gibi Patricia Amerikan kapitalist toplumunun değer yargılarını taşımaktadır. Örneğin; 2. sahnede Patricia; kendisinin yıllardır depresyonda olmasından kocasını sorumlu tuttuğunu ileri sürerek, Leroy'un ona yeni bir araba bile satın almadığını Karen'a şöyle şikayet etmektedir: "Patricia: (Birden kabaran bir öfkeyle) Ben, daha ilk bakışta satın alınmış ikinci el olan dokuz yaşındaki Chevrolet ile dolaşmayı kabul etmiyorum! " (s.16)

Daha da ötesi, Patricia'nın maddiyata olan düşkünlüğünün, onun manevi değerleri hiçe saymasına sebep olduğu görülmektedir. Patricia, kocasının sahip olduğu ve bir hatıra olarak sakladığı antika eşyalarını, Leroy'un bir müzeye vermek istemesine; Karen ile aralarında geçen bir konuşmada şöyle tepki göstermektedir:

Aslına bakarsan pozitif düşünmek zorundayım. Fakat bu inanılmaz- o ciddi bir şekilde onun testeresini ve keski koleksiyonunu müzeye bağışlamaktan bahsediyor! – O aletlerin

bazıları Amerika Birleşik Devletleri kadar eskidir, onlar bir servet değerinde olabilirler! (s.17)

Diğer yandan, oyunda vurgulanan önemli bir konu da; Patricia'nın maddiyatçı bir birey olmasının temelinde; onun içinde bulunduğu Amerikan toplumunun değer yargılarına göre yetiştirilmesinin yattığı ima edilmektedir. Bu da Leroy karakteri vasıtasıyla yansıtılmaktadır. Leroy, Patricia'ya onun hastalığının gelişmesinde kendisinin bir suçu olmadığını söyleyerek, gerçekte tüm sorunların karısının ailesi tarafından yetiştirilme tarzından dolayı meydana geldiğini Patrici'a ile hastanede yaptığı görüşmede şöyle ifade etmektedir: "Sizin her biriniz ve hepiniz otomatik olarak, sırf adınız Sorgenson olduğu için çizginin başına geçmek için gidiyordunuz ve hayat hiç de öyle değildir. İşte bu yüzden sen hasta oldun." (s.25) Burada Arthur Miller, Leroy aracılığıyla Patricia'nın toplumsal kimlik rolüne dikkat çekmektedir. Leroy bir yandan bu gerçeği karısının yüzüne vururken bir yandan da onu olduğu gibi kabul ettiğini şu sözleriyle anlatmaktadır: "Uzun zamandan beri seni suçlamaktan vazgeçtim Patricia, bu senin yetiştirilme tarzın." (s.25)

Görülmektedir ki, Miller, diğer oyunlarında olduğu gibi, "The Last Yankee" oyununda da bireyin öz benliği ile toplumsal benlik değerlerinin çatışması sonucunda, onun topluma ve ailesine yabancılaştığı gerçeğini gözler önüne sermektedir. Buna rağmen, daha önce de belirttiği gibi Miller'ın oyunlarında "yabancılaşma" sorunu konusunda bir kaos yaratmak yerine, bireyin toplumu olduğu gibi kabul etmesini hedefleyerek, onu bir şekilde toplumla uzlaştırmaya çalıştığı görülmektedir.

"The Last Yankee" oyununda altı çizilmeye çalışılan bir başka nokta ise "yabancılaşma" probleminin Amerikan toplumunda giderek arttığı ve bunun neticesinde bu sorunu yaşayan bireylerin akıl hastanelerini doldurduklarıdır. Örneğin oyunun ilk sahnesinde Frick, Leroy'a akıl hastanesinin geniş park yerini dolduran ziyaretçilerin gelip, gitmesinin, hastanenin dışarıya bakan

güzel manzarasıyla ne kadar zıt olduğunu ima eder: “Onları bir oraya, bir buraya yürürken görmek, bunu söylemek çok zor” (s.1)

Leroy ve Frick’in aralarında geçen konuşmalarda iki adamın da ortak noktalarının; onların eşlerinin hastaneye gelmeden önce yıllardır evlerinden dışarıya çıkmak istememeleri olduğu anlaşılır. Gerek Frick’in, gerekse de Leroy’un eşi hem ailesine hem de topluma yabancılaşmışlar ve bunalıma girerek kendilerini eve hapsedmişlerdir:

Leroy: Çoğu uyumayı sever. Bunu anladım. O her öğleden sonra şekerleme yapardı. Daha uzun ve daha uzun.

Frick: Benimki de. Fakat sonra yaklaşık altı, sekiz ay önce bütün kapıların kilitli tutulması konusunda tedirgindi... Ben nihayet alışverişi yapmak zorunda kaldım, o dışarıya gidemiyordu.

Leroy: Hı hı, ben alışverişi yirmi yıldır yapmaktayım. (s.3)

Arthur Miller, 1984 yılında Steven R. Centola ile yapmış olduğu bir söyleşide toplumun değer yargıları ile çatışan kimselerin sonunun bunalıma kadar gittiğini şöyle belirtmektedir:

Toplum birey üzerinde o kadar ağır taleplerde bulunuyor ki o en sonunda bireyselliğini yitirmek zorunda kalıyor. Ve bizde yüksek bir yüzdede ruh sağlığını yitirenler ve nevrozlular var. (ed.Roudane, Conversations with Arthur Miller , s.346)

“The Last Yankee” oyununda Patricia’nın yukarıdaki konu ile ilgili olarak Karen’a söylediği şu sözler de günümüzde Amerika’da mevcut olan birçok akıl hastanesinin giderek arttığına bir örnektir: “Diğer hastalıklara oranla hastanelerde depresyona yakalanmış daha çok insan vardır.” (s. 17) Öte yandan Patricia’nın yanılsamaya düştüğü şey zengin insanların depresyona girmeyeceği düşüncesidir: “Bu ülkede herhangi biri herhangi bir hisle

depresyona girmek zorundadır. Sanırım, eğer gerçekten zengin değilsen.” (s. 17) Konuşmanın devamında Patricia, Karen’in çok zengin olduğunu öğrendiğinde, onun depresyonda olmasına çok şaşırır. Bu da bir kere daha “Amerikan hülyası”nın refaha kavuşma unsurunun tutkusu içinde olan bir bireyin, mutluluğu maddiyat ile ölçerek ne derece bir yanılsamaya düştüğünün örneğidir.

Şu ana kadar bireyin ailesine ve topluma yabancılaşmasının; onun öz benliği ile toplumsal benliği arasındaki değerler çatışmasından ileri geldiği açıklanmıştır. Bunun yanında, toplumun değer yargılarını gözü kapalı benimseyen ve “Amerikan hülyası”nın unsurlarına tutkuyla bağlanan bazı bireylerin bir takım yanılsamalara düşerek bunalıma girdikleri ve bunun sonucunda kendilerini aileden ve toplumdan soyutladıkları da vurgulanmıştır. “The Last Yankee” oyununa bu açıdan tekrar bakıldığında “Yabancılaşma olgusu”nun oyunda ne derece geliştiğini incelemek açısından oyundaki çiftlerin arasındaki ilişkilerin sırasıyla irdelenmesinde fayda vardır. Frick ve Karen çiftinin ilk olarak ilişkisi ele alındığında, Frick ve Karen arasında iletişim yönünden büyük bir uçurum olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin; Frick bu konuda Leroy’a içini şöyle dökmektedir: “Bu korkunç bir his, eve gelmeme rağmen- orada kimse yok.” (s. 4) Oysa Frick ile Karen’in aralarındaki uyumsuzluğun sebebinin Frick’in işine ve paraya aşırı düşkün olmasıdır. Oyunda Frick ve Karen’in evliliklerinin ilk yıllarında onların her konuyu konuştukları, borsadan bile bahsettikleri Frick’in şu sözlerinden anlaşılmaktadır: “Ne işle uğraşırsam uğraşayım, onun hakkında konuşmak için eve gidene kadar bekleyemezdim. Gayrimenkul, borsa her zaman ilgiliydi. Birdenbire, her neyse hiç ilgisi kalmadı. Orada ki duvarla da konuşuyor olabilirdim.” (s.4)

Frick karısının neden birden kendisini soyutladığının da farkındadır. Frick’e göre karısı umudunu yitirmiştir. “O bütün iyimserliğini yitirdi.” (s. 5) Madalyonun öteki yüzüne bakıldığında; Frick’in yıllardır sürekli daha çok zengin olmak hevesiyle işinden başka bir şey düşünmeyerek karısını ihmal

etmesi ortaya çıkmaktadır. Karen'in iyimserliğini kaybetmesi aslında Frick'in bencilliği ve söz konusu tutkularından dolayı, Karen'in "Amerikan hülyası"na karşı olan inancını kaybetmesidir. Çünkü "Amerikan hülyası"nı yerine getirerek başarı ve mutluluğun idolü olan Frick, karısına para ile değerlendirdiği mutluluğu verememiştir. Bu yüzden de Karen hem kocasına hem de Amerikan toplumuna karşı yabancılaştığı ve kendisini yıllardır eve kilitleyerek, toplumdan soyutladığı ve en sonunda akıl hastanesine yattığı görülmektedir. Karen hastanede hala (dolaylı da olsa) kocasından ilgi, sevgi ve destek beklemektedir. Ancak, Frick karısının bu ihtiyaçlarını görmemekte direnmektedir. Örneğin 2. sahnede hastanede Karen'in step dansı yapmak için kocasının kendisine şarkı söyleyerek eşlik etmesinde ısrar etmesinin altında; onun kendisiyle ilgilenilmesi isteği yatmaktadır. Frick zoraki bir biçimde Karen'a tempo tutarken, onun dansını izlememektedir. Bunu fark eden Patricia, Frick'i karısı ile ilgilenmesi konusunda uyardığında, Frick büyük bir öfkeyle şöyle bağırır: "Patricia: Lütfen ona bakar mısın? Frick: Ona bakıyorum, Allah kahretsin! " (s.4)

Frick'in kızgın olması, Karen'ı çok korkutur. Bunun üzerine Karen'in iyileşme çabaları son bulur ve Karen tekrar eski haline dönerek, kendisini çevresinden soyutlar:

Karen tamamıyla hareketsiz kalır, bir hiçliğe doğru bakmaktadır.

Patricia: Karen?

Karen onu duymuyor gibi gözükmemektedir, uzun şapkası ve kostümü içerisinde orada ayakta kalarak yüzünü boş kapıya doğru çevirir. (s.36)

Genel olarak, "The Last Yankee" oyununda "Amerikan hülyası" olgusu ve bu hülya ile eşdeğer özellikler taşıyan Amerikan kapitalist toplumun kültürel değerleri; bazı bireylerde "Yabancılaşma olgusu"nun (aile ve toplum içi) ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. "Yabancılaşma" sorunu yaşayan Karen ile Frick çifti buna bir örnektir. Kısacası bu oyunda, Amerikan toplumu değer

yargılarından kurtulamayan ve zengin bir işadamı olarak toplumsal kimlik rolünü benimseyerek maddiyata önem veren Frick ile toplumdan kendisini soyutlayarak öz benlik arayışı içinde olan ve tinsel değerlere ihtiyacı olan Karen arasındaki uyumsuzluk ve iletişim kopukluğu gözler önüne serilmektedir. Yukarıdaki bağlamda, aynı sorunu Leroy ile Patricia çifti de yaşamaktadır. Patricia kocası ile yıllardır konuşamadığı şeyleri oda arkadaşı Karen'a anlatma ihtiyacı duymaktadır: "Karen şunu söylemeliyim ki seninle konuşmak bir çeşit rahatlama yolu." (s.13) Bunun yanında, Patricia'nın yirmi yıldır depresyonda olduğu ve kocasının alışveriş yapmaya tek başına gittiği de belirtilmektedir. Bu da yıllardır aynı evde yaşayan fakat her biri yalnız olan karı kocanın "yabancılaşma" sorununun ne derece büyük olduğunu yansıtmaktadır. Daha da ötesi, Leroy karısına o denli yabancılaşmıştır ki Patricia'nın bunca yıl gelişen hastalığını bile hissedememiş olduğu görülmektedir. Leroy'un, Frick'e söylediği şu sözler bunun bir göstergesidir: "Bildiğin gibi, onlar genellikle sen onu farkedmeden uzun zaman önce hasta olurlar, ben tamamen bunu hiç farketmedim." (s. 3)

Bu arada Leroy sadece karısına ve topluma değil, aynı zamanda diğer aile üyelerine karşı ilgisiz kalmıştır. Leroy'un kendi soyağacında mevcut olan ve soyadını taşıdığı Amerika'nın kurucu atası olan; Alexander Hamilton'a karşı bile umursamaz bir tavır takındığı gözlemlenmektedir. Bu da Leroy'un, Frick ile aralarında geçen şu konuşmasında açıkça belli olmaktadır:

Frick: Aileden çoğu hala çevrende mi?

Leroy: Evet, annem ve iki erkek kardeşim.

Frick: Hayır, Hamiltonlar olarak demek istedim.

Frick: Biliyorum, fakat demek istediğim- bunlardan bazıları oldukça önemli insanlar olmalı.

Leroy: Bilemem. Onların izini hiç sürmedim.(s.9)

Leroy'un, Alexander Hamilton'u; Amerikanın kurucu atası olarak görmesinden çok, onu sıradan bir vatandaş gibi algılamasına; Frick çok şaşırarak, şu şekilde tepki göstermiştir:

Frick: Alexander Hamilton'un öneminin farkındasındır, öyle değil mi?

Leroy: Onu aşağı yukarı biliyorum.

Frick: Aşağı yukarı! O en önemli kurucu atalardan biriydi.

Leroy: Evet, sanırım öyle.

Frick: Onun hakkında yazılar okudun, öyle değil mi?

Leroy: Tabiki kesinlikle... Onun hakkındaki şeyleri okudum. (s.9)

Leroy'un yukarıdaki sözlerinden de anlaşıldığı üzere, Leroy kendi 'Yankee' kimliğine yabancılaşmıştır. 2. sahnede Leroy'un, Frick'e şunları söylemesi de bunun bir örneğidir: "Senin ne olduğunu bilmiyorum ama ben sadece dilsiz ve bataklıkta kalmış bir yankeeyim" (s.10) Oyunda, ilgi çeken bir diğer konu ise Leroy, günümüzde artık eski mitteki gibi her türlü fırsattan yararlanmasını bilen ve "Amerikan hülyası" peşinde koşan bir 'yankee' değildir. Leroy'un kendisine son 'yankee' demesinin nedeni de onun Amerikan mitinin değerlerini (rekabet etmek, maddecilik ve refaha kavuşmak gibi) tamamıyla reddederek, geçmişi silme isteğidir: "Valla, bütün umudum son 'yankee' olmamdır ki böylece insanlar yüzyıl önce yaşamaktansa, günümüzde yaşamaya başlayabilirler. "(s.28)

Ayrıca Leroy'un temsil ettiği modern çağın 'Yankee' sinin artık yalnız, topluma yabancılaşmış ve insanlara güvenmeyen bir birey haline gelmiş olduğu gözlemlenmektedir. Hastane odasında, Patricia ile Leroy'un arasında geçen aşağıdaki konuşmada Patricia gerçekleri kocasının yüzüne şöyle vurmaktadır:

Patricia: Sen de depresyondasın, Leroy! Çünkü sen insanlardan korkuyorsun, Sen gerçekten hiç kimseye güvenmiyorsun, ve bu

da, aklıma gelmişken, senin hiçbir zaman para kazanamadığının bir sebebidir....

Leroy: Bana yardım etmesi için yanıma aldığım en son insanoğlu, benim yarım inç olan Stanley marka keskimi çaldı. (s.26)

Böylece, günümüz çağdaş Amerika'sında Leroy vasıtasıyla 'yankee' kimliğinin artık değişmiş olduğu görülmektedir. Son 'yankee' olan Leroy artık yalnız, çevresine karşı mutsuz ve güvensiz bir 'yankee'dir. Bunun yanında, Leroy'un 'yankee' kimliğine yabancılaşmasının temelinde; Amerikanın hırs ve rekabet içeren kültürel değerleri ve Amerikan kapitalist toplumunun giderek yozlaşmaya yüz tutmuş bir hale geldiği gerçeği yatmaktadır. Modern çağda suç işleme oranları artan Amerika'da; madalyonun öteki yüzüne bakıldığında, aslında Leroy'un toplumdan kendisini soyutlamasına Patricia'nın da bir derece hak verdiği görülmektedir. Örneğin; 2. sahnede hastanede Patricia, Karen ile dertleşirken, onun ağlamaklı bir şekilde Amerikan kapitalist sistemini kastederek, Leroy hakkında şunları söylemesi dikkat çekicidir:

Sen hiç Amerikan 'Yankee' lerini duydun mu? Hayatında duymamışsındır. Onun vergilerini yükseltip, onu kör bir hale getirerek soyar; Yankee ise orada tek başına, sadece oturur ve gittikçe üzülür, daha çok üzülür. (s.16)

"The Last Yankee" oyununda Amerikan kapitalist toplumunun ne derece yozlaştığı bazı bireylerinin sergilediği iki yüzlülükte gösterilmektedir. Örneğin; Patricia'nın kızkardeşleri, onun devletin akıl hastanesine yatmasını onaylamamaktadırlar. Bunun yerine, onların Patricia'yı parasını kendilerinin ödeyeceklerini söylemiş oldukları, özel, ünlü ve çok pahalı bir akıl hastanesine göndermek istedikleri anlaşılır. Ancak Leroy bu teklifi kabul etmediğini belirtir. Çünkü Leroy'a göre, Patricia'nın kız kardeşleri onun iyiliğini istediği için değil de, çevresindekilere gösteriş yapmak için böyle bir girişimde bulunmuşlardır. Leroy 1. sahnede bunu Frick'e şöyle anlatır: "Böylece onlar, kız kardeşinin Rogers Pavillion'da kaldığını oraya buraya gittiklerinde

söyleyecekler, hepsi bu. ” (s. 6) Burada Leroy’un bu teklifi kabul etmeyerek, çıkarıcı bir ‘yankee’ olmadığını, tersine dürüst ve toplumsal önyargılara karşı çıkan bir ‘yankee’ olduğunu göstermektedir. Bu da Leroy’un son ‘yankee’ olarak farklı olduğunun şu sözleriyle bir kanıtıdır: “Onlar yardım ettiklerini sanıyorlar. Buraya gelip onların kız kardeşinin bir devlet kurumunda kalmasının bir yüzkarası olduğunu söylüyorlar. İşte bu çeşit bir yardım. Ben de dedim ki, ‘valla, ben halkım’.” (s.5) Ayrıca, 1. sahnede Amerikan toplumundaki bazı bireylerin ahlaki değerlerini ne derece yitirdikleri de Frick’in şu sözlerinden yansımaktadır: “Herkes numaracı, bu da ülkeyi mahvediyor. Birkaç hafta önce bir adam yeni duşluk başını takmak için gelmesin mi. Eskisini çıkarıp yenisini vidaladı. Bir saatte onyedi dolar.” (s. 6)

Frick aşağıdaki şu sözlerinde, Amerika’da özellikle zenci kesimlerde artan suç oranlarını ortaya koyarken; gerçekte herkese bireysel girişimcilik, özgürlük ve refaha kavuşma unsurları vadeden “Amerikan hülyası”nın içyüzünü göstermektedir: “Karım her şeyi kilitlemeye başladığında ben bunun o zencilerden ötürü olabileceğini düşündüm, biliyorsun? Çevrede çok fazla ve son derece büyük bir korku var; bütün bu suçlar.” (s.4)

Yukarıdaki alıntı Bağımsızlık Bildirgesinde yer alan; herkesin eşit haklara sahip olması maddesi ile çelişen var olan ırkçılık sorununu da açığa çıkarmaktadır.

“The Last Yankee” oyununda, vurgulanmak istenen bir başka nokta şudur: Amerikan toplumunun bireylerden yerine getirmesini beklediği “Amerikan hülyası”nın ‘başarı elde etme’ unsurunu bazı bireylerin büyük bir takıntı haline getirdikleri gözlemlenmektedir. Bunun neticesinde bu bireylerden bazılarının kendilerini toplumdan soyutladıkları, bazılarının da intihar teşebbüsüne kadar gittikleri görülmektedir. Örneğin; Patricia’nın yıllardır kocasının (diğer işadamları gibi) para kazanmasını ve başarı elde etmesini arzu ederek, bunu bir takıntı haline getirdiği anlaşılmaktadır. Onun bu arzusu gerçekleşmediği için, Patricia topluma ve kocasına yabancılaşmıştır. Daha önce de belirtildiği

gibi, Leroy bu konuda karısını suçlamaktadır. Çünkü Leroy, Patricia'nın ailesi tarafından toplumsal değerler ve önyargılar içerisinde yetiştirildiğine inanmaktadır. Patricia ise zengin olma hevesi içerisinde bulunmayan Leroy'u bilinçaltında suçlamakta ve kocasını başarısız bulmaktadır. Patricia'nın kocasının gerçekleştirmesini beklediği "Amerikan hülyası"nın başarı unsurunu saplantı haline getirmesiyle hastaneye yattığı belli olmaktadır. Bunun yanında Patricia'nın bu hale gelmesinden kocasını sorumlu tuttuğu 2. sahnedeki hastane odasında su yüzüne çıkınca, Leroy ona şöyle tepki verir:

Leroy...Sen benden ben başarısız mıyım dememi istiyorsun ?

Patricia: Demek istediğim o değil...

Leroy: Tabi tabi, biliyorum. Ben tampona –‘Bu arabanın sürücüsü başarısızdır!’ diye bir etiket bastırıp, yapıştıracağım.Bahse girerim ki bunlardan yüz milyon tane satabilirim...(Birden öfke ile) ... Ya da belki sadece bir traktöre binerek, kendimi vurmalyım!

Patricia: Böyle bir şey söylemen çok kötü Leroy!

Leroy: İşte üzgünüm, Patty, fakat görüldüğüm kadar dilsiz değilim. Eğer abilerinle yarış etmek zorunda kalsaydım asla kazanamazdım! (s.26)

2. sahnede Patricia ile Leroy'un aralarında geçen yukarıdaki önemli konuşmalardan sonra Leroy kendisinin toplumdaki başarısızlığını şöyle kabul etmektedir: "Evet tamam, belki de ben başarısızım; fakat benim fikrime göre bu ülkede kalan diğerlerinden daha fazla başarısız değilim." (Miller, s. 27) Böylece, Leroy'un bu sözleri Amerikan toplumundaki çoğu bireyin "Amerikan hülyası"nı başaramadığını ima etmektedir. Uzun bir tartışmanın ardından Patricia kendisinin Leroy'un maddi durumundan ötürü rahatsız olduğunu şöyle itiraf eder:

Patricia: İkimizi de kandırmak istemiyorum... Sen hesapları ödeyemeyince, buna dayanamıyorum...

Leroy: Fakat, çoğunlukla ödüyorum. Ben bir marangozum- ve bu da Nuh'un gemisinin yapıldığından beri marangozlar için muhtemelen böyledir.(s.31)

The Cambridge Companion To Arthur Miller isimli kitapta, Bigsby "The Last Yankee" oyunundaki Leroy ve Patricia karakterleri hakkında şu yorumu yapmıştır:

Pat ve Leroy, eskiden olduğu gibi onların hayatlarının ritmini (ki bu ritim yıkıcı olan mitin ve onların hırs ve ihtiyaçları arasındaki zorluklar yüzünden bozulmuştur) tekrar sil baştan oluşturmak için gayret içerisinde beraberce hareket etmektedirler. (ed. Bigsby, s.177)

Yukarıda Bigsby'nin belirttiği gibi Patricia ile Leroy arasındaki yabancılaşmanın temelinde "Amerikan hülyası"nın unsurları ile iç içe olan Amerikan kapitalist toplumu kültüründe toplumsal kimlik rolünü benimseyen Patricia ile bu kimliği reddederek öz benliğine sahip çıkan Leroy arasındaki çatışma yer almaktadır. "The Last Yankee" oyununun sonlarına doğru Patricia ve Leroy çifti arasında gelişen yakınlaşma ve uzlaşma; onlar için yeni bir umudun doğduğunu göstermektedir. Bu da 2. sahnenin sonuna doğru şu şekilde belli olmaktadır:

Leroy, karısının kendisine bakışıyla karşılaşır, onun yüzünü sorgulayan bir ifade kaplar.O karısına doğru gelir ve orada durur. Bir dakika boyunca hiçbir kırıdamaz. Sonra karısı uzanır ve onun yüzüne dokunur- karısının mimiğinde hoş bir minnettarlık ifadesi vardır. Karısı dolaba doğru gider ve gece kullanılan ufak bir çantayı yatağına koyarak içine eşyalarını yerleştirir. Leroy onu bir dakikalığına seyreder.... Ve onu beklemeye başlar. O üzerine ince bir manto giymeye hazırlanır. Leroy gelir ve ona

giyinmesinde yardım eder. Karısının yüzü; içindeki şüpheyeye karşı mücadele etme tavrı ile dolmaktadır. (s.37)

Böylece, Patricia'nın kendi isteğiyle içinde bulunduğu bunalımdan iyileşme kararı aldığı gözlemlenmektedir. Sonra, bu kararında ona destek olan kocasıyla akıl hastanesinden ayrılırlar ve oyun sona erer.

“The Last Yankee” oyununda, “Amerikan hülyası”nın bazı bireyler üzerinde oluşturduğu olumsuz etkiler yüzünden, söz konusu bireylerin aile ve topluma yabancılaştıkları ve hatta bazılarının bir akıl hastanesine yatacak kadar bunalıma girdikleri görülmektedir. Bu bağlamda, Christopher Bigsby de Karen'in depresyonda olmasının sebebini; onun “Amerikan hülyası”nın ‘başarılı olmak’ unsurunu bir saplantı haline getirmesine ve bu hülyayı kendi varlığının tek odak noktası halinde algılamasına bağlamaktadır. Bigsby'e göre Patricia “bir sınır çizgisi üzerinde, arası çok da uzak olmayan akıl sağlığı ile delilik arasında, iki değişik dünya arasında olduğu gibi; mit ile gerçek, arzu ile hakikat arasında adım atmaktadır.” (The Cambridge Companion to Arthur Miller,s. 176)

“Amerikan hülyası”nı bir tutku haline getiren ve bu hülyayı başaramayan bireylerden bazılarının bunalıma girdikleri, bazılarının da sonlarının intihara kadar vardığı daha önceden belirtilmişti. “The Last Yankee” oyununa döndüğünde, bazı bireylerin yaşadıkları hayal kırıklıklarının onları intihar etmeye sürüklediği görülmektedir. Örneğin; 2. sahnede Patricia ile Karen konuşurken; konu Patricia'nın geçmişine geldiğinde; Patricia'nın anne ve babasının, çocuklarını “Amerikan hülyası”nın başarı anlayışı kavramına önem vererek yetiştirdikleri ve onlardan mutlaka bir şeyler başarmalarını bekledikleri anlaşılmaktadır. Patricia, Karen'a, kardeşi Charles'ın New England'daki bütün golf turnuvalarını kazandığını, diğer kardeşi Buzz'ın da Tokyo olimpiyatlarında sıırıyla yüksek atlamada altın madalya elde ettiğini söyler. Bunun hemen arkasından, Patricia, Karen'a onun iki kardeşinin de intihar ettiklerini açıklar. Karen, Patricia'ya bu intiharların nedenini

sorduğunda, onun şu yanıtı dikkate değerdir:”Hayal kırıklığı. Bizim hepimiz, harika olmak beklentisi içinde yetiştirildik, ve....(birden omuzlarını silkerek, durur.) Sadece olmadı.” (s.21) Patricia’nın kardeşlerinin hikayesinden de anlaşıldığı gibi, “Amerikan hülyası”nın benimsetilmeye çalışılan başarı kavramının, bireyler üzerinde ne derece olumsuz etkiler yarattığı ve psikolojik baskılar yaptığı son derece açıktır.

“The Last Yankee” oyununda Arthur Miller’ın bir yazar olarak “yabancılaşma” sorununa nasıl yaklaştığına ve bu soruna nasıl bir çözüm konusu aradığına bakıldığında, Miller’ın tezimizde diğer oyunlarında da olduğu gibi iyimser bir yaklaşım sergilediği ortaya çıkmaktadır. Miller, bu iyimser bakışını bu oyundaki karakterler aracılığıyla şöyle yansıtmaktadır: Örneğin; Leroy toplumsal kimlik rolünü benimsemeyerek öz benliğine sahip çıkmış ve kendisiyle son derece barışık bir karakterdir. Leroy karakteri bu açıdan Miller’ın bazı röportajlarında dile getirdiği bireyin özbenliğine sahip çıkması gerektiği düşüncesini temsil etmektedir. Ancak, Arthur Miller tezimizde daha önce de açıklandığı gibi; bireyin kendisini toplumdan soyutlamasından yana değildir. “The Last Yankee” oyununun en sonunda Patricia ile Leroy’un nasıl uzlaştığına geçmeden önce, Arthur Miller’ın yukarıdaki düşüncelerini açığa vurduğu Timebends isimli kitabında, Miller yabancılaşmış bir bireyin topluma geri kazandırılması konusunda şunları ileri sürmektedir: “İnsanların birbirlerini kandırma yollarını aramakta olmaları yerine, birbirlerine yardım ederek insanı dostça kucaklaması insanın hakiki konumudur. ” (s.111) Christopher Bigsby, Miller’ın “yabancılaşma” sorunu yaşayan bireyleri uzlaştırmak istediğini teyit ederek, “The Last Yankee” oyununda böyle bir uzlaşma sağlandığını şöyle ifade etmektedir:”Bireyi bireye ve herbirini de topluma bağlayan şey ortak bir anlaşmadır.” (ed.Bigsby, The Cambridge Companion to Arthur Miller,s. 173)

Oyunda, Patricia ve Leroy’un nasıl uzlaştığına bakıldığında, bu çiftin nihayet birbirlerini olduğu gibi kabul ederek ve birbirlerine daha anlayışlı davranarak aralarındaki “yabancılaşma” problemini çözmede büyük bir adım

attıkları gözlemlenmektedir. Örneğin, Patricia ile Leroy'un aralarında geçen şu konuşması; aynı zamanda karı koca arasındaki iletişim kopukluğunun oyunun sonuna doğru giderek azalmasının bir başlangıcıdır:

Patricia: Sen de rekabet ediyorsun öyle değil mi? En azından senin zihninde bu böyle olmalı?

Leroy: Sadece kendimle. Bizler gerçekten bütünüyle tek bir kişi çizgisindeyiz, Pat ben bunu o yıllarda öğrendim.

Patricia: Bu çok güzel. Bu fikri nereden aldın?

Leroy: Bilmiyorum. Her şey sana bağlı, Pat eğer kendini hazır hissediyorsan eve gidelim. Şimdi veya perşembe veya ne zaman olursa. (s.28)

Yukarıdaki konuşmasının ardından Leroy, karısına en iyi ilacın onun kendisine güvenmesi olduğunu ifade eder. Leroy akabinde Patricia'ya şunları söyler: " Senin bu durumunun üstesinden gelebilmen için ben sürekli umut etmeyi sürdürdüm." (s.29) Burada Leroy'un iyimserliğinin bu çiftin yaklaşmasında etkili olduğu görülmektedir. Ayrıca, Leroy'un karısına oğlunun hastalığı hakkında söylediği şu sözler de Arthur Miller'ın bireyin öz benliğini bulması gerektiği konusundaki düşüncelerini çağrıştırmaktadır: "Biliyorum ki bu sen değildin, o lanet olası haplardı."(s.29) Özellikle Leroy'un karısına yaptığı şu konuşması; gerçekte Arthur Miller'ın misyonu konusundaki düşüncelerinin bir yansımasıdır: " Hayat hakkında pozitif olduğun zaman, senden iyisi yoktur." (s.30) Ayrıca, Leroy'un, Patricia'ya sarfettiği şu cümlesi sanki Arthur Miller'ın kendi ağzından çıkmış gibidir ve Amerikan toplumunun bütün bireylerine hitap etmektedir:"Bunu tekrar söylüyorum, çünkü bu seni delirmekten alıkoyan tek şeydir. Sen bu dünyayı sevmek zorundasın. "(s.32)

Böylece Miller'ın, bireyin toplumla ne kadar uyumsuzluk içinde olursa olsun, içinde bulunduğu bu toplumu olduğu gibi kabul etmesini dileyerek; bireyin kendisini toplumdan soyutlamamasını, var gücüyle yaşamına devam etmesini önerdiği söylenebilir. Örneğin; Leroy ile Patricia'nın uzlaşmasındaki ilk

adımlar; Leroy'un Patricia'dan onu olduğu gibi kabul etmesini istemesiyle ve Patricia'nın da bunu onaylamasıyla atılmaktadır. Bu konuda Leroy'un şu sözleri Patricia'nın, Leroy hakkındaki olumsuz düşüncelerini yok etmesini sağlamıştır: "Leroy: Beni ufalaman (ezmen) hiçbir şey değiştirmez ve harikulade yapmaz.(Patricia onu anlamakta gibidir.) "(s. 32)

Oyunun en sonunda Patricia'nın, Leroy ile karşılıklı konuşmalarının ardından onun kocasını olduğu gibi kabul etmeye çalışarak, yirmibir yıldır içinde bulunduğu depresyondan kendi iradesi ile kurtulmaya karar verdiği görülmektedir. Artık Patricia kocası ile eve dönmeye hazırdır. Bir başka deyişle, Patricia ve Leroy arasındaki iletişim kopukluğu yavaş yavaş yerini karşılıklı anlayışa bırakarak çiftin bundan sonraki hayatlarında yeni bir umudunda başlangıcı olmuştur:"Leroy:.... Pat sen çoktan yirmibir adım ilerledin. Senin eve dönmene çocuklar çok sevinecekler. " (s.38) Her şeye rağmen, Patricia sonunda geçmişe değil de geleceğe bakmaya karar verir ve oyun Patricia'nın şu sözleriyle biter: "Benim kesinlikle tüm alın yazım; önüme bakmaktır."(s.38) Burada Arthur Miller'ın tezimizde ele alınan diğer oyunlarında da görüldüğü gibi bireyin içinde bulunduğu güç koşullarda bile kaldığı yerden yaşamaya devam edebileceği gösterilmektedir. "The Last Yankee" oyununda bu durum, Leroy'un, Frick'e söylediği şu sözle bir kez daha vurgulanmaktadır: "Sanırım herkes yaşamak zorunda" (s. 6)

Christopher Bigsby, "The Last Yankee" oyununda, bireyin "yabancılaşma" sorunu hakkında, Arthur Miller'ın (genel olarak diğer oyunlarda da olduğu gibi) önermekte olduğu çözümün şunlar olduğunun altını çizmektedir:

Toplumsal sözleşmede yer alan; bireyin maddi durumunun iyi olması koşulunun ona mutluluk getireceğini vadeden sözler yerine getirilememiştir. Geriye kalan görev (bireyin) benliğini yeniden düzenlemek ve bir ulusu yeniden keşfetmektir. Miller 1930'lu yıllarda bundan bahsetmiştir, ve bu da aynı şekilde günümüze yankılanmaktadır: "Amerikan hülyası"nın var olan öteki yanının

temel gerçeklerini kucaklamak ve kimliğini saptamak ihtiyacı ile ısrar etmektedir. (The Cambridge Companion to Arthur Miller, s. 177)

Ayrıca, Bigsby “The Last Yankee” oyununun yenilgiyi kabul etmeyen bir sonla noktalandığını da sözlerine eklemektedir: “Hala dans etmek için bir dans var”(s.177) Kısaca, Bigsby’nin de anlatmaya çalıştığı gibi Arthur Miller’ın amacı bireysel ve toplumsal tecrübelerin ağırlığı altında kalanların, bütün bu tecrübelerini olduğu gibi kabul ederek bir şekilde uzlaşabilme yolunu bulabilmelerini sağlamaktır.

Yukarıdaki bağlamda düşünüldüğünde, Miller, yabancılaşmış bireyin toplumla kaynaşabileceği umudunu vermektedir. Ancak Arthur Miller’a göre umut etmekle yanılsamaya düşme sözcükleri karıştırılmamalıdır. Miller bunu aşağıda Steve Centola ile yaptığı söyleşisinde şöyle ifade etmektedir:

Aralarında bir ayrım olduğunu düşünmekte ısrar ediyorum; Bizim, sorumlu davranarak bu dünyayı evimiz haline getirmek için yapabileceğimizden çok daha fazlası var. (Centola, Arthur Miller in Conversation , s. 50)

Bu noktada, Miller’ın oyunlarında bazı bireylerin yanılsamalara düşmesinin sebebine Bigsby şöyle açıklık getirmektedir:

Kişi, Amerikan kuruluş mitinde yer alan “Amerikan hülyası”nın unsurlarını yerine getirmeyi; bireysel bir tutku haline getirdiğinde, aynı anda kendi varlığını da hülyanın gerçekleşip gerçekleşmemesine göre değerlendirmektedir. Bu da söz konusu bireyin deliliğe kadar sürüklenebileceği ve onun psikolojisinin ateşe atılmak için ikiye bölünmüş ağaç kütüğü gibi, paramparça olabileceği anlamına gelmektedir. (ed. Bigsby, The Cambridge Companion to Arthur Miller, s.176)

Sonuç olarak tezimizde incelenen oyunlarında, Miller bireyin içine düştüğü yanılsamalardan; öz benliğini ortaya koyması durumunda, kendi iradesiyle kurtulabileceğine inanmaktadır. Miller'ın aşağıdaki sözleri de onun bu inancını teyit etmektedir:

Her adamın; öyle ya da böyle, gerçek ile uyum sağlamakta kendisi ile ilgili başarısız bir imajı vardır. Önemli olan yanılsama ile gerçek arasındaki beklenmedik çelişkinin ölçüsüdür. Bir insan ne kadar çok kendisini tanımaya başlarsa, onun kendi yanılsamalarının tuzağına düşmesi de o kadar az mümkündür. (ed.Roudane, Conversations with Arthur Miller ,s.6)

SONUÇ :

Arthur Miller'ın tezimizde ele alınan oyunlarında “Amerikan hülyası” ve “yabancılaşma” olgusunun nasıl yansıtıldığı konusu kısaca şöyle değerlendirilmektedir: Miller'ın oyunlarındaki bazı karakterler “Amerikan hülyası”na aşırı bir tutkuyla bağlanarak ve bu hülyayı saplantı haline getirerek bir takım yanılsamalara düşmüşlerdir. Bu noktada, Amerikan toplumunun da bireyler üzerinde etkisi vardır. Bireyler toplum ve düzen tarafından kendilerinden istenen başarıya ulaşma arzusunu bir tutku haline getirip, kör bir inanca kapılarak “Amerikan hülyası”nı saptırmışlar ve sonuçta bu karakterlerin hepsi toplumdan ve aileden uzaklaşan grotesk; tuhaf ve dışlanmış bireyler haline gelmişlerdir. Böylece, tezimizde incelenen oyunların hepsinde bazı bireylerin “Amerikan hülyası”nın olumsuz etkileri altında kalmaları sonucunda, bu bireylerin kendilerine, ailelerine ve topluma yabancılaştıkları görülmektedir. Bunun yanında, “yabancılaşma” sorununa rağmen ayakta kalabilen bazı karakterlerin de olduğu gözlemlenmektedir. Aşağıda her oyun için örnek verilecek olan bu karakterlerden bahsedilmeden önce, Arthur Miller'ın incelenen oyunlarında, yazarın “yabancılaşma” sorununa karşı nasıl bir tavır sergilediği de belirtilecektir. Bu bağlamda, tezimizde ele alınan bütün oyunlarda görülen ortak nokta şudur: Arthur Miller “yabancılaşma” sorununun ; birey ile toplum arasında bir şekilde uzlaşma sağlanabileceği taktirde çözülebileceğini ileri sürmektedir. Bu bakımdan, Arthur Miller'ın iyimser bakış açısı da ön plana çıkmaktadır. Miller'ın tezdeki söyleşilerinde de dile getirdiği gibi yazar sisteme karşı çıkmanın, o sistemin içinde var olduğunu vurgulamaktadır. Miller'a göre, birey toplumun değer yargılarına tamamen katılmasa bile, içinde yaşadığı toplumu olduğu gibi kabul ederse ve kendi öz benliğine sahip çıkarsa, birey ve toplum arasında bir uzlaşma sağlanabilecektir.

Öte yandan, Arthur Miller'ın, bireyin toplum ile arasındaki “yabancılaşma” sorununun tamamıyla ortadan kalkabileceği ihtimaline kesin bir gözle bakmaması ile beraber, Miller, bireyin kendisiyle ve toplumla barışık bir

şekilde yaşamını devam ettirmesi durumunda, en azından onun kendisini toplumda daha az yalnız hissedebileceğini düşünmektedir.

Genel olarak oyun incelemeleri değerlendirildiğinde “The Man Who Had All the Luck” oyununda “Amerikan hülyası”nın üzerindeki olumsuz etkileri sonucunda ana karakter olan David Beeves daha çok para kazanma hırsına kapılarak giderek karısından ve toplumdan uzaklaşır ve delirme noktasına gelir. David başarısının karşısında tanrıya ödemesi gerektiği bir bedelin olduğu düşüncesini saplantı haline getirmiştir. David, bir yandan sürekli ailesinin başına gelecek bir felaketi beklerken, diğer yandan da kendisini daha çok para kazanmaya adar. Ancak David’in bu beklentisi gerçekleşmez. Karısı Hester, David’in bu durumuna dayanamayıp onu terk etmeye karar verir. Oyunun sonunda beslediği vizyonların kurtlu yemler yüzünden hastalanarak öleceğini düşünen David, onların ölmediğini görünce, daha önce kendisinin bu yemlerdeki kurtları ayıkladığını hatırlar. Böylece, David kaderinin kendisinin elinde olduğunu farkına varır. Hemen ardından, David ile karısı arasında bir yakınlaşma doğar ve David doğumundan beri bir türlü ilgilenmediği bebeklerine bakmak için yukarıya çıkar. Görüldüğü gibi, “Amerikan Hülyası”nın para kazanma hırsına tutularak ruh sağlığını yitirmeye ve çevresindekilere “yabancılaşma”ya başlayan David için oyunun sonunda yeni bir umut doğmaktadır. Nihayet, David’in gerçeği görmesiyle saplantılı düşüncelerinden kurtulabileceğine inanan Hester, kocasını terketmekten vazgeçer. “The Man Who Had All The Luck” oyununda Miller’ın, Hester ve David çiftinin akibetinin ne olacağını açıkça belirtmemesine rağmen, oyunun sonunda çift arasındaki oluşan yakınlaşma ile bu sorunun gayret edilirse aşılabileceğini ima etmektedir. Burada Miller’ın iyimser bir bakış açısı sergilediği görülmektedir. Ayrıca bu oyunda vurgulanmakta olan önemli bir konu da şudur: Bireylerin “Amerikan hülyası”na olan aşırı tutkularının, onların yanlış yapmalarına sebep olduğunu ve bireyleri hayatta başarısız kıldığını belirtmektedir. Bu bakımdan, örneğin oyunun 2. perdesindeki J.B Feller’in şu cümleleri dikkat çekmektedir : “ Dünya başarısızlıklarla doludur. Gereken sadece bir yanlıştır. Ve (artık) o başarısız kişidir.” (s.166) Arthur Miller,

bireylerin içine düştüğü yanılsamaların; onların “yabancılaşma”larına sebep olduğunun bir kez daha altını çizmektedir. Bu bağlamda Man Alone isimli kitapta Eric ve Mary Josephson’a göre birey çevresine yabancılaştığında “yanılsamalarını gerçekmiş gibi” görmektedir. (Josephson, Eric and Mary eds., Man Alone, s. 49) Sherwood Anderson’ın da Winesburg, Ohio başlıklı romanının “ The Book of the Grotesque” bölümünde yazdığı gibi birey “gerçeklerden bir tanesini kendi gerçeğine dönüştürerek, bunu kendi gerçeği olarak adlandırmıştır. Artık o yaşamını bu gerçeğe dayandırarak sürdürmeye çalışmakta ve böylece o grotesk biri” (s.26) haline gelmektedir.

“A Memory of Two Mondays” oyununa Karl Marx’ın ‘işçinin emeğine yabancılaşması’ kuramı ışığında bakıldığında, bir fabrikada çalışan işçilerin makineler sebebiyle, işgücü emeklerinin mekanikleşmesinden ve yeterince yaratıcı olamamalarından dolayı, bu işçilerin kendi ürettikleri ürünlere yabancılaştıkları görülmektedir. Bu fabrikanın müdürü olan Raymond da kapitalist sisteme yabancılaşanlardan biridir. Örneğin; Raymond’un sözkonusu sistemin bir ‘patronu’ olarak toplumsal kimlik rolünün baskısı altında kalması sonucunda, kendi öz benliğini gizlemiştir. Gerçekte, Raymond merhametli birisidir. Ancak sistemin kendisinden beklediği acımasız patron rolünü oynamaktadır. Bu nedenle, Raymond kendisine yabancılaşmıştır. Raymond’un kapitalist sistemi temsil etmesine rağmen, içinde bulunduğu topluma da yabancılaştığı gözlemlenmektedir. Fabrikanın monotonlaşmış ortamında her gün aynı hareketleri yapan (örneğin, sık sık fabrikanın tek tuvaletini kullanan, işçilere karşı mesafe koyan ve belirli saatlerde işçileri kontrole gelen) Raymond bu ortamda kendisini yalnız hissetmektedir. Ancak Raymond her hangi bir hatasında ‘büyük patron’ Bay Eagle tarafından işten atılmamak için, sürekli bir kaygı ile görevine devam ederek (emri altındaki bütün işçilerin aynı kaygıları taşıdığı gibi) bu sisteme hizmet etmektedir. Oyundaki işçi karakterler değerlendirildiğinde hüsrana uğrayan karakterler şunlardır: 22 yıldır aynı fabrikada çalışan ve fabrikanın monotonluğundan bunalıma giren 68 yaşındaki Gus, henüz ölen karısının sigorta parasını bir gecede harcayarak, oyunun sonunda arabada yanında bir

hayat kadını uyurken, ölü bulunmuştur. Bir başka işçi Larry yıllardır çalıştığı parayla bir araba satın almış, ancak çevresindekilere aşırı borçlandığı için yeni arabasını satmak zorunda kalmıştır. Maddi sıkıntılar içinde yaşayan Larry'nin zam isteği de kabul edilmemiştir. Kenneth ise fabrikadaki işinden nefret etmekte ve hayatına bir anlam aramaktadır. Kenneth içindeki edebiyat yeteneğini bir türlü geliştirmeye cesaret edememektedir. Oyunun sonunda Kenneth kendini içkiye verir ve bir barda olay çıkartır. Çevresine verdiği zararı ödemek için de Kenneth bir akıl hastanesindeki memurluk görevine gitmek zorunda kalır. "A Memory of Two Mondays" oyununda ayakta kalmayı başarabilen sadece iki işçi karakteri vardır. Bunlardan birisi fabrikadaki işine yıllardır alkolik bir şekilde gelen Tommy Kelly'dir. Buna rağmen Tommy sonunda kendi iradesiyle alkolizmden kurtulmuştur. Artık Tommy kendisi ile barışık birisidir ve işini olduğu gibi kabul ederek dört elle sarılır. Diğer karakter 18 yaşındaki Bert ise çalıştığı fabrikada hayatının çok anlamsız olduğunu ve kendisini yalnız hissettiğini fark eder. Bert'in hayali üniversiteye gitmektir. Kenneth'ın aksine Bert edebiyata olan yeteneğini geliştirmeye karar vererek, üniversiteye kayıt olmak üzere fabrikadaki işinden ayrılır. Bert kendi öz benliğini ortaya koymayı başarırken, sonunda toplumu olduğu gibi kabul ederek fabrikadaki arkadaşlarına sevgi dolu bir biçimde veda etmeye gelir. Buradan da anlaşılmaktadır ki Arthur Miller, bu oyunda bazı bireylerde görülen "yabancılaşma" sorununun bu bireylerin kendileriyle ve toplumla barışarak hayatlarına devam etmeleri ile azaltılabileceğinin mesajını vermektedir.

"The American Clock" oyununda; 1929 yılında Amerika'da ortaya çıkan ekonomik krizin birçok insanın hayatını etkileyerek, onları hem maddî hem de manevi olarak (psikolojik) çöküntüye uğrattığı ele alınmaktadır. Aynı zamanda, bazı bireylerin ahlakî değerlerini de kaybettiği yansıtılmaktadır. Oyunda "Amerikan hülyası"nın maddecilik unsurunu bir tutku haline getirmekte direnen bazı bireylerin maddiyata insanî değerlerden daha çok önem verdikleri ve böylece bu bireylerin insani ilişkilerden koparak, hem ailelerine hem de topluma yabancılaştıkları görülmektedir. Ekonomik kriz,

“Amerikan hülyası”nın ‘maddecilik tutkusu’ ve ‘zengin olma hevesi’ gibi unsurlarına inanan çoğu bireyi , hayal kırıklığına uğratmıştır. 1929 yılında “Amerikan hülyası”nın çöktüğüne inanamayan ya da inanmak istemeyen bir çok kişinin bu hülyanın kötü sonuçlarıyla yüzleşmek yerine, gerçekleri inkar ettikleri görülmektedir. Bu açıdan oyundaki karakterlerden bazıları kendilerini kandırmaya devam ederken, bazıları da intiharı tercih etmiştir. Örneğin; “Amerikan hülyası”nın krizde inişe geçmesine rağmen bu hülyaya olan inancı bir tutku haline getirmekte direten karakterler arasında; büyükbaba Baums, finans uzmanı Jesse Livermore gibi bireyler vardır. Büyükbaba Baums, krizin sonuçlarını görmezlikten gelmektedir. Krizde iflas eden ve açlıktan ölmek üzere olan bir çiftçinin, Baums ailesinden iş istemeye geldiği sırada, Büyükbaba Baums bu çiftçinin düştüğü duruma inanmak istemeyerek, Amerika da böyle bir şeyin asla olmayacağını savunmaktadır. Öte yandan borsada iflas ettiğine ve “Amerikan hülyası”nın bittiğine inanamayan finans uzmanları Jesse Livermore ve Randolph Morgen intihar etmişlerdir. Miller’a göre bazı iş adamlarının kendi öz benliklerini toplumsal kimlik rolleri (statü) ile bağdaştırmalarından dolayı ekonomik sistem çöktüğü anda bu iş adamları başarısızlıkları için kendilerini suçlamışlar ve intihar teşebbüsüne kadar girişmişlerdir.(ed. Roudane, Conversations with Arthur Miller, s.313)

Amerikan kapitalist toplumunda öz benliğinin farkında olmayan bir bireyin; kendisini özdeşleştirdiği toplumsal kimliğinin rolü altında psikolojik bir baskıya uğrayarak kendisine ve topluma yabancılaştığı gözlemlenmektedir. Tezimizde incelenen önceki oyunlarda da olduğu gibi bu oyunda da Miller bireylerin “yabancılaşma” sorunundan isterlerse kurtulabileceklerine inanmaktadır. Miller’a göre birey yaşadığı toplumun değer yargılarını benimsemese bile bu toplumu kabullenmeli ve öz benliğini ortaya çıkartmalıdır. Bu oyunda krize rağmen ayakta kalabilen karakterler de vardır. Örneğin; Lee’nin babası Moe Baums buhranda iflas ettiği halde ailesini bir arada tutabilmeyi başarabilmiştir. Jesse Livermore’un aksine Moe Baums sistemin başarısızlığını kendi başarısızlığına bağlamamış ve kendisini suçlamamıştır.

“The Last Yankee” oyununda Patricia Hamilton ve John Frick gibi bazı bireylerin “Amerikan hülyası”nın unsurlarıyla (zengin olma, unvan sahibi olma, rekabet etme, içinde başarılı olma gibi) e de er özelliklere sahip olan ; Amerikan kapitalist toplumunun kültürel değer yargılarını toplumsal kimlik rolleri içerisinde benimsedikleri ve bu bireylerin “Amerikan hülyası”nın söz konusu unsurlarını yerine getirmeyi adeta bir tutku haline getirdikleri görülmektedir. Örneğin; Patricia e i Leroy’un; Amerikan toplumunda ki diğer işadamları gibi, içinde rekabete girmesini ve onun çok para kazanmasını istemektedir. Ancak, Leroy’un Patricia’nın söz konusu arzusunu bir türlü yerine getirmemesi, Patricia’yı hayal kırıklığına u ratmaktadır. Bunun sonucunda, Patricia 20 yıldır depresyon hastalığının pençesinde bocalayarak, ailesine ve Amerikan toplumuna yabancıla mı tır. Kısacası, Patricia’nın yıllardır kocasının gerçekleştirmesini beklediği “Amerikan hülyası”nı bir saplantı haline getirmesiyle, sonunda onun bir akıl hastanesine yattığı ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında, Patricia’nın erkek kardeşlerinin de Amerikan toplumunun değer yargıları içerisinde sıkı bir şekilde yeti tirilmi  olduğu anlaşılmaktadır. Ailelerinin onlardan bir an önce yerine getirmelerini istediği “Amerikan hülyası”nın; bu kardeşler üzerinde olumsuz etkiler ve psikolojik olarak baskılar oluşturması sonucunda, Patricia’nın iki erkek kardeşinin de intihar ederek hayatlarına son verdikleri görülmektedir. Patricia ve Leroy çiftinin aralarındaki değerler  atı ması yüzünden oluşan aile içi “yabancılaşma” sorununa de inildi inde; bu çiftin aralarındaki iletişim kopuklu unun giderek yerini karşılıklı anlayışa bıraktığı görülmektedir. Bu çiftin ileriye dönük hayatlarında yeni bir umut do mu tur. Sonuç olarak Arthur Miller, bireylerin içine düştükleri yanılsamalardan öz benliklerini ortaya koymaları ve birbirlerini olduğu gibi kabul etmeleri durumunda içinde bulundukları “yabancılaşma” sorunundan kendi iradeleri ile kurtulabileceklerine inanmaktadır.

Sonuç olarak, Arthur Miller’ın yukarıda adı geçen oyunlarında incelediğimiz, “Amerikan hülyası” sonucunun bazı bireylerin “yabancılaşma”sına sebep olduğu görülmektedir. Tezimizde kronolojik

sırayla incelenen "The Man Who Had All the Luck" (1944) oyunundan, "The Last Yankee" (1993) oyununa kadar, mevcut olan "yabancılaşma" temasının bir sonraki oyunda daha erken planda ortaya çıktığı görülmektedir. Bu da 1944'den 1993 yılına kadar Amerikan toplumunda "yabancılaşma" sorununun giderek arttığını göstermektedir. Ancak, daha önce de belirtildiği gibi Arthur Miller bireyin "yabancılaşma" sorunu konusunda her zaman bir umudun olduğuna inanmaktadır: Eğer birey, bir taraftan içinde bulunduğu Amerikan toplumunun değer yargılarını kabul etmeyerek; öz benliğine döner, diğer taraftan da söz konusu toplumu olduğu gibi kabul ederse; o zaman bu birey yaşamına yeni bir bilinçle tutunabilecek ve topluma kaynaşmak için de bir başlangıç yapabilecektir.

IV. KAYNAKÇA:

Anderson, Sherwood, Winesburg, Ohio, New York: Dover Publications, 1995.

Bigsby, Christopher ed., Arthur Miller And Company, London : Methuen Drama, 1990.

Bigsby, Christopher ed., The Cambridge Companion to Arthur Miller, U.K. : Cambridge University Press, 1997.

Blair, Walter and T. Hornberger eds., The Literature of the United States, New York :Scott. Foresman and Company, 1947.

Boorstin, Daniel J., The Image (A Guide to Pseudo – Events in America), New York : Atheneum, 1987.

Bruun, A. Eric and R. Getzen eds., American Values and Virtues, New York : Black Dog and Leventhal Publishers, Inc., 1996.

Centola, Steve, Arthur Miller in Conversation, Dallas: Northouse& Northouse, Inc., 1993

Cook, Chris and D. Waller, The Longman Handbook of Modern American History : 1763-1996, New York : Addison Wesley Longman, 1998.

Cote, Jean F. and N. Khouri eds., American Dream 1930-1995, Canada: University of Ottawa press, 1996.

Daleiden, Joseph, The American Dream (Can It Survive the 21 st century) , New York : Prometheus Books,1999.

Demir, Ömer, Mustafa Acar eds., Sosyal Bilimler Sözlüğü, İstanbul: Ağaç Yayınları, 1993.

Divine, Robert A. and T.H. Breen, American Past and Present , U.S.A: Scott Foresman and company, 1990.

Durkheim, Emile, İntihar, (Çeviri: Özer Ozankaya), Ankara: İmge Kitabevi Yay., 1992.

Fromm, Erich, Sağlıklı Toplum, (Çeviri: Y. Salman, Z. Tanrısever), (2. baskı), İstanbul: Payel yayınevi , 1990.

Fromm, Erich, Yeni Bir İnsan,Yeni Bir Toplum, (Çeviri: Necla Arat), (7. baskı), İstanbul: Say Yay. , 1998.

Fromm, Erich, Sahip Olmak Ya da Olmak, (Çeviri: Aydın Arıtan), (2. baskı), İstanbul: Tuba yayınevi , 1990.

Hearn, Charles R., The American Dream in the Great Depression , Connecticut : Greenwood Press, Inc., 1977.

Israel, Joachim, Alienation: From Marx to Modern Sociology, Boston: Allyn & Bacon Inc., 1971.

Josephson, Eric and Mary eds., Man Alone, New York: Dell Publishing Co., Inc., 1962.

Mandel, Ernst and George Novack, Marksist Yabancılaşma Kuramı, (Çeviri: Olcay Göçmen), İstanbul: Yücel Yayınları, 1975.

Marcuse, Herbert, Tek Boyutlu İnsan , (Çeviri: Afşar Timuçin, Teoman Tunçdoğan), İstanbul: May Yayınları, 1975.

Marx, Karl, Kapital (c.1), (Çeviri: Alaattin Bilgi), (6. baskı), Ankara: Sol Yayınları, 2000.

Miller, Arthur, Collected Plays (A Memory of Two Mondays), New York : Viking Press, 1957.

Miller, Arthur, Timebends: A Life, London : Methuen Drama, 1987.

Miller, Arthur, The Golden Years and The Man Who Had All The Luck, London : Methuen Drama, 1989.

Miller, Arthur, The Last Yankee, London : Methuen Drama, 1993.

Miller, Arthur, Plays:Three(The American Clock), London : Methuen Drama, 1990.

Mogen, David and M. Busby eds., The Frontier Experience and the American Dream , Texas:A & M University Press, 1989.

Roudane, Matthew C. Ed., Conversations with Arthur Miller, U.S.A : University press of Mississippi, 1987.

Sneath, E.Hershey ed., The Ethics of Hegel ; Translated Selections from his Rechtspilosophie , (Translator: J. Macbride Sterrett), Michigan: Umi A Bell and Howell Company, 1998.

Wright, B. Louis and H.T. Swedenberg eds., American Tradition, New York : F.S.Crofts & Co., 1941.

**Erdoğan Arslan, Hanife Zülal, American Dream and Alienation Concept in Arthur Miller's Plays, Master's Thesis,
Advisor: Pr.Dr.Belgin Elbir, 138 p.**

ABSTRACT:

The aim of this study is to analyse some of Arthur Miller's plays in order to see how the two related concepts of American dream and alienation are reflected. The Plays chosen for analysis are "The Man Who Had All the Luck" (1944), "A Memory of Two Mondays" (1955) "The American Clock" (1980), "The Last Yankee" (1993). In the "Introduction", the aim of the study is stated and a general outline is presented. In addition, in this part Arthur Miller's "The Golden Years", which was written in 1940 and broadcasted in 1987 for the first time for BBC Radio Plays, is briefly mentioned throughout the concept of "American Dream". Also, with this play, it is explained that Arthur Miller referred to the beginning of the concept of "American Dream". In the first chapter, the concepts of "American Dream" and "alienation" are discussed within the framework of various theories put forward by leading thinkers. The remaining four chapters present detailed studies of the plays and analyse how these concepts are reflected in the plays. Each chapter starts with a brief summary of the play to be analysed. Besides, in the thesis the plays that are taken up in chronological order are evaluated collectively and from the analysis of the first play called "The Man Who Had All the Luck" to the last play called "The Last Yankee", it is emphasized that the theme of "alienation" takes part in an earlier scheme within the next play. At the same time, it is highlighted that the problem of "alienation" increases in importance in modern age. In the "Conclusion", a general evaluation is presented. Although, in the analysis of each play, "alienation" problem between individual and society emerges, it is stated that Arthur Miller constantly exhibits an optimistic point of view about the problem. Also, it is concluded that as a playwright, Arthur Miller's mission is to reconcile individual with society.

Erdoğan Arslan, Hanife Zülal, Arthur Miller'ın Oyunlarında Amerikan Hüyası ve Yabancılaşma Olgusu, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Pr.Dr.Belgin Elbir, 138 s.

TÜRKÇE ÖZET:

Bu çalışmanın amacı, Arthur Miller'ın, "The Man Who Had All the Luck" (1944), "A Memory of Two Mondays" (1955) "The American Clock" (1980), "The Last Yankee" (1990) adlı oyunlarında, birbiriyle bağlantılı kavramlar olan; "Amerikan hüyası" ve "yabancılaşma olgusu"nu inceleyip, bu olguların adı geçen oyunlarda nasıl yansıtıldığını bütün yönleriyle açıklamaktır. "Giriş" bölümünde bu çalışmanın amacı belirtilerek genel bir taslak sunulmaktadır. Ayrıca bu bölümde 1940 yılında yazılan ve ilk defa 1987 yılında BBC Radyo Oyunlarında yayınlanan, Arthur Miller'ın "The Golden Years" oyunundan, "Amerikan hüyası" olgusu doğrultusunda kısaca bahsedilmektedir. Aynı zamanda, Miller'ın bu oyunla "Amerikan hüyası"nın başlangıcına bir gönderme yaptığı açıklanmaktadır. Birinci bölümde, önde gelen düşünürlerin ortaya koyduğu değişik kuramlar çerçevesinde "Amerikan hüyası" ve "yabancılaşma olgusu" tartışılmaktadır. Geriye kalan dört bölümde ise oyun analizleri detaylı olarak takdim edilmekte ve bu oyunlarda söz konusu olguların nasıl yansıtıldığı incelenmektedir. Her bölüm analiz edilecek oyunun kısa bir özetiyle başlamaktadır. Bunun yanında, tezde kronolojik bir sırayla ele alınan oyunlar toplu olarak değerlendirilmekte ve "The Man Who Had All the Luck" oyunundan "The Last Yankee" oyununa kadar "yabancılaşma" temasının bir sonraki oyunda daha erken planda yer aldığı vurgulanmaktadır. Aynı zamanda, modern çağda "yabancılaşma" sorununun giderek büyüdüğüne dikkat çekilmektedir. "Sonuç" bölümünde, genel bir değerlendirme yapılmaktadır. Her oyun incelemesinde birey ve toplum arasında "yabancılaşma" sorununun görülmesine rağmen, Arthur Miller'ın bu sorun hakkında iyimser bir bakış açısı sergilediği belirtilmektedir. Ayrıca, Arthur Miller'ın bir yazar olarak amacının birey ile toplumu uzlaştırmak olduğu ifade edilmektedir.